

Vår skolgård!

Arkitekturpedagogik som metod för att göra elever delaktiga i en designprocess

JOEL BERGE ANNA SOFIA WANNERSKOG

Vår skolgård!

Arkitekturpedagogik som metod för att göra elever delaktiga i en designprocess

ANNA SOFIA WANNERSKOG & JOEL BERGE

© JOEL BERGE & ANNA SOFIA WANNERSKOG, 2012.

Examinator: Lena Falkheden

Handledare: Lisa Åhlström

Examensarbete 2012

Masterprogram Design for Sustainable Development

Institutionen för arkitektur

Chalmers Tekniska Högskola

SE-412 96 Göteborg

Sverige

Telefon + 46 (0)31-772 1000

“Much madness is divinest sense”

Emily Dickinson

ABSTRACT

Children should have a right to give their opinions in matters that concern them. This is also considered as a prerequisite for a sustainable development. However, in practice children are seldom allowed to participate in the planning and design of the places in which they live and play. The thesis explores how such a participatory process with children could be organized, in the context of a school yard transformation. The thesis also investigates different roles which an architect might need to take on during such a process.

The thesis work is process-oriented, with a focus on practical investigations manifested through a series of workshops with school children, between 9 and 11 years old, at two elementary schools in Västra Götaland region. The workshop methods are inspired by architecture pedagogy, where architects or other design professionals help non-professionals to investigate, discuss and explore architecture and the places that surround us.

We take on the role of architecture teachers to help the school children describe, interpret and visualize their experiences and ideas concerning the school yard. The workshops guide the school children through the following steps: mapping of the school yard, developing ideas through sketching and model building and finally a presentation and exhibition of their ideas. This way the school children get acquainted with a design process.

Furthermore, the workshops are an opportunity for the children to influence the school yard transformation, which is planned at one of the schools. The thesis also includes a design proposal with plans for the school yard, based on the children's opinions and ideas.

The thesis outcome is an inspiring description of the workshops with the children and a walk-through of the whole participatory process, initiating an actual change at one of the schools. Having gone through this process we identified some difficulties, such as the need to allocate time for all necessary steps and the difficult task of switching between different professional roles. Nevertheless, the thesis concludes that architects, in the capacity of architecture teachers, may enhance school children's knowledge about architecture and can work to support children's participation in the development of their environment.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	6	Vårt designförslag.....	114
Vilka är vi?.....	7	En bearbetning av elevernas förslag.....	114
Bakgrund.....	8	Befintlig situation.....	116
Syfte & frågeställningar.....	9	Bearbetningsprocessen.....	118
Avgränsningar.....	10	Tre teman.....	120
Metoder.....	11	Stråken.....	121
Vår process.....	12	Förslag på skolgårdsutveckling.....	122
Rapportens disposition.....	14	Framsidan.....	124
Ett nätverk med aktörer.....	15	Atriumgården.....	126
Utgångspunkter.....	16	Utmed Skolvägen.....	129
Hållbarhet & delaktighet.....	17	Bandy & kingoutplan.....	132
Arkitekturpedagogik ur barnets perspektiv.....	22	Bollplan & Hinderbanan.....	134
Utomhuspedagogik.....	24	Sverigeplan.....	137
Studiebesök på Elias Fries skola.....	26	Däckparken.....	140
Studiebesök på Coombes School.....	30	Återkoppling & implementering.....	144
Del 1: Rollen som arkitekturpedagog.....	36	Skolgårdsmöte med Arkitekter utan gränser.....	145
Två arkitekturserier.....	37	Återkoppling med elevrådet.....	146
Svenska Balettskolan, Backa.....	40	Samordning inför implementeringen.....	148
Centralskolan, Floda.....	70	Skolgårdsdag 26:e maj.....	150
Del 2: Rollen som arkitekt.....	112	Diskussion återkoppling och implementering.....	154
En ny roll.....	113	Avslutande del.....	156
		Slutdiskussion.....	157
		Hundra miljoner tack!.....	164
		Referenser.....	165
		Bilagor.....	167

INLEDNING

Vilka är vi?

Social hållbarhet
Delaktighet Barn & unga
PÅVERKAN metoder för möten
former för dialog

Anna Sofia

Första gången jag hörde talas om arkitekturpedagogik var på en föreläsning av arkitekturkonsulents Mia Svennberg i Hammarkullen i Göteborg. Hon berättade om sitt arbete med att utveckla Vasaparken tillsammans med ungdomar från en närliggande gymnasieskola. Jag minns att jag lämnade föreläsningen och tänkte att om jag någon gång kan få arbeta med liknande saker så skulle det vara fantastiskt!

Under de följande åren hann mycket hända - jag fortsatte läsa kurser inom masterprogrammet Design for Sustainable Development, jag tog studieuppehåll och var föräldraledig med min nyfödda dotter. När det var dags att återvända till studierna, var det även dags att välja ämne för examensarbetet. Under de nästan två år som gått sedan Mia Svennbergs föreläsning hade jag haft kontakter med ett nätverk med arkitekturpedagoger, och insett att det finns många som arbetar med barn, unga och arkitektur. Jag bestämde mig för att ta chansen att under examensarbetet lära mig om vad arkitekturpedagogik innebär i praktiken, och hur man kan jobba med arkitektur som verktyg för att låta unga människor berätta om sin omgivning och sina liv.

Otroligt nog lärde jag samtidigt känna Joel, som hade tänkt nästan precis som jag!

Joel

Jag har tidigare under arkitektutbildningen undersökt frågor kring delaktighet och design-dialoger i ett par projekt. De första trevande stegen tog jag i Jenny Stenbergs designstudio i Hammarkullen. Min projektgrupp tog fram ett förslag för hur en framtida Familjecentral skulle kunna utformas, baserat på synpunkter från boende i området samt föräldrar, lärare och barn vid förskolorna. Under arbetet växte insikten om hur viktigt det är att människor får vara delaktiga i utformningen av sin omgivning. Det blev tydligt att arkitektur och planering är något som angår alla eftersom det påverkar det dagliga livet för så många.

I ett senare projekt var jag med och tog fram ett förslag för hur en högstadieskola i staden Kisumu i Kenya skulle kunna utveckla sin skolgård. Vi arrangerade en workshop där eleverna fick uttrycka sina åsikter och vi åkte på studiebesök tillsammans med skolans lärare. Interaktionen med andra människor gjorde att projektet fick en tydlig verklighetsförankring och det gjorde arbetet som arkitekt mera meningsfullt för mig. Samtidigt önskade jag att vi hade haft möjlighet att lägga mera tid på att involvera eleverna, jag såg framför mig en hel serie workshops där man tillsammans tar fram ett designförslag. Samarbetet med Anna Sofia och examensarbetet gav mig den chansen!

Bakgrund

“Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.”

(Proposition 2009/10:232, Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige, s. 10)

Barn och ungdomars möjlighet att påverka planering och utveckling av den byggda miljön är ofta begränsad. Detta trots att vikten av att låta barn påverka beslut som rör deras närmiljö betonas från flera olika håll, både i nationella och internationella styrdokument.

Många tycks vara överens om att barn ska göras delaktiga i planeringen, men vi upplever att det fortfarande finns en stor osäkerhet kring hur detta ska gå till. Vi vill med detta examensarbete undersöka hur en sådan delaktighetsprocess skulle kunna se ut.

Vi har velat arbeta praktiskt för att få erfarenhet av att arbeta i dialog med barn - fokus för vårt arbete har varit att utforma en framgångsrik process. Bland annat Fröst (2004) betonar vikten av att arbeta processororienterat redan under arkitektutbildningen för att få erfarenhet av att arbeta med delaktighet:

“Arkitektskolorna kan grundlägga intresset genom att skapa fler undervisningsprojekt som är mer processororienterade och där inte hela uppmärksamheten inriktas på det arkitektoniska resultatet.”

(Fröst 2004, s. 183)

Vår ambition har varit att genom en serie workshops ge skolelever i mellanstadieåldern möjlighet att påverka utvecklingen av sin skolgård.

“Skolan utgör en viktig arena för samverkan mellan barn och ungdomar och ansvariga för samhällsplaneringen, på statlig och kommunal nivå.”

(Boverket 2000, s. 150)

Eftersom vi har arbetat med barnen under skoltid finns det även pedagogiska mål att leva upp till. Detta har gett oss en chans att undersöka vad det innebär att arbeta som arkitekturpedagog, i gränslandet mellan arkitekt och lärare. Vi har använt arkitekturpedagogiken som ett verktyg för att föra fram skolelevernas förslag och synpunkter.

Vi vill med vårt arbete också visa att barn, i vårt fall mellanstadieelever, är fullt kapabla att diskutera planering och utveckling av den fysiska miljön. Barns delaktighet är med andra ord inte bara en självklar rättighet utan kan också tillföra värdefull kunskap i en förändringsprocess.

Hur vi lagt upp vårt arbete, utformandet av vår process samt de uppnådda resultaten beror på den specifika situation som vi arbetat i. Många av de slutsatser och lärdomar vi drar är möjligen giltiga även i andra situationer. Det är dock viktigt att påpeka att varje situation är mer eller mindre unik och det är svårt att skilja generella lärdomar från de lärdomar som endast gäller i vår situation. Därför gör vi inga anspråk på att kunna formulera några generella sanningar som är giltiga överallt, men vår förhoppning är att den ingående beskrivningen och utvärderingen av vår process ändå kan vara till nytta för andra i liknande situationer.

Syfte och frågeställningar

Syftet med examensarbetet är att undersöka hur skolelever kan ges möjlighet att diskutera och göras delaktiga i utvecklingen av sin närmiljö. Undersökningen grundar sig i de praktiska moment som vi har arrangerat med elever från två grundskolor i Västra Götaland - Centralskolan i Floda, Lerums kommun, samt Svenska Balettskolan i Backa, Göteborg.

På båda skolorna har vi arrangerat arkitekturpedagogiska workshopserier. Vårt huvudsakliga arbete har dock skett i anknytning till Centralskolan. Här har vi arrangerat en workshopserie för Stora Lind - en av skolans blandklasser med 3:or, 4:or och 5:or. På Centralskolan har workshopserien varit en del av en längre process med målet att nå en faktiskt förändring på skolgården. Arbetet med 4:orna och 5:orna på Svenska Balettskolan har framförallt varit ett sätt för oss att få ytterligare erfarenhet av att arbeta som arkitekturpedagoger.

Ambitionen på Centralskolan har varit att utforma en process som ger barnen tid att utveckla idéer och förslag och som sedan försäkrar att barnens synpunkter också får stor tyngd vid beslutsfattandet.

Under arbetets gång har det blivit tydligt att den sedvanliga rollen som arkitekt eller planerare inte alltid räcker till. En viktig del av arbetet har därför varit att utforska andra roller. Arkitekturpedagog är en roll som utforskats. En annan roll vi tagit på oss under större delen av arbetet är att designa och leda själva processen.

Baserat på ovanstående kan följande frågeställningar formuleras:

Hur kan arkitekturpedagogik användas i grundskolan för att låta eleverna diskutera sin skolgårdsmiljö och komma med förslag på förändringar?

Hur utformar man en process där eleverna är delaktiga från idéstadiet till genomförande av en verklig förändring av sin skolgårdsmiljö - vilka svårigheter är förknippat med detta och vilka roller kan de olika aktörerna behöva ta på sig?

Varför är det viktigt att eleverna görs delaktiga i utvecklingen av sin skolgårdsmiljö?

Avgränsningar

De elever vi arbetade med på de bägge skolorna var mellan nio och elva år gamla. Detta eftersom det råkade vara mellanstadieklasser som hade möjlighet att delta i våra workshopserier. Denna ålder lämpar sig väl för de workshopmetoder vi använt oss av. Eleverna kan uttrycka sig både i text och bild, de är kapabla att arbeta relativt självständigt med modellbyggen och de kan presentera och diskutera sina förslag med andra.

Vi har valt att begränsa arbetet till att innefatta utemiljön och skolgården. Det betyder inte att vi anser att inomhusmiljön är oviktig, och en liknande metod skulle antagligen kunna tillämpas även på innemiljön. Det har känts nödvändigt att fysiskt avgränsa arbetet, men den här avgränsningen kan också ha lett till att de strikta gränser som ofta råder mellan inne och ute inte har ifrågasatts i detta arbete.

Vårt fokus har varit på att utforma en process. Mycket tid har lagts på att förbereda och genomföra workshops, möten, utställningar, presentationer och andra praktiska moment. Av den anledningen har vi haft begränsat med tid att lägga på vårt designförslag. Designförslaget bör ses som ett av många viktiga moment i en delaktighetsprocess.

Spår efter japandagen vid studiebesök på Coombes CE Primary school, Reading, England

foto: författarna

Metoder

En viktig del av vårt arbete har varit att skapa relationer till aktörer på olika nivåer. Mycket tid har lagts på att upprätthålla dessa relationer och att koppla ihop olika aktörer med varandra och få dem att samarbeta. Detta hänger samman med arbetets fokus på processen.

Workshops

En av de viktigaste kontakterna har naturligtvis varit den med eleverna. denna kontakt har främst skett genom de workshops vi arrangerat.

Vi behövde en workshopmetod som gav goda förutsättningar för barnen att diskutera sin skolgårdsmiljö. Vi ville också att metoden skulle innehålla många praktiska moment, där barnen skapar någonting som sedan kan presenteras, visas upp och utgöra ett underlag för vidare diskussion. Eftersom vi skulle arbeta med barnen under skoltid behövde metoden även fylla ett pedagogiskt syfte för eleverna. Workshop-momenten måste bidra till elevernas kunskapsutveckling.

Vi fann inspiration hos en arkitekturpedagogisk metod som finns beskriven i *Barns rätt till staden* (Svennberg & Teimouri red. 2010). Vi har lånat grundstrukturen med sex tillfällen som inleds med en inventering och skissövning och sedan avslutas med modellbygge över skolgården. Till stor del är metoden dock utvecklad av oss för att passa de specifika situationer vi har arbetat i. Vi har även funnit inspiration för vår workshopserie i tidigare kurser vi läst på Chalmers, där deltagande varit i fokus.

Övriga metoder

Intervjuer och möten med olika personer inom skolan samt den kommunala världen har också varit nödvändiga för att knyta kontakter. Dessa möten har även gett oss värdefull information om situationen.

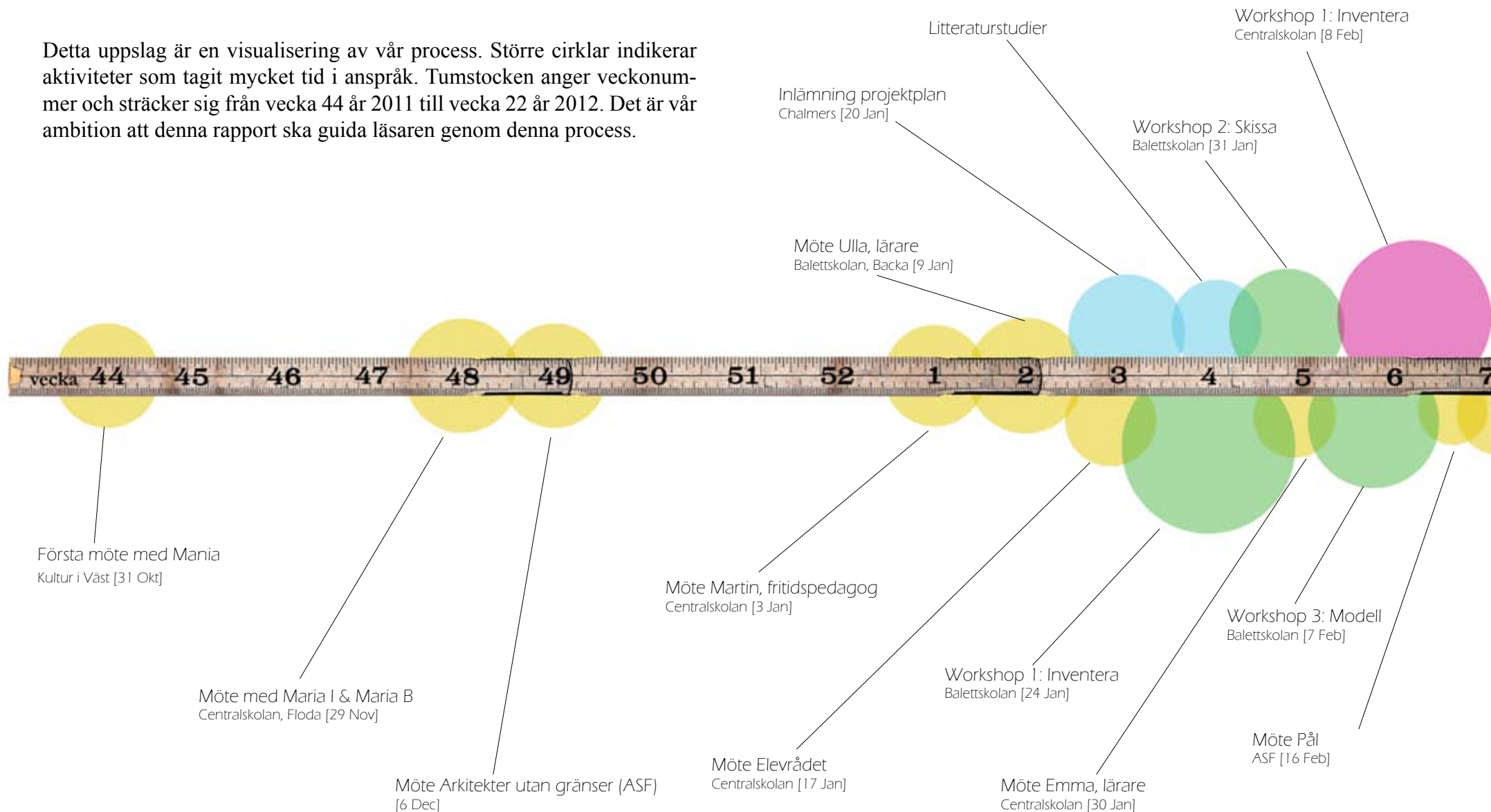
Den metod som fört oss längst rent geografiskt är studiebesöken till två skolor som fokuserar på utomhuspedagogik. Vi besökte Elias Fries skola i Hyltebruk samt Coombes CE Primary school i Reading, England.

Utöver detta har vi även studerat litteratur inom bland annat områden som pedagogik (särskilt utomhuspedagogik), barnpsykologi, hållbar utveckling, delaktighet och medborgardialoger samt barnsäkerhet.

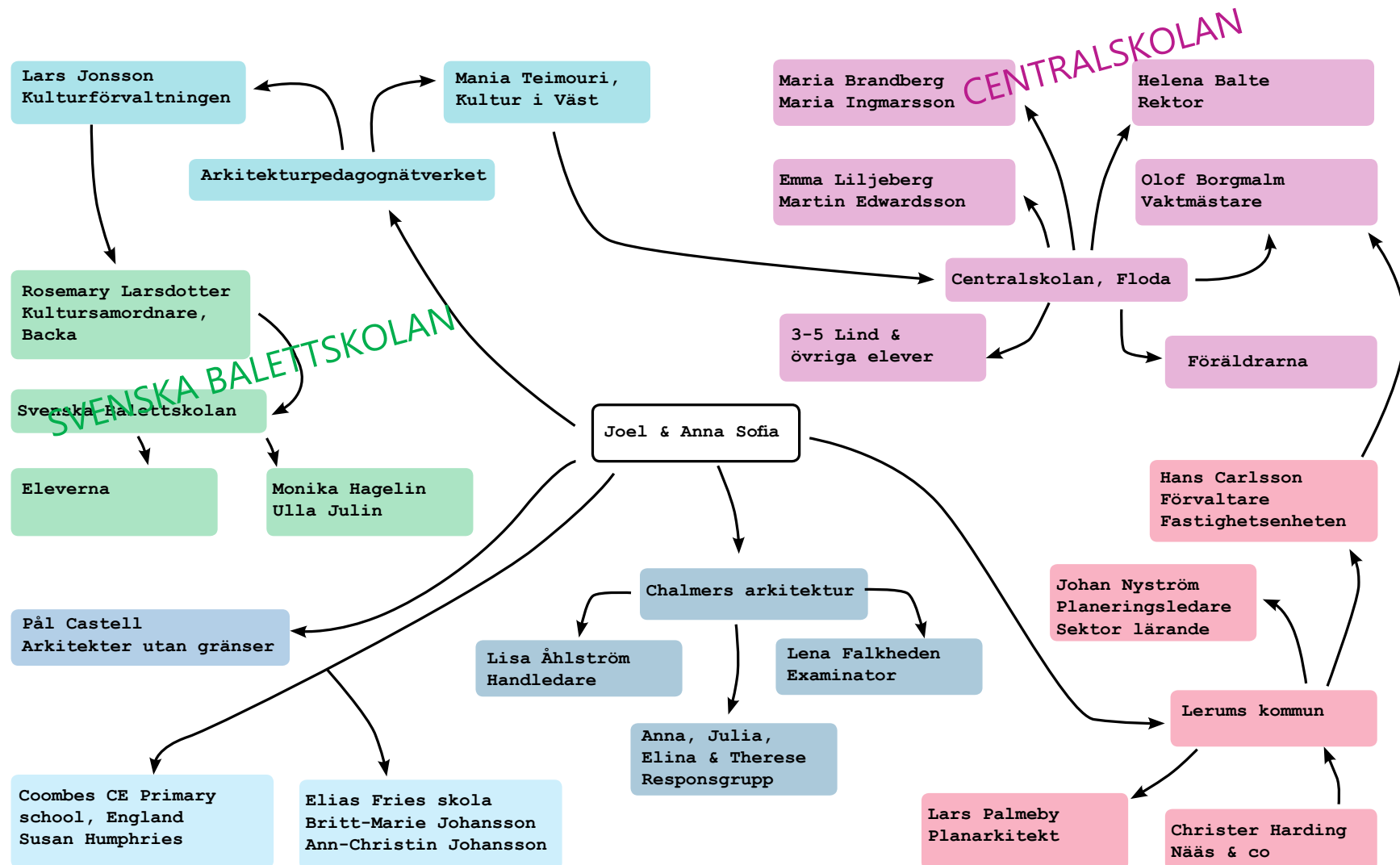

Vår process

Detta uppslag är en visualisering av vår process. Större cirklar indikerar aktiviteter som tagit mycket tid i anspråk. Tumstocken anger veckonummer och sträcker sig från vecka 44 år 2011 till vecka 22 år 2012. Det är vår ambition att denna rapport ska guida läsaren genom denna process.

Ett nätverk med aktörer

Under processen växte vårt nätverk allt mer. Mycket tid gick åt till att arrangera möten och upprätthålla kontakter med inblandade aktörer, dels på de båda skolorna, men även exempelvis på Lerums kommun.

Rapportens disposition

Efter *Inledningen* följer ett kapitel med *Utgångspunkter* för arbetet. Här diskuterar vi ett antal teman vi anser vara relevanta - hållbarhet, delaktighet, arkitekturpedagogik samt barnperspektivet. Vi har också ett avsnitt om utomhuspedagogik som även innehåller resebeskrivningar från två studiebesök.

Därefter följer beskrivningen av vårt arbete, uppdelat i två delar. Under *Del 1: Rollen som arkitekturpedagog* beskriver vi arbetet med workshopserierna på de två skolorna. Hela arbetet på Svenska Balettskolan finns beskrivet under detta kapitel. Vårt arbete på Centralskolan fortsätter däremot efter själva workshopserien och denna fortsättning finns dokumenterad under *Del 2: Rollen som arkitekt*. Under denna fas skiftar vi till att se på oss mer som arkitekter, men med ett tydligt fokus på att utforma själva processen. Del 2 börjar med en presentation av vårt designförslag för skolgården, vilket baserar sig på resultatet från workshopserien samt insamlade synpunkter från övriga elever och lärare.

Under rubriken *Återkoppling och implementering* redogör vi sedan för de steg som har att göra med planeringen av en faktisk förändring. De flesta av dessa steg följde efter arbetet med designförslaget. Dessa steg innefattar bland annat att presentera designförslaget för elevråd, förvaltning, rektor, lärare och föräldrar.

Slutligen följer en *Avslutande del* med en *Slutdiskussion* där vi reflekterar över arbetet. Diskussionen är dessutom ett försök till sammanfattning av de lärdomar vi kunnat dra under arbetets gång.

Vi önskar Dig en trevlig läsning!

foto: författarna

UTGÅNGSPUNKTER

Hållbar utveckling & delaktighet

Hållbar utveckling har ingen gemensamt accepterad definition, men en vanligt förekommande definition är den som finns formulerad i FNs rapport *Our Common Future*:

“Sustainable development is a development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.”
(WCED 1987, kap. 2 §1)

Det finns en gemensam acceptans för definitionen men samtidigt har den också mött kritik från flera håll. McCloskey (u.å) anser att definitionen leder till att tillväxt prioriteras över ekologisk bärkraft. Han hävdar vidare att definitionen är ett uttryck för en antropocentrisk världssyn där andra levande varelsen, utöver människan, inte tillmäts något egenvärde.

Bell och Wakeford (2008) å andra sidan menar att definitionen ofta plockas ur dess rätta sammanhang och felaktigt tolkas som att hållbar utveckling innebär att dagens befolkning ska spara in på resurser så att kommande generationer ska kunna uppfylla sina behov. Författarna menar att huvudsyftet med *Our Common Future* var att finna lösningar för dagens fattiga befolkning så att de kan tillfredställa sina basala behov. Bell och Wakeford anser att detta syfte borde få större tyngd när man diskuterar hållbarhet.

Det är intressant att notera att definitionen kritiserar å ena sidan för att vara för antropocentrisk och å andra sidan för att fokusera för *lite* på mänskliga behov bland fattiga. Kanske är det ett tecken på att *Our Common Future* med sina formuleringar försökte föra ihop två dittills separata rörelser med delvis olika prioriteringar - miljörörelsen och kampen för social rättvisa.

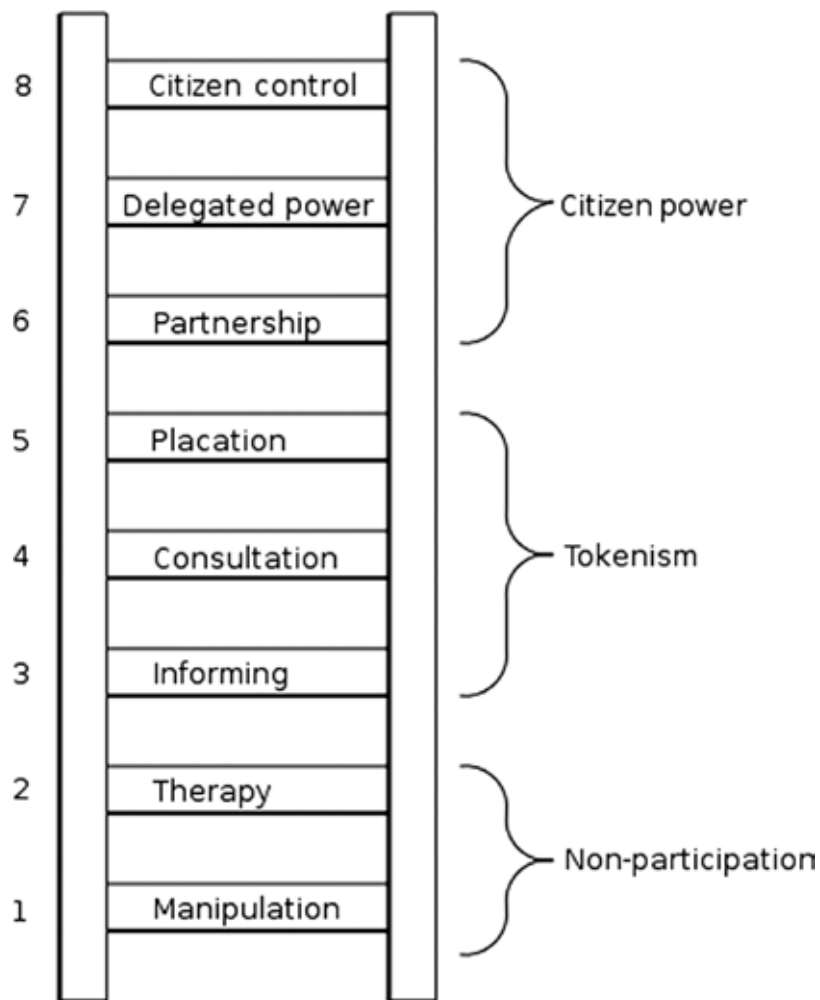
Fem år efter *Our Common Future* formulerade FN handlingsprogrammet Agenda 21, som skulle komma att få stor betydelse för inriktningen på arbetet för en hållbar utveckling. Det är ett handlingsprogram för hur vi ska nå en hållbar utveckling under det 21:a århundradet. Programmet fortsätter på den inslagna vägen med att diskutera socio-ekonomiska och ekologiska mål på samma gång. Därför täcker dokumentet in många olika aspekter - resurshantering, miljöförstöring, fattigdom men också demokrati och delaktighet. Vi kommer främst att fokusera på de senare aspekterna, eftersom vårt arbete kretsar kring barns delaktighet. I Agenda 21 betonas att delaktighet är en förutsättning för en hållbar utveckling:

“One of the fundamental prerequisite for the achievement of sustainable development is broad public participation in decision-making.”
(UNCED 1992, §23.2)

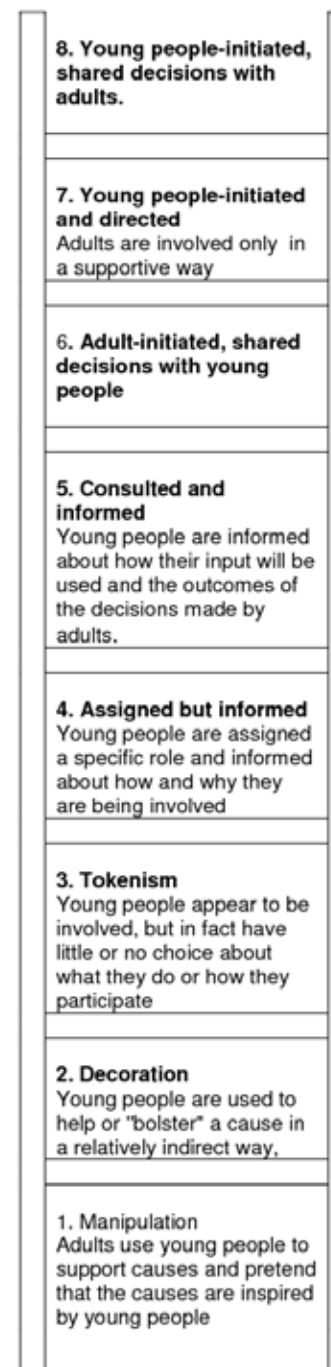
Agenda 21 betonar särskilt betydelsen av att stärka barns delaktighet:

“It is imperative that youth from all parts of the world participate actively in all relevant levels of decision-making processes because it affects their lives today and has implications for their futures. In addition to their intellectual contribution and their ability to mobilize support, they bring unique perspectives that need to be taken into account.”
(UNCED 1992, §25.2)

Men vad är då delaktighet? Det finns det antagligen lika många definitioner på som det finns för hållbar utveckling. Istället för att försöka formulera en allmängiltig definition har vi istället valt att diskutera olika typer av delaktighet. I den ofta refererade *delaktighetsstegen*, som har sitt ursprung hos Arnstein (1969) och senare utvecklad av bl.a. Hart (1992), placeras olika typer av delaktighet på ett skala från låg till hög grad av delaktighet.

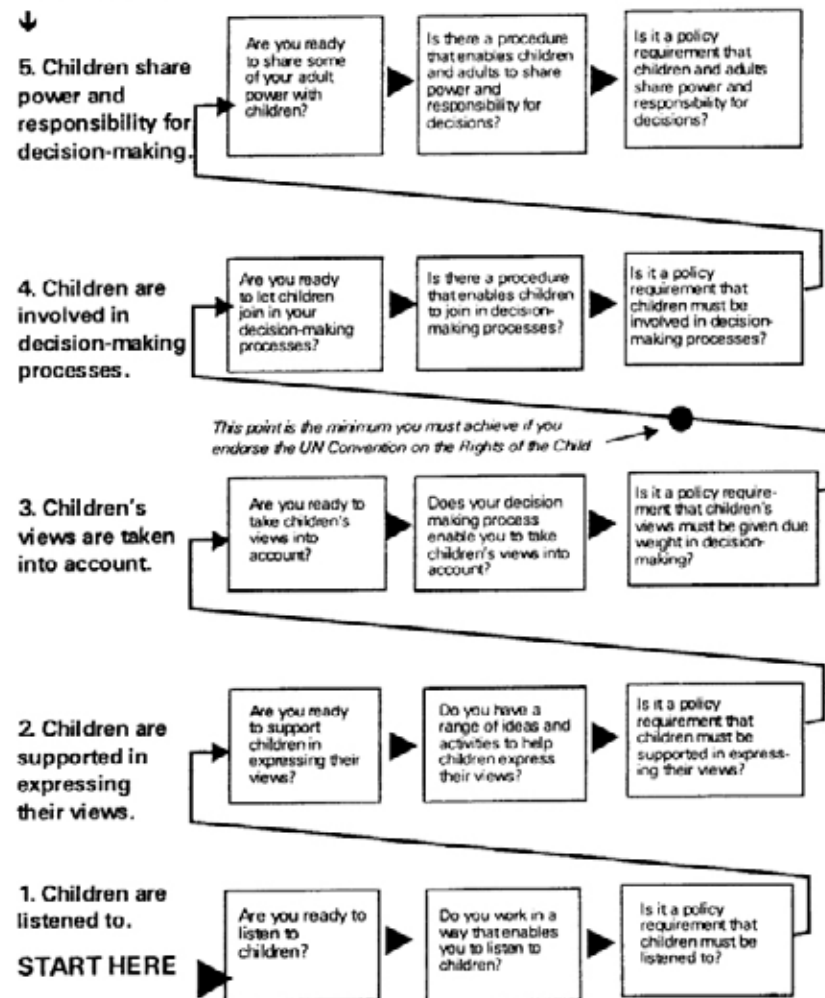

Arnsteins (1969) delaktighetsstege. De nedre stegen, *Manipulation* och *Therapy*, handlar inte om delaktighet men benämns ofta felaktigt som detta, enligt Arnstein. De mellersta stegen innebär att medborgarna informeras och konsulteras, medan de övre stegen innebär att medborgarna även har makt att besluta.

Hart (1992) anpassar Arnsteins modell till att särskilt beröra barns delaktighet. De högre stegen innebär ökade möjligheter för barn att påverka både arbetssätt och resultat samt mer beslutande makt åt barnen.

Levels of participation
↓
Openings > Opportunities > Obligations

Shiers (2001) *Pathway to participation*.

Shier (2001) bygger vidare på dessa idéer och formulerar en egen modell för delaktighet med barn. I hans modell finns inte de tre nedre stegen av Harts delaktighetsstege representerade - manipulation, dekoration samt tilldelning av uppgift utan att veta syfte - eftersom de stegen snarare är exempel på icke-deltagande.

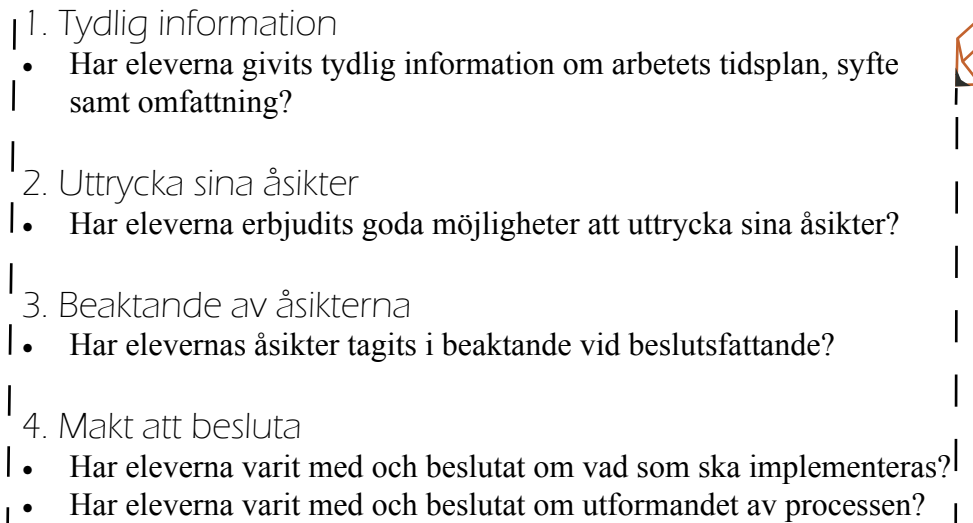
Utifrån de återstående fem stegen formulerar Shier en modell han kallar för *Pathway to participation*. Den är utformad som en serie frågor som kan ställas för att identifiera vilken typ av delaktighet man eftersträvar eller arbetar med. Shier ser modellen som ett hjälpmedel för att utforska olika aspekter av en delaktighetsprocess. Modellen består av följande fem nivåer:

1. Barn lyssnas på
2. Barn får stöd med att uttrycka sina åsikter
3. Barns åsikter tas i beaktande
4. Barn är involverade i beslutsprocessen
5. Barn delar makt och ansvar för beslutstagande (Shier 2001, s. 110)

Inspirerade av Shiers arbete formulerar vi ett antal frågor, indelade i fyra kategorier, för att ringa in olika aspekter av delaktighet.

Den första kategorin, *tydlig information*, är inte tillräckligt för en delaktighetsprocess enligt Shier (2001) och det håller vi med om. Däremot tycker vi att det är viktigt med tydlig information och vi tror att det ofta är en förutsättning för att göra människor, i detta fall eleverna, delaktiga på ett bra sätt. Därför vill vi gärna diskutera även denna aspekt i vårt arbete.

Kategori två och tre motsvarar på ett ungefär Shiers nivå två och tre (se föregående sida). Under kategori fyra har vi möjlighet att diskutera både nivå fyra och fem från Shiers modell. Vi har en fråga som berör makten att påverka resultatet samt en som rör makten att besluta om själva processen. Under slutdiskussionen utgår vi från dessa frågor för att utvärdera på vilket sätt eleverna har varit delaktiga i olika skeden av processen. I denna utvärdering är naturligtvis våra roller viktiga, och det fungerar även som en utvärdering av hur vi har stöttat eleverna under arbetets gång.

-
1. Tydlig information
 - Har eleverna givits tydlig information om arbetets tidsplan, syfte samt omfattning?
 2. Uttrycka sina åsikter
 - Har eleverna erbjudits goda möjligheter att uttrycka sina åsikter?
 3. Beaktande av åsikterna
 - Har elevernas åsikter tagits i beaktande vid beslutsfattande?
 4. Makt att besluta
 - Har eleverna varit med och beslutat om vad som ska implementeras?
 - Har eleverna varit med och beslutat om utformandet av processen?

Våra frågor som vi tar till hjälp för att utvärdera arbetets delaktighetsprocess.

Designprocesser som främjar delaktighet

Vi vill i vårt arbete undersöka hur elever kan göras delaktiga i utvecklingen av sin närmiljö och vill därför försöka involvera eleverna i en designprocess. Detta ställer dock speciella krav på designprocessens utformning.

Arkitekten Peter Fröst har arbetat med designprocesser där både lekmän och professionella deltar, ofta inför förändringar inom vårdmiljöer. Fröst har även utforskat detta ämne i sin avhandling *Designdialoger i tidiga skeden* (Fröst 2004). I avhandlingen konstaterar Fröst att det professionella designarbetet ofta bygger på en till stor del outtalad kunskap, en så kallad *tyst kunskap*. Han menar vidare att denna komplexa kunskap måste verbaliseras om även lekmän ska kunna inkluderas i arbetet.

Fröst betonar också att designuppgifter i allmänhet är omöjliga att klara om alla delar av ett problem ska undersökas samtidigt. Därför menar han att det krävs ett strukturerat arbetssätt som gör att man får ett färre antal variabler att ta hänsyn till. I den metod för designdialoger som beskrivs i Fröst (2004, s. 52) utformas "en serie tidsmässigt koncentrerade och innehållsligt strukturerade aktiviteter (workshops)" för att erbjuda den struktur som krävs. Metoden ger också möjlighet för deltagarna att gemensamt utforska och skissa på olika alternativ.

Vad krävs då för att hantera och styra en designprocess där lekmän (i vårt fall mellanstadieelever) är med som aktiva deltagare? Fröst (2004) konstaterar att det krävs egen designkompetens för att planera, leda och genomföra en sådan process, men påpekar samtidigt att det också kräver särskilda kunskaper och träning.

Fröst kallar denna yrkesroll för *processarkitekt*. Han betonar vikten av att en processarkitekt har en social kunskap om hur man organiserar möten mellan människor. Vidare nämner han att:

"Man måste också kunna hantera motsättningar och medla mellan individer och grupper vid konflikt. Man måste delta aktivt, vara engagerad hela tiden och veta vad som händer. Man måste ge stöd om arbetet stannar upp och kunna lugna ner och stabilisera om det driver iväg." (Fröst 2004, s. 176)

Även Malbert (1999) diskuterar en liknande roll, i samband med planering, som han benämner *processdesigner*. Malbert poängterar att en sådan roll inte nödvändigtvis behöver axlas av någon med professionell bakgrund som planerare eller arkitekt och han föreslår en inter-disciplinär utbildning för processdesigners. Malbert anser att den kompetens som krävs av en processdesigner inkluderar "flexibility, empathy and ability to communicate in multiple languages related to different kinds of rationality and culture." (Malbert 1999, s. 180)

Det framstår tydligt att den process vi vill utforma inom ramen för detta examensarbete kräver en särskild kompetens. Det är intressant att notera att många av de färdigheter som Malbert och Fröst nämner som viktiga för en processarkitekt respektive processdesigner även är viktiga i rollen som arkitekturpedagog. Nästa kapitel om arkitekturpedagogik belyser vissa av dessa likheter.

Arkitekturpedagogik ur barnets perspektiv

“Barn och unga är också medborgare och de är experter på sin egen miljö!”

Ines Uusman (Tallhage Lönn red. 2000, s. 3)

Vad är arkitekturpedagogik och hur kan den användas för att föra in barnets perspektiv i arkitektens arbetsprocess? Petter Åkerblom berättar i förordet till *Barns rätt till staden* (Svennberg & Teimouri red. 2010, s 8) att arkitekturpedagogik kan användas som demokratisk metod för att ge barn och unga inflytande över sin vardagsmiljö. Åkerblom menar att arkitekturpedagogiken hjälper barn och unga att tolka sina erfarenheter av att vistas i staden och att själva på olika sätt beskriva de platser man använder i sin vardag. Arkitekturpedagogiken är en “metod för att involvera barnen i planeringen, engagera dem i konkret förändring och i slutändan för att främja demokratin” (Åkerblom, 2000, s 8)

Vem är arkitekturpedagogen? I Västra Götaland finns en unik tjänst som arkitekturkonsulent. Den delas av Göteborgs stads Kulturförvaltning, Västra Götalandsregionen och Kultur i Väst. Arkitekturkonsulentens uppgift är att främja skolans kulturarbete, genom arbete med arkitektur och stadsbyggnadsfrågor. Tjänsten har funnits sedan 2002, och allteftersom intresset vuxit har en viktig uppgift för konsulenterna blivit att samla och inspirera arkitekturpedagoger. I Västra Götaland innebär arbetet som arkitekturpedagog att man tillsammans med skolbarn gör projekt som sträcker sig över minst tre tillfällen. Ofta blir resultatet ett gemensamt förslag för utvecklingen av den fysiska miljön. Arkitekt, lärare och barn - alla går in i samarbetet med sina egna kunskaper och erfarenheter. Arbetsmetoderna har utvecklats och ett nätverk av arkitekturpedagoger har skapats i Göteborg. I detta nätverk ingår människor med olika bakgrund och yrkesroller. Det finns ingen formell utbildning för att jobba som arkitekturpedagog, men en sak medlemmarna i nätverket har gemensamt är intresset av att arbeta med barn och den fysiska miljön, samt tillräcklig kunskap för att

kunna leda andra genom en process - både barn och vuxna. (Västra Götalandsregionen 2010)

Etnologen Barbro Johansson skriver om hur vi i vårt samhällssystem genom hierarkisk organisering baserad på ålder konstruerar själva begreppet barn, så att det är likställt med en person utan makt. Hon beskriver också hur vi genom att definiera barnet även definierar innebörden av att vara vuxen. Att vara barn är inte att *vara*, utan att vara *blivande*. Ett barn är ofärdigt och avviker från normen, som är att vara vuxen (Johansson 2011, s 103). Om man ser på detta som en generell utgångspunkt för hur vi i vårt samhälle ofta betraktar barn, är det kanske inte så konstigt att satsningar på barn ofta görs där de anses göra mest nytta för framtiden, och inte där de gör mest nytta nu. Ofta handlar det om att barnen *skall bli* goda samhällsmedborgare - vuxna - färdiga. Ofta satsar man inte på barn för deras egen skull, utan “satsningar på barn motiveras med barnens kommande framtid som vuxna” (Engwall 1998, s 10).

Barns avsaknad av makt i sitt dagliga liv behöver vi problematisera. I många situationer borde vi omvärdera innebörden av att vara barn, i betydelsen maktlös. När kan ett barn vara en person med makt? I sin vardagliga miljö borde barn oftare få möjlighet att uttrycka vad de vill ha och behöver, något de vet mer om än många vuxna. Men ett barn har kanske inte själv möjlighet att ta den makten - i det sammanhanget har arkitekturpedagogen en viktig uppgift.

I demokratiutredningens skrift *Gör barn till medborgare! Om barn och demokrati under 1900-talet* diskuterar Kristina Engwall vidare kring begreppet barn. Hon beskriver barndomen som en konstruktion. "Det finns egentligen inga barnfrågor, utan bara frågor om människor och hur de ordnar sitt liv för att alla - små och stora - ska ha det bra." (SOU 1975, s 30-38 se Engwall 1998, s 7) Hon skriver att i början av 1900-talet skulle idén om barn som medborgare med samma rättigheter som vuxna ha varit otänkbar, men i takt med att demokratin under 1900-talet etablerats som samhällsform har även barns situation belysts, utvecklats och förbättrats. Engwall menar dock att det finns en inbyggd åldersdiskriminering i medborgarskapet - barns medborgarskap är inte ju lika omfattande som vuxnas. "Eftersom de inte har den politiska makten är frågan hur barnen ska få sin stämma hörd" (Engwall 1998, s 9). Vidare diskuterar hon vikten av att få vara aktör och ha möjligheten att ta initiativ, samtidigt som barn är "helt beroende av att vuxna agerar i deras intresse" (Engwall 1998, s 10). Samtidigt, fortsätter hon: "...har barn rätt till stöd och hjälp för att ta ett riktigt beslut" och vidare "i vissa situationer är det kanske inte önskvärt att barn tvingas fatta ett beslut" (Engwall 1998, s. 15). I bästa fall kan arkitekturpedagogiken fungera som en kanal och ett verktyg för barn att påverka sin omgivning.

foto: författarna

Vernissagedag på Svenska Balettskolan 120313. Barn och vuxna samlas kring elevernas modeller

Utomhuspedagogik

När det blev klart att vi skulle arbeta tillsammans med elever i ett skolgårdsprojekt började vi söka efter inspiration och fakta i tidigare arbeten. Att leta inspiration i pedagogiken låg nära till hands - vi ansåg att det vi skulle arbeta med utan vidare kunde betraktas som en lärandemiljö. Vi läste om hur skolgårdens betydelse förändrats under de senaste 100 åren, från att ha använts som en naturlig plats för undervisning, genom de skolträdgårdar som var vanliga inslag på skolor under det tidiga 1900-talet, till dagens ofta asfalterade lektytor (Olsson 1995).

Arkitekter utan gränser bjöd in oss till ett möte där vi berättade om vårt examensarbete, och en intressant diskussion ledde till att vi lämnade mötet med namnet Susan Humphries och Coombes CE Primary school i våra anteckningsböcker. Detta namn återkom vid flera tillfällen och vi bestämde oss för att åka till skolan i England och se utomhuspedagogik utövas i verkligheten. Två citat av skolans före detta rektor Susan Humphries kan kanske delvis sammanfatta innebörden av utomhuspedagogik: "Marken, jorden - allting vi är börjar här" och "lek är grunden till all inlärning" (Susan Humphries installationsföreläsning i Ultuna 111007). Humphries utvecklar dessa tankar i *Skolgården som klassrum* (Olsson 2002):

"Barnen ska gå på sin matematik, äta upp den, de ska kliva omkring i sin naturvetenskap! Lärandet måste vara taktilt, ja, över huvud taget sinnligt! Det du lär dig med din kropp blir en del av dig. Kunskapen stannar kvar som sinnliga erfarenheter, som kroppsminnen" (Olsson 2002, s.78).

Olsson berättar om skolan Coombes speciella pedagogik:

"Det som framför allt gör Coombes School till en unik skola är den mycket speciella skolgården och hur den används i det dagliga pedagogiska arbetet. Skolgården, som ständigt

förändras, utvecklas och omformas, används både som en plats för erfarenheter och som ett mångsidigt och levande läromedel." (Olsson 2002, s.85)

Hon beskriver vidare hur självklart det är i Sverige att tillbringa mycket tid utomhus, men att många förknippar utevistelsen med fritidsaktivitet:

"Skolan är en kontoriserad arbetsplats bland många andra, där tankearbete främst sker inomhus och paus och rastaktiviteter sker ute (...). Lärare som bryter mönstret vittnar om hur de måste förklara sig för kollegor och noga dokumentera sina aktiviteter för att visa att det fortfarande är skolarbete de ägnar sig åt fast de lämnat klassrummet." (Olsson 2002, s. 175)

Vi letar oss vidare efter exempel på skolor där utemiljön på ett tydligt och uttalat sätt används i lärandesyfte. Ofta hittar man svaren närmre än man tror. I det här fallet visar det sig att en kurskamrat känner till en skola i Hyltebruk, i Halland, där man jobbar med just utomhuspedagogik.

Mycket riktigt hittar vi Elias Fries skola, som verkar vara ett lämpligt mål för ett studiebesök. Lärarna vi arbetar med på Centralskolan i Floda vill följa med, men tyvärr går det inte att genomföra en gemensam resa just vid detta tillfälle. Vid studiebesöket på Elias Fries skola visar Britt-Marie Johansson oss runt. Hon uttrycker kärnfullt varför hon tycker utomhuspedagogik är viktigt med orden:

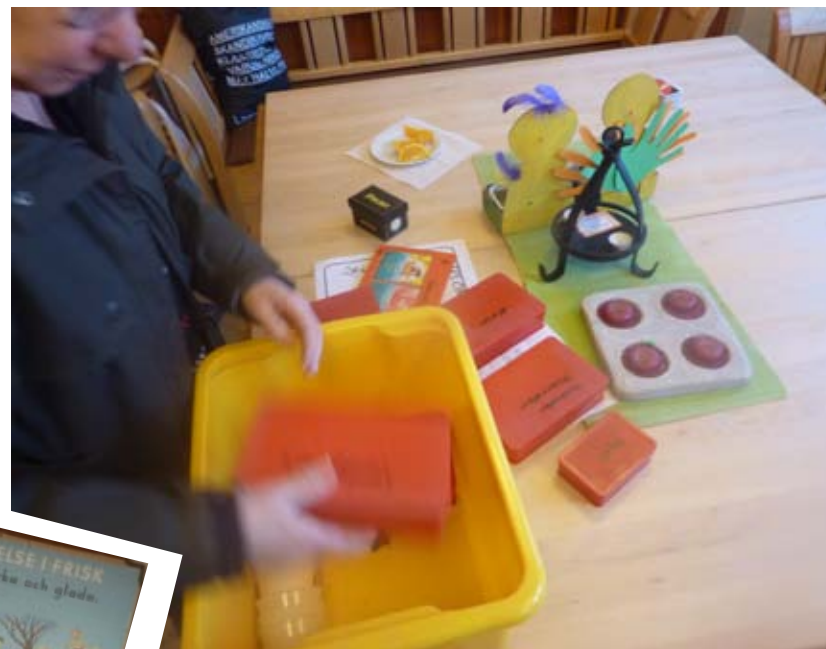
"Barnen mår bra av att vara ute, de får en öppen blick!"¹

1. Britt Marie Johansson, lärare, samtal vid studiebesök Elis Fries skola 120223

foton: författarna

Musiklektion på Coombes CE Primary School, England

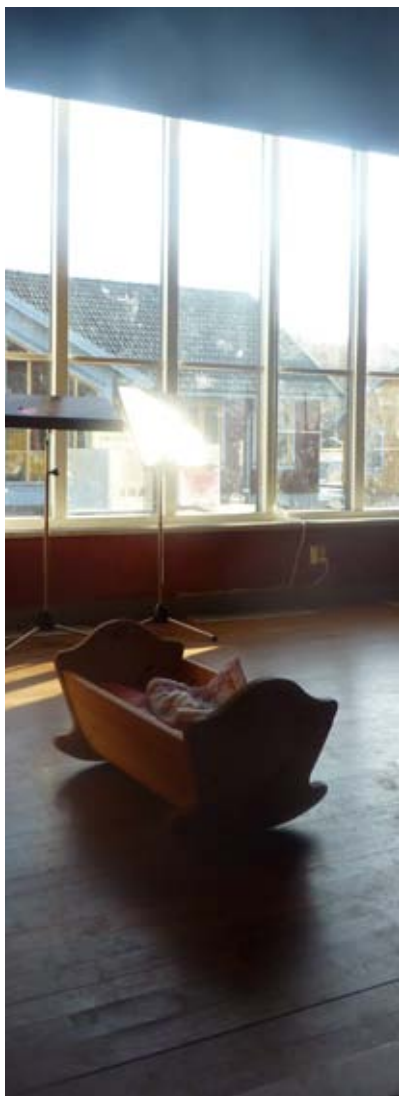
Verktyslåda för utepedagogik, Elias Fries skola, Hyltebruk

"Lek och rörelse i frisk luft...", uppmaning i Centralskolans entré

Studiebesök på Elias Fries skola, Hyltebruk, 120223

foton: författarna

• Elias Fries skola: kommunal skola, Hyltebruk,
• Hallands län
• Rektor: Ann-Christin Johansson
• Byggår: 1995
• Arkitekt: Anna Törnqvist, Abako arkitekter
• Landskapsarkitekt: Kerstin Teutsch
• Nyckelord: *utomhuspedagogik, kretslopp, odling,
• ekologiska material, naturlek*

Läraren Britt-Marie Johansson visar oss det vackra samlingsrummet där halva skolan får plats samtidigt. Ska alla skolans 230 elever samlas får det bli utomhus.

Det är en känsla av vår i luften när vi når Hyltebruk klockan tio denna torsdag. Naturen är närvarande vart man än vänder sig. Skolan är uppdelad på flera byggnader som är placerade utmed den så kallade Bruksgatan. Barnen har sportlov, så skolgården ligger tom idag.

foton: författarna

Balanserar på stenarna

Gymnastik

Det gamla trädet kommer från en lärares gård, föräldrar transporterade det till skolan. Att röra på sig är både lek och idrott.

Biologi

Vatten kan användas till mycket. Exempelvis la barnen ut balansstenar i vattnet när det var Ronja Rövardotter-tema.

Kemi

foton: författarna

Grillplats där barnen ofta leker på stenarna. Eld används som ett instrument i undervisningen.

Historia

Fornåkern användes flitigt när skolan hade Ronja-tema. Här finns en 100 meter lång labyrinth, en stencirkel och Ronjas "grotta".

Geografi

Vi upptäcker själva hur lärorikt det kan vara med en karta på asfalten. Vi börjar direkt leka - det går inte att låta bli.

Föräldrasamverkan

Bollplanket byggdes av föräldrar.

**”Barnen mår bra av att vara ute,
de får en öppen blick!”**

Britt-Marie Johansson, lärare

foto: författarna

Vi lämnar Elias Fries skola i Hyltebruk efter en intressant och givande vandring på skolgården. En sak som är slående på skolans område är variationsrikedomen - det finns både öppna ytor och intima rum skapade med hjälp av naturliga material. I många av skolans alla utemiljöer kombinerars undervisning och lek. Eleverna på skolan verkar delvis vara delaktiga i utemiljöns utveckling, genom att de har schemalagda dagar då de arbetar på skolgården med att exempelvis förbättra asfaltmålningarna. Mycket av undervisningen sker också utomhus, man har till exempel en egen skog som kallas Läroriket, där det finns tio biotoper att undersöka.

När skolan ritades visste arkitekterna att det fanns intresse av att utveckla utomhuspedagogiken - delar av skolan ritades med detta som utgångspunkt. Det verkar dock inte ha funnits någon delaktighetstanke i projekteringsprocessen, något som i vissa fall lett till inkongruens mellan skolmiljön och undervisningen. Det finns även inbyggda teman i utemiljön som inte tas upp i undervisningen, trots att de är designade med utomhuspedagogik i åtanke.

Studiebesök på the Coombes CE Primary School, 120323

Coombes CE Primary School: Skola knuten till Engelska kyrkan, Reading, England

Huvudlärare: Patrick Pritchett

Före detta rektor och eldsjäl: Susan Humphries (numera pensionerad)

Byggår: 1973

Antal elever: 539

Åldrar: 3-11

Skolans grundläggande principer: Involvering, helhet och inspiration

Nyckelord:

utomhuspedagogik, kretslopp, träd, ekologi, hela världens högtider, föräldrasamverkan, disciplin, sammansvetsad personalgrupp

Utsikten från Coombes

Susan och förskoleläraren Anne

Avgränsningar skapar rum

Susan Humphries tar med oss till skolans bibliotek

foton: författarna / Gregory Josselyn

Utdrag ur Anna Sofias dagbok:

“Taxin hämtar oss på Old Street i Plaistow, London, redan klockan 5:30 på morgonen. Vi förberedde ostmackor och kaffetermosar redan på torsdag kväll. När vi kommer fram till Paddington Station och hittar tåget har vi bara några minuters marginal. Vi är de enda ombord, det är för tidigt till och med för Londons pendlare.

I Reading byter vi tåg. Morgonen är disig och utlovar en varm dag. Vi når äntligen Coombes CE Primary School när klockan är strax efter sju. Utanför skolans staket väntar vi tillsammans med en elev på att bli insläppta. Elevens mamma berättar att sonen gått på skolan i några månader nu, och att de är nöjda så här långt. Sonen inflikar att han slipper ha uniform, men mamman tillägger snabbt att så är det ju varannan fredag - resten av veckorna ska uniformen snällt vara på, och så tittar hon på oss för att söka samförstånd.

Grinden öppnas, och den stund vi har väntat på och planerat i nästan två månader är här. Dis sveper in skolan och gör att allting ser lite magiskt ut - precis som jag föreställt mig Coombes. Asfalterade gångvägar leder åt olika håll, men mamman visar oss vägen till receptionen, som är inhyst i en byggarack på skolans framsida.

Vi blir emottagna av en lärare som yrvaket frågar om vi vill ha te. Man berättar att “Sue” kommer senare. Det känns stort att vi ska få gå runt med skolans före detta rektor Susan Humphries, som byggt upp skolans utemiljö under sina 30 år på skolan, plus ytterligare tio år som engagerad pensionär. Vi har precis läst en bok om henne och hennes livsverk - miljön hon format kring skolan för att göra detta till en idealisk plats för utomhuspedagogik.

“Ni kan följa med mig” säger Joe Pages, en ung och glad lärare. Vi skyndar efter in i skolbyggnaden. Den är låg och ligger tätt omsluten av träd och annan växtlighet. I klassrummet ser vi spåren efter all den tid eleverna tillbringat utomhus. En matta upptar stor del av klassrummet, här verkar man sitta och ha samling - lite som på Centralskolan. “Har det förändrats mycket här sedan Susan gick i pension?” frågar vi. “Ja, jättemycket. Både till det bättre och sämre. Vi försöker vara ute så ofta som möjligt, men vissa saker gör vi bara ibland så att inte eleverna ska tröttna. Moss-projektet, Japan-dagen och firandet av det kinesiska nyåret är exempel på aktiviteter som vi haft nyligen. Vi lärare planerar aktiviteterna tillsammans, jag är aldrig ensam” svarar Joe.

Susan Humphries kommer in i klassrummet. Hon lägger en hand på min arm och tittar allvarligt in i mina ögon. Hon tar med oss in i skolans bibliotek och ber oss ta av oss skorna. Hon frågar om det är någon av oss som har problem med att sitta på golvet. Så klart inte, men det hade ju varit lite pinsamt att svara ja på den frågan, när Susan själv med sina över 70 år, nästan utan problem mjukt slår sig ner på den stora, orientalisk-inspirerade matta som upptar hela rummet. Flera gånger reser hon sig och hämtar saker hon vill att vi ska titta på. Böcker i trä - de håller så mycket längre, handgjorda av olika föräldrar under de år skolan funnits, snart 40 år - så gott som hela Susans yrkesliv.

”Får vi kalla dig Susan?” frågar jag. “Ja, alla kallar mig Susan eller Sue” svarar hon “jag har alltid varit en rebell, ni kanske märkt att eleverna här inte har på sig skoluniform? Det här är inte det militära!” Träböckerna visar hur utemiljön gradvis vuxit fram. När hon kom till skolan i början av 70-talet bestod skolgården enbart av asfalt. Det första hon gjorde var att omringa ytan med träd på fyra sidor, både av “psykologiska skäl” men även för att träden skulle fungera som vindbrytare, eftersom skolans ena sida vetter mot vidsträckt jordbruksmarker. Stigarna fick växa fram mellan träden: “Channeled walking” kallar Susan det. Träden och stigarna utgjorde grunden för den fortsatta utvecklingen av skolans område. “Träden är det jag rekommenderar att man börjar med” säger Susan. Hon trycker hela tiden på hur viktigt det är att man tänker flera steg framåt - föreställer sig hur träden och växtligheten kommer se ut om fem år. Med det som utgångspunkt har hon varit noga med att plantera växter och träd som passar in i ekosystemet - om blommorna lockar till sig insekter, lockar insekterna till sig fåglar - detta är både bra för barnen och för att Englands fågelskådare är en stark intressegrupp som är bra att ha på sin sida. Exempel på skolans träd är äpple-, päron- och plommonträd.

I ett tidigt skede formade man diken och kullar för att göra platsen mera variationsrik. Stigarna innebär att de öppna ytorna klarar sig bättre från slitage. Det är viktigt med tydliga entréer och utgångar till och från stigarna för att eleverna ska kunna se att **här går man!** Under många år hade skolan får och höns - Susan pratar inspirerat om vad det innebär för barn att få växa upp tillsammans med andra arter. Respekt och dokumenterade hälsofördelar. Tyvärr handlar det allt för ofta om pengar - skolan ansåg sig inte ha råd att fortsätta med djurhållningen. Men “Det är önskvärt med konstant rörelse” säger Susan.”

Utdrag ur Joels dagbok:

“Äntligen dags att bege sig ut. Susan pekar ut nästan varenda träd vi passerar, hon har detaljkunskaper om dem alla. “Frukträden fyller många funktioner” säger hon, “inte minst när de blommar, och kommunicerar direkt med barnens fantastiska luktsinnen. Visst kan en doft ta en med tillbaka till barndomen?”

Överallt på skolan ligger stora stenar och stenblock utplacerade. De används till lek, som sittplats, att hoppa mellan. Vissa av dem med ingraverade, tänkvärda citat. När det gäller stenarna, såväl som många övriga företeelser på skolgården, handlar det ofta om den fysiska kontakten - att kunna känna, kanske plocka en knopp och lägga i fickan. Susan visar med hela kroppen hur hon vill att skolgården ska användas - hon kliver mellan stenarna och visar hur man plockar av bark från silverbjörken. Det verkar finnas en tanke bakom det mesta på området. Exempelvis har man planterat växter och träd så att de inte ska vara på långt avstånd från varandra, för insekternas skull.

“Hur har du lärt dig allt detta?” frågar vi. “Genom att iaktta hur barnen leker” säger Susan. Träden är formade för att inspirera till lek, med låga grenar man kan svinga sig i, gömda platser under grenverket och grenar att kika mellan. Ibland får vi lov att ducka under grenar, men för ett barn går det att gå upprätt.

Föräldrarna träffas två till tre gånger varje termin och jobbar på skolans mark. Ibland blir det fel, de förstår inte alltid barnperspektivet och råkar såga ner grenar som under åratals formats för att utgöra idealiska lekplatser. Susan berättar upprört. “Men hur ska de kunna veta?” frågar vi. Frågan berör vårt arbete med deltagande. Vi jobbar ju just med att skapa vägar där elever och vuxna kan förmedla åsikter och kunskaper mellan varandra. På Coombes verkar det inte finnas något uttalat system för detta. “Vem bestämmer vad som är fint?” frågar Susan retoriskt, och syftar på att föräldrarna ofta tror att de gör det fint, medan de i själva verket riskerar att göra miljön torftigare - Susans perspektiv är tydligt barnens.

Lukt och ljud har varit viktiga inspirationskällor när man anlagt den parkliknande och vindlande skolgården. Man har även jobbat med variation genom exempelvis oregelbundet formade sittplatser. “Tänk er att bara temperaturen förändras några grader, så händer det så mycket ute att titta på och undersöka.” Susan fortsätter: “Naturen bjuder oss på dessa utbildningstillfällen, det är bara att gå ut och ta tillvara på dem.” Det känns självklart och enkelt när hon säger det.

Susan tar med oss runt den stora fotbollsplanen, som kantas av en naturstig som går mellan träden som inringar Coombes område. Stigen leder oss så småningom fram till labyrinten som är skolans symbol, förbi stenformationen Coombesgate. Vi går förbi en utomhusscen och en uppbyggd grotta, med en inristning av Robert Frosts kända strof:

“Two roads diverged in a wood, and I—
I took the one less traveled by,
And that has made all the difference.”

Vi får chansen att tacka Susan för all tid hon tillbringat med oss under dagen. Hon säger att hon längtar efter att komma till Sverige och föreläsa igen. Och att vi gärna får skicka henne lingonsylt. Det sista vi ser när vi lämnar skolan är föräldrarna som håller på och pyntar skolgården och gör i ordning den inför kvällens disco. Skolgården används uppenbarligen på de mest skiljda sätt, och på olika tider av dygnet. Hej då Susan och Coombes CE Primary School, och tack för en fantastisk och lite galen dag!”

Hoppagar på asfalten

Vi tar barnens väg

Gregory har följt med till Coombes

Lärandet skall vara taktilt

Spår av Japan-dagen

Bakom fotbollsplanen

foton: författarna / Gregory Josselyn

Utomhusklassrummet "Aspen Lodge"

Rast

Målad asfalt närmast skolbyggnaden

Musiklektion utomhus

Leka, lära, balansera

Allt tack vare Susan Humphries!

Slutsatser

Under våra båda studiebesök insåg vi vikten av att engagera föräldrar och det omkringliggande samhället om man vill ge skolgården ett ytterligare användningsområde - som en plats för lärande. Att kunna ha utomhuspedagogik som grund för sin verksamhet kräver att man har många människor knutna till verksamheten, som ställer upp och hjälper till när det behövs. Det kan handla om underhåll som inte ingår i skolans vanliga budget - inte minst när det gäller ibland tidskrävande uppgifter som att hålla efter odlingar och växtlighet. I den ordinarie skolan finns det oftast inte tid och pengar avsatta för att berika utemiljön, som i många fall inte betraktas som en tillgång för skolan vad det gäller lärande. Vanligen ser man utemiljön mest som en lektyta och plats där elever är på rasten. Alla skolor har sina utmaningar och problem, men den till stor del rådande synen på skolgården som en biyta som inte har med lärande att göra ser vi som ett resursslöseri. Det finns en stor potential i att försöka tänka annorlunda kring vad en skolgård är. Ytan - skolgården - finns ju redan där, och behöver underhåll oavsett innehåll.

Om man väljer att betrakta skolgården utifrån ett lärandeperspektiv, kan man kanske hitta nya användningsområden för oanvända ytor, och även rikta det existerande underhållet på så sätt att det gagnar inlärning. Exempelvis ingår det i förvaltningen av en skola att se till att dräneringssystem fungerar - med utomhuspedagogik som utgångspunkt även från förvaltningens sida skulle man kunna arbeta med dagvatten som en synlig och lärorik del av skolgården, istället för att gräva ner dräneringssystem. Som vi sett många exempel på, både på Elias Fries skola och på Coombes CE Primary School, finns det också stora möjligheter att kombinera lek med lärande - utomhuspedagogiken berikar skolmiljön, utan att det behöver ske på bekostnad av någonting annat.

Kan man göra eleverna delaktiga inom ramen för utomhuspedagogik?
Som vi sett på främst Elias Fries skola är utomhuspedagogiken delvis beroende av elevernas eget arbete på skolgården för att exempelvis underhålla odling och asfaltmålning. Även på Coombes är eleverna i viss mån medskapare av sin miljö, dock inte i lika hög grad som på Elias Fries skola.

Är eleverna med och bestämmer vad som ska ske ute? Vår uppfattning är att detta inte sker i särskilt hög utsträckning på någon av skolorna. På Coombes känns tanken avlägsen, i det i våra ögon auktoritära engelska skolsystemet. Visserligen använder eleverna inte uniform, och kallar sina lärare vid förnamn - men hierarkien i systemet var tydlig under vår dag på skolan. På Elias Fries skola var situationen annorlunda. Vår känsla var att det på skolan handlar mer om tidsbrist att man inte låter eleverna vara medskapande på ett djupare plan.

Vår slutsats efter studiebesöken är att för att lyckas uppnå den höga grad av utomhuspedagogik som man gjort på både Elias Fries skola och på Coombes, krävs en engagerad ledning, i Coombes fall den före detta rektorn Susan. Skolans personal måste vilja och ha möjlighet att jobba mot ett gemensamt mål. Tillgång till hjälp från personer utanför skolan är viktig. Det kan vara föräldrar, omkringboende eller andra intresserade som är beredda att satsa tid på att skapa en skola med en utemiljö lämpad för lärande. Det rör sig ju inte om en enstaka satsning, utan är ett pågående och föränderligt projekt. Det kanske börjar idag, men har inget slut.

“Hur kan du hjälpa till?” fråga riktad till de som passerar förbi Coombes CE Primary School

foto: författarna

DEL 1: ROLLEN SOM ARKITEKTURPEDAGOG

Två arkitekturserier

Som tidigare beskrivits används arkitekturpedagogik för att ge barn och unga möjlighet att uttrycka sin åsikt om sin omgivning. Vi hade bestämt oss för att under examensarbetet jobba med barn i en delaktighetsprocess, och genom ett nätverk av arkitekturpedagoger i Göteborg fick vi frågan om vi ville göra en arkitekturserie med elever på Svenska Balettskolan i Backa. Serien skulle vara upplagd på sex träffar. Vi fick möjlighet att tillsammans med en lärare forma seriens innehåll, med arkitektur som utgångspunkt för träffarna.

Genom samma nätverk hade vi även etablerat en kontakt med Centralskolan i Floda, Lerums kommun. Skolans elever var missnöjda med sin skolgård, och lärarna ville ha hjälp med att forma en process tillsammans med eleverna, som före terminens slut skulle leda till att någonting skedde på skolgården. Vi såg möjligheten att göra en arkitekturserie även på Centralskolan, för att undersöka och utveckla skolgården tillsammans med eleverna. Även här la vi upp en serie på sex träffar.

Med tanke på det arbete vi skulle göra på Centralskolan under våren, bestämde vi oss för att jobba med ett skolgårdsprojekt även på Svenska Balettskolan. I Backa fanns inte möjlighet att genomföra elevernas idéer om sin skolgård inom ramarna för vår arkitekturserie. Vi valde istället att göra en friare övning, där eleverna skulle få möjlighet att drömma och fantisera om sin skolgård. Detta utmynnade i en vernissage och utställning på Backa kulturhus. För elevernas del innebar serien en övning i att gå från inventering, till skiss och vidare till att jobba i grupp med att ta fram modeller av sina idéer. Vi jämförde det med hur vi som arkitektstudenter ofta arbetar med idéprojekt under utbildningen på Chalmers. För vår egen del såg vi chansen att få öva oss på att arbeta som arkitekturpedagoger, och övning i att leda en designdialog med eleverna.

Utgångspunkten för den metod vi använde i våra arkitekturserier finns beskriven under rubriken *Metoder*.

Arkitekturserien vi gjorde med eleverna på Svenska Balettskolan startade före den på Centralskolan. Efter varje tillfälle då vi träffat eleverna på de båda skolorna försökte vi utvärdera hur workshopen gått, vad vi och eleverna lärt oss och vad vi ville ta med oss till nästa gång. Varje tillfälle innebar en ny situation, trots att seriernas upplägg liknade varandra vad det gällde de yttre ramarna. Vi omformade träffarnas upplägg under seriernas gång, ibland av skäl som hade med de olika skolorna att göra, och ibland för att vi dragit lärdomar från Svenska Balettskolan och ville utveckla och anpassa metoden vi använde till motsvarande träff på Centralskolan. Det blev så småningom tydligt att trots att det i bägge fall rörde sig om en undersökning av skolgården med liknande upplägg på bägge skolor, blev arkitekturserierna olika varandra på många sätt - de olika förutsättningarna för serierna gjorde sig påmind. Vi blev dock mer och mer bekväma i rollen som arkitekturpedagoger.

Arkitekturserie Svenska Balettskolan, Backa

Arkitekturserie Centralskolan, Floda

De båda arkitekturserierna var uppdelade på vardera sex träffar. Arkitekturserien på Svenska Balettskolan inleddes vecka 4 och sedan startade vi upp serien på Centralskolan vecka 6.

Två skolor

SVENSKA BALETTSKOLAN

workshops med:
35 elever
10 - 11 år
24:e Januari -
6:e Mars

Backa

Göteborg

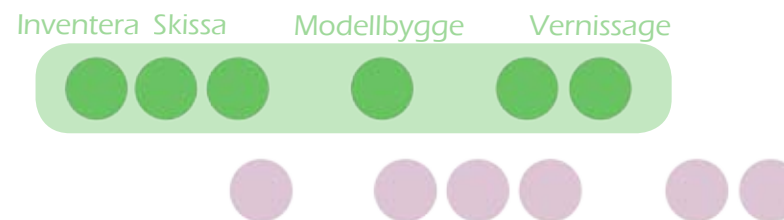
CENTRALSKOLAN

Floda

workshops med:
27 elever
9 - 11 år
8:e Februari -
21:a Mars

Lerum

Svenska Balettskolan, Backa

Introduktion till arkitekturserien

Svenska Balettskolan delar byggnader med Skälltorpsskolan och ligger precis bakom Backa Kulturhus på Selma Lagerlöfs torg. Det är lite svårt att orientera sig när man kommer dit med buss, torget är egentligen mer som en gata som rundar Kulturhuset. Men när man gått runt huset så ligger skolan där, med stora skyltar på fasaden. Då vet man att man kommit rätt.

Svenska Balettskolans mellanstadieelever går i en egen byggnad - en låg huslänga strax bredvid de stora elevernas större skola. På morgnarna har mellanstadieeleverna balettundervisning i danssalarna inne i högstadiet, och sedan går de över till sin byggnad och har övriga lektioner där. Skoldagarna är långa, man ska hinna med allt det som står i läroplanen, utöver balettundervisningen. Eleverna bor utspridda över hela stan och kommer till skolan med buss, eller med sina föräldrar i bil. Skoldagen är slut klockan fyra, efter det väntar pendlingen hem.

I fyran och femman går sammanlagt 35 elever. Lärarna Ulla Julín och Monika Hagelin har båda jobbat länge på skolan.

Första gången vi träffade Ulla var det fortfarande jullov för eleverna. Hon visade oss runt och vi diskuterade hur vi ville lägga upp arkitekturserien. Vi hade en bild av vad vi ville uppnå - en gemensam, stor modell av skolgården. Under samtalets gång kom vi också fram till att det vore roligt att ha en vernissage som slutpunkt, på Backa kulturhus.

Vid de sex tillfällen vi träffade eleverna formades och utvecklades den metod vi använde. För oss fyllde metoden flera syften - att öva oss praktiskt i att arbeta med barn och arkitektur, att undersöka en specifik metod och att lära oss mer om dialogarbete. För eleverna innebar arbetet bland annat övning i att arbeta i grupp, att lära sig en del av en arkitekts vokabulär och öva upp förmågan att tyda planer och arbeta tredimensionellt i modell samt att presentera sina idéer för andra.

- Fakta om arkitekturserien:
 - Tema: "Mina drömmars skolgård"
 - 35 mellanstadieelever
 - Sex tillfällen, januari - mars 2012
 - Tisdagseftermiddagar kl. 14:50 - 16:00

Svenska Balettskolans skolgård ligger mitt emot parkeringsplatsen vid Backa Kulturhus. Skolgården har små nivåskillnader, några träd och buskar. Området avgränsas av skolbyggnaden och staket.

Kartmaterial: eniro.se

Karta av Backa i förhållande till Göteborgs centrum.

Karta över Selma Lagerlöfs torg med Svenska Balettskolans mellanstadie markerad.

120124 Workshop ett

Utdrag ur reportage av Kalle Wannarskog:

”Skälltorpsskolan, tisdag 120124

Med några minuter till godo innan de ska träffa eleverna hinner Anna och Joel kontrollera att skolgården överensstämmer med ritningarna de skapat utifrån flygbilder. Det ser bra ut (men eleverna är snabba att peka ut saker de missat, bland annat en utlagd stock.) Inne i kapprummet stormar barnen omkring för att få på sig ytterkläderna, det är mellanmål i en annan byggnad. Här möter Anna och Joel upp lärarinnan för fjärdeklassarna, Ulla, som guidar oss till matsalen. Barnen går en väg, vi går en annan.

- Det är skillnad på folk och folk, skrattar Ulla.

Arkitektstudenterna går igenom sin lektionsplan med Ulla och Monika, femteklassarnas lärarinna som anslutit. Monika tar upp frågan om att elevernas arbete inte kommer förverkligas, något hon ser som en brist.

- Vi kommer gå ut tillsammans med barnen och lägga ut symboler på marken, efter femton minuter delar vi upp oss i fyra grupper och markerar elevernas symboler på kartor. Joel visar upp ett antal symboler med olika betydelse för lärarna som äter cornflakes med fil ur vita plasttallrikar.

Tillbaka i lektionshuset förklarar Ulla att vi inte behöver ta av oss på fötterna, skoförbudet gäller bara elever. Både fjärde och femteklassare

samlas i fyrornas sal - allt som allt är det ett fyrtiotal barn som koncentrerar sig på besökarna som skriver upp dagens planering på vita tavlan.

- Vet ni vad en arkitekt är för någonting? Säger Joel efter ha presenterat sig och Anna.

- En sån som ritar hus!

- En sån som ritar COOLA hus!

- En som ritar pennor, säger en annan.

- Vad gör ni? Frågar en elev.

- Vi sitter mycket framför datorn, säger Anna.

- Datanördar, blir svaret.

Joel fortsätter och berättar att dagens uppgift är att inventera skolgården, och frågar eleverna om de vet vad inventera betyder.

- Jaa, njae, nää, hörs det från olika håll i klassrummet.

Eleverna har varit måttfullt intresserade fram tills nu när Anna rullar ut en av kartorna de ritat över skolgården och det går ett sus genom klassrummet.

- Coolt, säger en, woow, säger en annan.

- Har vi missat någonting? Frågar hon.

En stock, några stenar, engagemanget höjs bland barnen när vissa pratar i munnen på varandra. Det är mest killarna som pratar och tjejerna sitter tysta.(...)”

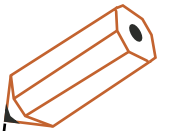
(Artikeln finns i sin helhet som bilaga)

“Vad är arkitektur?” frågade vi eleverna när vi träffade dem första gången.

Foto: Kalle Wannerskog

- Mål med workshop ett:
- Prata om vad arkitektur är
 - Undersöka hur skolgården ser ut och används
 - Öva på att läsa karta och plan

Inventera

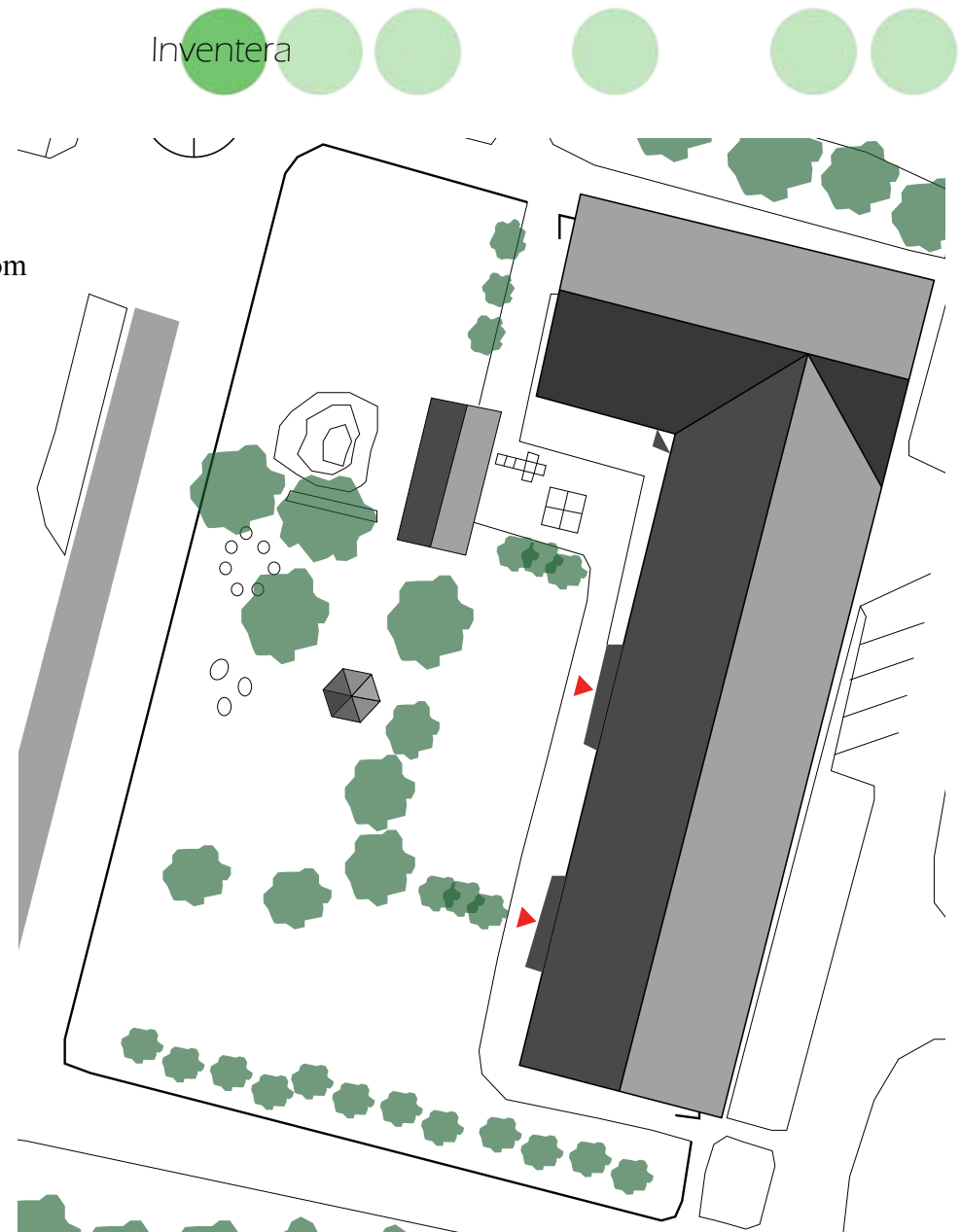
Dessa symboler fick eleverna lägga ut på skolgården. För mer information om symbolernas betydelse, se bilaga.

Foto: Kalle Wannarskog

Uppgift

Eleverna fick inventera skolgården med hjälp av symboler och kartor. De placerade ut symboler på marken, som vi sedan gemensamt gick runt och samlade in, i fyra grupper.

Planen visar elevernas skola och skolgård. Vi använde planen både som utgångspunkt i diskussionen om arkitektur och när vi under övningen samlade in elevernas symboler.

Foton: Kalle Wannernskog

En kall januaridag

Eleverna var snabba på att lägga ut symbolerna

Efter övningen satte vi upp planerna på tavlan och gick igenom resultatet med klasserna

Utvärdering av workshop ett

Användandet av symboler för att inventera skolgården ger intressanta resultat. I kombination med att man delar in barnen i grupper baserat på ålder blir det tydligt vilka som leker var och vilka platser ingen verkar anse intressanta. Utfallet av inventeringen påverkas mycket av vilka symboler som används. Vi skulle kunna fundera mer på vilka symboler vi vill använda nästa gång. Ska de vara specifika för platsen man vill undersöka, eller är det bra att de är generella som under dagens övning?

Att tänka på till nästa gång

Grupparbete

Gruppindelningen vid inventeringen är viktig. Att dela in gruppen i tjejer/killar och fyror/femmor gav intressant information som vi skulle ha missat om grupperna var blandade. Det gav kanske även fler av barnen en större chans att göra sina röster hörda. En idé är att poängtera tydligare att eleverna ska gå på egen hand och lägga ut symboler, för att undvika gruppträck. Inför nästa gång bestämmer vi innan vem av oss som ska prata om vilket moment. Det är även viktigt att alla parter - vi, eleverna och lärarna - är överens om vad som ingår i rollen som arkitekturpedagog. Att våga leda, men att dela upp ansvaret mellan oss så att vi inte undergräver varandras ledarskap.

Förlorad information

Det är väldigt viktigt att vi tar oss tid i samband med inventeringen att fråga varför symbolerna lagts där de ligger. Nu har vi en del vi inte vet. Fundera på hur man kan få fler elever att bli delaktiga i diskussionen utan att någon känner sig utpekad. Hur kan man få med alla årstider i inventeringen? Kanske fungerar det om man pratar om det innan man går ut, ber barnen tänka efter.

Tid

Dela upp tiden i "föreläsningstid" respektive "frågestund". Nu blev det lite för många avbrott.

Ansvarsområden och delaktighet

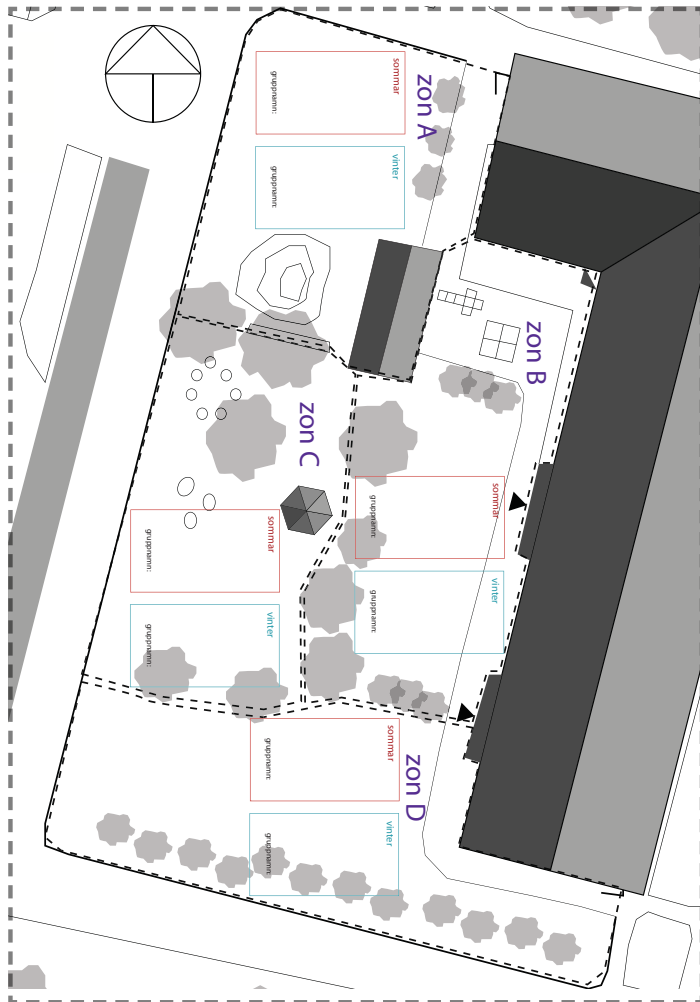
Det fungerade bra att ge eleverna olika ansvarsområden när vi var ute på skolgården. Det förenklar arbetet och skapar känsla av delaktighet. Det är för övrigt viktigt att förankra upplägget av arkitekturserien tydligt hos lärarna, innan första träffen med eleverna. Om möjligt är det bra om man hinner träffa alla inblandade lärare innan serien startar. I fortsättningen se till att hålla alla uppdaterade. Tankar som väcktes: Hur kommer delaktighetsaspekten in i arkitekturserien? För eleverna är serien en möjlighet att vara med och visa oss hur de använder sin skolgård, och senare hur de skulle vilja använda den.

SWOT?

Kan man se detta som en utgångspunkt för en swot-analys? I så fall borde man försöka få in möjligheter och hot. Exempelvis genom en symbol som betyder: "Jag skulle vilja leka mer här".

120131 Workshop två

Planen visar hur skolgården delats upp i fyra områden.

Uppgift

Vi hade inför workshopstillfället delat in skolgården i fyra delar. Eleverna fick var sin del att skissa på. Hälften fick fundera på vad man skulle kunna göra på skolgården på sommarhalvåret, den andra hälften fick skissa på förslag för vintern.

Foto: författarna

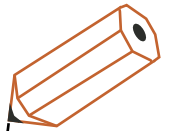

Fyromas lärare Monika skissar också.

Foto: författarna

Mål med workshop två:

- Öva på att rita i plan
- Gå igenom resultaten av förra veckans inventering och försöka utgå från det i skisserna.
- Tänka på ett nytt sätt kring sin skolgård

Resultat Resultatet av dagens workshop var mängder av bra och fantasifulla idéer. Mot slutet av workshopen hann vi med att snabbt gå igenom elevernas skisser i halvklass.

Fokus på belysning

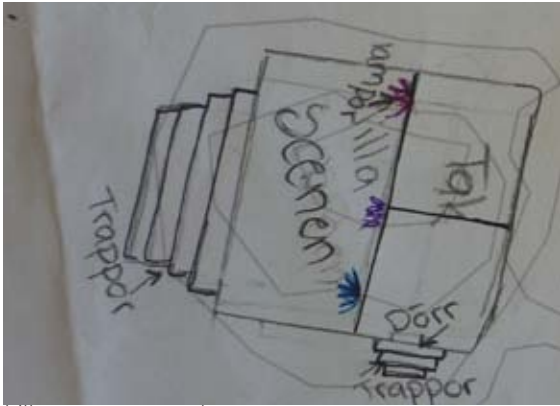

Rastvakter

Vinterscen

foton: Jonas Örtemark

Lilla scenen med trappor

Smultronbuske

“En plats där man får bygga något av snö utan att det förstörs”

Sommar på skolgården

foton: Jonas Örtemark

Badhus och mycket mer

Utvärdering av workshop två

Under workshopen kom det vid ett tillfälle fram att någon tyckte att det var “tråkigt att det inte skulle bli av på riktigt”. Detta är ju en fråga som diskuterats av oss och lärarna, kanske har eleverna hört något och deras förväntningar färgats. Vi har tänkt mycket på vad som kommer bli slutresultatet av arkitekturserien på skolan. En idé hade varit ett annorlunda upplägg på serien, med fokus på att genomföra någon av de idéer barnen har. Nu kommer serien avslutas med att eleverna efter vernissaget ställer ut sitt arbete i Backa Kulturhus under en månad - arbetet och utställningen har ju ett egenvärde.

Att tänka på till nästa gång

Stötta

Det är viktigt att stötta barnens egna idéer och hantera situationer då barnen tycker deras idéer är fåniga eller pinsamma. Det är även viktigt att hjälpa dem som har svårt att komma igång. Ett sätt kan vara att ställa frågor som: “Vilka platser gillar du?” och “vad gillar du att göra på vintern/sommaren?” Många barn ville göra förslag för både vinter/sommar. Bara positivt.

Grupparbete

Det blev för mycket fokus på vilka elever som fått samma område att skissa på trots att det inte hade någon betydelse för dagens uppgift. Nästa gång väntar vi med att berätta att de ska jobba i grupp tills det blir aktuellt.

Inventeringen

Vi kan fundera på hur man gör kopplingen till inventeringsmomentet tydligare. En idé är att låta eleverna arbeta direkt med symbolerna. Man skulle kunna välja ut vissa symboler och ha kvar dem nedtonade på kartorna eleverna ska rita på. Exempelvis skulle femmorna kunna få utgå från fyrornas symboler och tvärtom.

Tid

Vi behöver anpassa tiden så att det finns tid till diskussion på slutet. Det känns viktigt att ha tid att ge alla någon slags feedback. Men vi ska inte glömma att många viktiga diskussioner pågår under själva tecknandet. Att gå runt mellan barnen och svara på frågor och diskutera är viktigt. Fundera på extrauppgifter för elever som är klara före de andra. Annars var 30 minuter lagom för skissövningen. Alla hann skissa någonting och de snabbare eleverna hann inte tröttna för mycket.

Vi bad alla berätta någonting för de andra om sin skiss foto: författarna

120207 Workshop tre

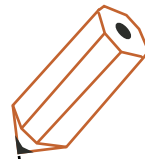
foton: författarna

Det är full aktivitet i klassrummen när modellbyggandet sätter igång

Uppgift

Eleverna fick hitta de andra som arbetat med samma område och årstid vid förra veckans skissövning. Tillsammans ska de sedan bygga en skalenlig modell över hur de skulle vilja förändra sin del av skolgården. Eleverna inledde med att diskutera hur de ville lägga upp sitt arbete och vad de ville börja bygga. Vi gick runt tillsammans med lärarna och försökte hjälpa grupperna komma igång.

-
- Mål med modellbygget:
- Ta steget från skiss till modell
 - Testa att arbeta tredimensionellt
 - Samarbeta i grupp
 - Fundera på skala, material och konstruktion

foton: författarna

Utvärdering av workshop tre

Grupparbetet fungerade bra i de flesta grupper, men inte alls i en av grupperna. Hur gör man med elever som inte vill göra uppgiften? Det finns risk att de förstör för övriga i gruppen.

Skalgubben vi tagit med oss var mycket bra att använda sig av när man förklarar skalan. Det blir väldigt begripligt när man kan jämföra med den grundplatta eleverna ska jobba med.

Att tänka på till nästa gång

Tid

Till dagens arbete skulle vi behövt mer tid! 35 minuter gick väldigt snabbt. De flesta grupper hann göra ett par mindre saker, men mycket arbete återstår.

Material

Vi behöver fundera på om materialet var bra eller om någonting saknades. Det kan vara bra att förbereda ett särskilt bord med lim och redskap. Nu gick en del tid åt till att leta efter verktyg under arbetets gång. När vi bryter arbetet för dagen behöver det vara tydligt var de olika grupperna kan ställa sina modeller och var det övriga materialet ska stå, så att städningen går snabbare. Ett annat bra tips är att påminna om att första steget i modellbygget kan vara att göra markmaterialet.

Grupparbete

Det var en bra idé att starta workshopen med att man i de små grupperna fick titta på förra veckans skisser. Detta skulle kunna utvecklas genom att eleverna får nämna en sak som är bra med den andras skiss.

120221 Workshop fyra

“Vi har inte tänkt på er alls!”
elev, 10 år

Arbetet gick väldigt bra idag och eleverna var mitt uppe i det när klockan plötsligt var fyra.

foton: författarna

Utdrag ur Anna Sofias dagbok:

“Nu har vi lärt känna eleverna och är lite mer avspända när vi åker ut till Selma Lagerlöfs torg. De svåraste workshoparna är avklarade – inventering, skissövning och uppstarten av modellbygget.

Den här gången hade vi inte med oss särskilt mycket material – vi sprang in på Inex på vägen ut till Backa och köpte vitt, grönt och blått silkespapper, så att eleverna kunde börja tillfället med att täcka marken på modellerna. Det var ett väldigt bra tips från Ulla och Monika, plötsligt kändes det som att modellerna kom till liv och verkligen började likna skolgården. Kanske kände eleverna likadant, för de arbetade väldigt intensivt och hårt. De flesta kom in i det snabbt idag, trots att de varit på sportlov i en vecka och ”inte tänkt på oss alls”.

De verkade ha roligt, och var verkligen uppe i arbetet när det var dags att avrunda. Grupperna verkade också fungera bättre idag än senast. Jag blev själv sugen på att sätta mig och börja bygga, och Ulla sa samma sak. Hon och hennes fyra syskon byggde alltid hus av skokartonger och annat när de var små. Hon och Monika berättade också att de tyckt synd om mig efter förra gången - jag hade verkat helt slutkörd. Monika försökte vara snäll och sa att ”så är det för mig också när vi gör något nytt med eleverna”.

En liten oro inför nästa vecka är hur det ska gå att sätta ihop modellerna till två stor modeller. Vi får prata mer om hur vi gör med det.”

Utvärdering av workshop fyra

Det var roligt att många av eleverna använde skalgubbarna. När eleverna nu började med att göra iordning markplattan blev modellerna genast mer levande och inspirerande att arbeta med. Eleverna arbetade intensivt hela tiden och tyckte att det var roligt. Många roliga diskussioner uppstod. Till exempel kring material: “Hur gör man diskoljus / festljus?” och “Hur gör man en skridskobana?” Även skala diskuterades: “Hur hög ska man göra mikrofonen?” Ulla och Monika har varit oroliga för att vi inte skulle hinna bli klara med modellerna, men nu känner de sig lugnare.

Samarbetet i grupp gick bra idag, men det var inte friktionsfritt hela tiden. Som en elev uttryckte det: ”Han är jobbig och han är jobbig”.

Att tänka på inför nästa gång

Stötta

Ibland behöver man verkligen uppmuntra, lyfta fram eller försöka starta upp arbetet. Exempelvis ville eleven som ägnat lång tid åt att bygga en utomhusflygel plötsligt inte ha med den längre. Efter några turer fick den ändå vara med.

Grupparbete

Något att komma ihåg är att vi kunde bytt av varandra förra gången när en av grupperna inte fungerade, så att inte en person behöver ta hela det ansvaret själv. Det är dock lite svårt att veta hur man ska hantera konflikter mellan eleverna. Vi är ju inte lärare, vi kommer in i några timmar och sedan försvinner vi igen.

120306 Workshop fem

foto: författarna

Uppgift

Pussla ihop de åtta gruppernas modeller till två stora skolgårdsmodeller, en med vinter- och en med sommartema. Utöver detta uppstod under tillfället fler uppgifter. Göra fler skalgubbar, färdigställa sådant som inte var klart, måla modellerna av skolan som vi förberett och tagit med oss.

Utdrag ur Joels dagbok:

“Idag åkte vi ut till Backa i bil, eftersom vi hade med oss stora modeller av skolbyggnaden i skala 1:50. Efter en fika i Kulturhusets café ”Kulten”, där jag fick en åttakronors ostmacka på krita, gick vi bort till skolan. Kallt och rått ute idag, men barnen sprang ändå runt utan jacka. Barmark – både king-outen och hopphagen låg i dagen, till skillnad från den snöiga januaridag när vi kom ut till skolan första gången.

Höga bänkar fyller femmornas klassrum. Rummet är ganska litet – det hade varit svårt att få plats med en matta som den de använder för samlingar på Centralskolan i Floda. Det är intressant att upptäcka skolmiljön med ”arkitektögon” och fundera på hur miljön kan främja lärande. Mattan i klassrummet på Centralskolan är ett enkelt sätt att skapa variation i klassrummet och möjliggör ett annat sätt att mötas på. Skulle man kunna översätta det till utemiljön?

Jag svävar iväg i tanken, men nu är vi ju här på Svenska Balettskolan och det är dags för vår sista workshop i arkitekturserien. Anna Sofia börjar med introduktionen till dagens arbetspass. Hon visar upp våra stora skolmodeller, och frågar vilken skala de är i. Efter några snabba gissningar prickar en elev in rätt svar. ”Men då är min rutschkana åtta meter hög!” säger en elev. Det uppstår ett glatt sorl, som vi försöker tysta.

Sedan börjar själva ihoppusslandet av modellerna. Vi märker att vi borde förberett fler uppgifter. Nu står alla och tittar på medan en eller två elever skär och mättar för att få modellerna att passa ihop. Jag skickar iväg de sysslolösa eleverna på olika uppdrag. Snart har nästan alla något för händerna, och det flyter på skapligt. Efteråt pratar vi om att vi kanske borde varit bättre på att be om hjälp från lärarna när det är stimmigt.”

Modellerna pusslas ihop

foto: författarna

Utvärdering av workshop fem

Det blir snabbt rörigt när eleverna inte har en tydlig uppgift. Grupperna på 15 elever var för stora för att det skulle vara möjligt att göra dagens uppgift tillsammans.

Att tänka på till nästa gång

Uppgifter

Det är viktigt att ha ett tydligt upplägg för workshoppen. Idag blev det stimmigt eftersom många var sysslösa till en början. Exempelvis kan man planera fler uppgifter för att undvika att det blir spring.

Delaktighet

Eleverna skulle kunna vara med och förbereda inför vernissagen genom att göra inbjudningar, flygblad och en "idélåda" (där vernissage-besökare kan lämna feed-back). En bra idé var att fördela och skriva upp på tavlan vilka som ska prata under vernissagen. Det hade även varit bra om vi hunnit gå igenom modellerna redan nu, så att eleverna fått en chans att öva på vad de ska säga under vernissagen.

"Min rutschkana är
åtta meter hög!"
elev, 11 år

Gjord av:

Tom
Erik
Evelina
Alva
Hanna H

Stina
Lovisa
Elin
Destiny

Felix
Noelie
Elaine
William
Tuva

Mimmi
Alice
Niklas
Alexandros

Den färdiga vintermodellen! Byggd i skala 1:50

foto: Jonas Örtemark

Den färdiga sommarmodellen! Byggt i skala 1:50

foto: Jonas Örtemark

Gjord av:

Simon
Jonatan
Wilma
Annie
Alexandra

Fanny
Olivia
Hannah G
Sile

Maja
Silja
Nathaniel
Julie
Gabriel

Elias
Josefin
Anastasia
Mattheus
Naomi

120313 Vernissage

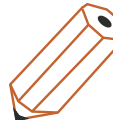

Vernissage i Backa Kulturhus

foto: Jonas Ortemark

Uppgift

Transportera modellerna i mindre delar till Backa Kulturhus och pussla ihop dem på plats. Berätta för föräldrar och andra om sin del av modellen. Dricka saft, äta salta pinnar och ha roligt!

-
- Mål med vernissaget:
 - Att visa och berätta för andra om modellerna
 - Ett roligt avslut på vårens arkitektursene
 - Öva på att mingla

Utdrag ur Anna Sofias dagbok:

“Jag och Joel har redan gjort Lilla Balettsalen i Kulturhuset festfin. Salen har förvandlats med skisser på väggarna, saft och olika konstiga kex i plastmuggar. Godisbåtar – hallon, lakrits och choklad. Lisa Åhlström är också där och har blåst ut och hängt upp girlanger på balett-stången.

Luften är hög av värkänslor och förväntan. Vi är lite speedade, och eleverna, Ulla och Monika också. De öppnar in till rummet där modellerna står, barnen väller in och plockar upp sina modeller och så försar vi iväg till Kulturhuset. Jag går i täten med sommargrupperna, Joel går med vintergrupperna. Stämningen är härlig och folk vänder sig om och tittar efter oss på gatan.

På plats i balettsalen tar det bara tre minuter att bygga ihop modellerna. Sedan börjar väntan på vernissage-besökarna. 15 långa minuter följer, kanske de längsta någonsin. Vi säger till eleverna att de kan fundera lite på vad de vill säga om sin del av modellen, och att de gärna får ta saft och snacks. På två minuter är snacksbordet tömt och det finns nästan ingenting kvar när våra gäster väl kommer. Men det gör ingenting, det är ju elevernas vernissage.

Förskolan Lammet och Lisa som ska visa vad de jobbat med under våren är på plats, några föräldrar och far-och morföräldrar. Kultursamordnaren Rosemary, några lärarpraktikanter och äldre elever från Balettskolan.

Vi börjar med att välkomna alla, sedan får Lisa berätta om modellen förskolan Lammet haft med sig. Joel berättar om våra elevers modellbygge och hjälper eleverna berätta om vad de gjort. ”Varför är det här dina drömmars skolgård?” ”För att vi är bäst” Monika himlar med ögonen, några elever fnissar. Vissa har förberett vad de ska säga, andra improviserar. En del blir blyga och vill inte prata. Föräldrarna försöker titta över barnens axlar medan förskolebarnen står längst fram och lyssnar koncentrerat på de äldre barnen när de berättar.

Vernissaget är fort över och eleverna försvinner lika snabbt som de kommit, skoldagen är

slut och de ska åka hem! Vi får hjälp med att städa och flytta modellerna till Kulturhusets skyltfönster av de som fortfarande är kvar - Jonas, Rosemary, Lisa, Karl-Johan.

Till slut är allt på plats i skyltfönstret. Vi sätter oss på bussen och åker och fikar på Dirty Records, där vi även fikade i januari när vi la upp planen för workshop-serien. Nu är den över, cirkeln är slut och det känns som vi gjort vårt bästa. Mackorna är grymt goda, huvudet snurrar, men nu är det omfokusering som gäller: imorgon är det mittkritik...”

Vernissage-inbjudan

Lakrisbåtarna blir över

Mingel med snacks

Lisa och förskolan Lammet berättar om sin modell

Lärarna Monika och Ulla skojar med Anna Sofia

foton: Jonas Örtemark

“Får man bacon”
elev 11 år, angående vernissagen

“Vilken fin modell de byggt, de är bara fyra - fem år”
elev 10 år, angående förskolan Lammets modell

Mimmi berättar om badhuset

Föräldrarna försöker se över axlarna på sina barn

Wilma och de andra eleverna lyssnar

Förskolan Lammets testar balettstäng

foton: Jonas Örtemark

Utomhusflygel och simbassäng

Efter vernissaget blir det snabbt tomt i Balettsalen

foton: Jonas Örtemark

foton: Jonas Ortemark

Utställning i Kulturhusets skyltfönster

Efter vernissagen satte vi upp elevernas skisser och ställde ut modellerna i skyltfönstret ut mot gatan. Utställningen pågick sedan under en månad, tills vi hämtade den i mitten av april.

Utvärdering av vernissaget

Det gick väldigt fort att sätta ihop modellerna på plats, väntan blev lång tills vernissagen började. Det fungerade bra att eleverna hade bestämt innan vem som skulle säga vad. Det var även bra med de förberedda diskussionsfrågorna när eleverna inte visste vad de skulle säga. Alla grupper fick chans att säga något om sin del vilket var viktigt och det egentliga huvudsyftet med vernissagen.

Det uppstod en kommunikationsmiss angående att vi skulle dela utställningsutrymmet (skyltfönstret) med en konstnär. Vi hade inte uppfattat det innan så det tog lite tid att få ihop utställningen så att alla var nöjda. Men till slut fungerade det.

Det var roligt att ha vernissage samtidigt som förskolan Lammet. Eleverna fick utbyte av varandra.

Att tänka på till nästa gång

Delaktighet

Låta eleverna ta större del i förberedelserna av vernissaget. Gå igenom modellerna innan alla andra kommer så att de som ska prata hinner öva sig.

Sammanfattning arkitekturserien Svenska Balettskolan

Redan första gången vi träffade eleverna på Svenska Balettskolan insåg vi hur viktigt det är att inför en arkitekturserie i skolan prata med lärarna om vad som ingår i rollen som arkitekturpedagog. Alla inblandade behöver känna till och vara överens om seriens innehåll och rollfördelning innan man sätter igång. Detta av flera anledningar - en viktig anledning är att lärarna då inför eleverna kan lämna över ledarrollen till den person som skall hålla i serien.

När man genomför en serie tillsammans med en annan person som vi gjort under våren, är det även viktigt att man är tydlig inför varandra, och kommer överens om ett gemensamt upplägg av serien, annars finns risken att man undergräver varandras ledarskap.

Eleverna jobbade väldigt bra under seriens gång, framför allt vid de tre tillfällen då vi byggde modell. Även de grupper som haft svårt för att samarbeta lyckades bra med sina modeller till sist. Under vernissagen var stämningen festlig och uppsluppen. Vi var väldigt nöjda med hur vernissagedagen förlöpte, men insåg också efteråt att vi kunde ha låtit eleverna vara delaktig under förberedelserna inför och under vernissagen i högre grad. Delvis berodde avsaknaden av delaktighet på tidsbrist, men även på en osäkerhet från vår sida om vad eleverna klarar av. Efter vernissagen på Centralskolan i Floda, där eleverna tog större ansvar under vernissagen insåg vi att känslan av ägande av processen ökade. Känslan av att vi gemensamt åstadkom vernissagen infann sig inte på samma sätt på Svenska Balettskolan. I en framtida arkitekturserie skulle det vara intressant att undersöka i vilken grad eleverna själva skulle kunna bestämma innehållet.

Den metod vi använde på Svenska Balettskolan fungerade bra som ett verktyg för att undersöka en plats, samt som metod för att gå från skiss till att bygga modell av sina idéer. Vi ville inte styra eleverna, utan låta dem tänka fritt angående vad de vill ha på skolgården. I många fall blev det likriktat. Allt som oftast tog vi trots allt på oss rollen att hjälpa eleverna komma på vad de skulle vilja ha. Det blev tydligt att många behöver ramar att arbeta inom, samt inspiration och hjälp med att komma vidare i tanken. Kanske är det inte önskvärt att hålla uppgiften ”allmän” - för många kan det nog vara bättre och roligare med en mer ”styrd” uppgift. Vår tanke var att det skulle vara roligt att få göra precis vad man vill, men i efterhand insåg vi att det var svårt för många. Under detta skede funderade vi mycket på balansen mellan att inspirera och att styra. Angående detta skriver Peter Fröst i sin doktorsavhandling att: ”I vissa projektlägen passar det att ha en låg profil, i andra krävs att man ingriper mer aktivt.” (Fröst 2004, s 175)

För eleverna på Svenska Balettskolan var det övergripande syftet med arkitekturserien att få möjlighet att prova på en arkitekts arbetsmetoder. För vår del blev det dock i viss mån tongivande för arkitekturserien att vi gjorde en serie på Centralskolan i Floda parallellt, och att serien i Floda skulle leda till ett verkligt resultat - en förändring av skolgården. Vi la ner lika mycket tid och kraft på bägge serierna, men vetskapen att serien på Centralskolan skulle få en fortsättning påverkade oss. Kanske kunde vi ha haft ett annat upplägg för att komma längre även på Svenska Balettskolan? Dock vet vi att lärarna var nöjda med arkitekturserien och tyckte att eleverna haft stor behållning av den. För vår egen del innebar serien bland mycket annat att vi fick viktig övning i att arbeta som arkitekturpedagoger.

foto: författarna

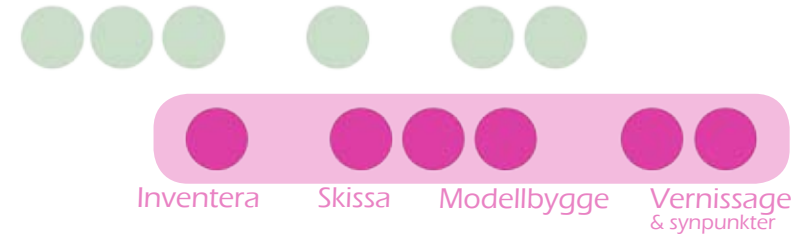
“Mina drömmars
skolgård”

*Ett samarbetet mellan Svenska Balettskolans
mellanstadieelever och arkitekturpedagoger*

Plansch från utställningen på Backa kulturhus.

Centralskolan, Floda

Introduktion till arkitekturserien

Första gången vi träffade klass 3-5 Lind på Centralskolan hade vi varit i Floda vid ett par tillfällen och träffat några av lärarna. Lärarna hade sökt pengar från Skapande Skola², en stilig satsning för att integrera kulturella och konstnärliga uttryck i skolans arbete, eftersom de ville genomföra en förändring på skolgården. Framför allt tycker de äldre eleverna, fyrorna och femmorna, att skolgården är tråkig. I december hade alla elever på skolan gjort en ritövning då de skissat på förslag på bland annat kojor och hinderbanor. Vi fick möjlighet att vara med på ett elevråd i januari, då eleverna visade och berättade om rituppgiften. Eleverna hade alltså redan börjat fundera på hur skolgården kunde utvecklas när vi kom in i bilden.

En av förutsättningarna för att få bidrag från Skapande Skola är att eleverna ska vara delaktiga i det projekt pengarna används till, samt i detta fall att pengarna behövde användas under vårterminen. För att få hjälp och inspiration med att uppfylla dessa villkor tog lärarna Maria Ingemarsson och Maria Brandberg kontakt med Mania Teimouri på Kultur i Väst, som visste att vi letade efter ett lämpligt projekt för vårt examensarbete.

Första gången vi träffade Maria I och Maria B var en mörk decembereftermiddag. Vi satt i lärarrummet på skolans framsida och tittade på en karta över skolgården. De hade många tankar om var och hur skolgården skulle kunna utvecklas, och betonade hur viktigt det var att eleverna skulle få vara med och tycka om platsen, men att det samtidigt behövde vara realistiska förslag och idéer som kom upp. Helst något som skulle vara genomförbart av lärare och föräldrar. Denna första gång gick vi aldrig ut och tittade på

skolgården - vi hade bråttom tillbaka till Gråbo där vår kurs pågick. Nästa gång vi kom till Floda blev vi förvånade. Den skolgård som vi föreställt oss som platt var i själva verket mycket kuperad och trappade uppåt med höjdskillnader på sex meter från den lägsta till den högsta nivån. Men trots att de olika delarna av skolgården låg på olika nivåer kändes den ändå på något sätt monoton...

...Mycket asfalt, en överdimensionerad, eftersatt och grusad fotbollsplan, en sluttande asfaltsyta framför gymnastiksalen. En sandlåda med en påkostad klätterställning i form av en båt, och de obligatoriska king-out-rutorna. Framsidan, som vetter mot Flodas centrum, verkade inte användas. Naturen var närvarande överallt. Skolgården avgränsas i öster av en grässlänt som sluttar brant uppåt mot Flodas gamla säteri, en spännande och lite spöklik byggnad uppe på kullen. När man står på fotbollsplanen och ser ner mot skolan ser man att Floda ligger i Sävåns dalgång. På andra sidan Floda centrum börjar skogen, och den slutar inte förrän i det vilda Risvedens naturreservat.

Centralskolans skolgård är uppdelad i två delar. Förskolans gård sträcker sig runt skolans nordvästra hörn och upptar halva framsidan. Förskolan sköter sig själva och har inte så mycket samröre med resten av skolan. Klassen 3-5 Lind som vi skulle jobba med fick därför fokusera på de delar av skolgården de själva använder och har tillgång till, och inte förskolans del av skolgården. Det blev en av projektets avgränsningar, trots att vi från början pratade om att försöka samarbeta även med förskolan.

2. Läs mer på <http://www.regeringen.se/sb/d/1897/a/88180>

När vi startade arkitekturserien i Floda hade vi redan kommit igång i Backa och hunnit göra tre workshops med Svenska Balettskolans elever. Vi försökte använda samma yttre ramar vid arkitekturserien på Centralskolan, men utvecklad och justerad utifrån förutsättningarna på platsen, samt utifrån de lärdomar vi drog av arbetet på Svenska Balettskolan. Det blev snabbt tydligt att skolornas olika förutsättningar gjorde skillnad i hur arkitekturserien utvecklades. Att slutresultatet i Floda skulle vara en verklig förändring av något slag, gjorde att processen blev annorlunda. Under en period var vi oroliga för att vi tryckt för hårt på att elevernas idéer behövde vara realistiska. Det kändes som eleverna blev lite blockerade av det, och inte vågade ta ut svängarna som på Svenska Balettskolan.

Upplägget av arkitekturserien var dock detsamma på bägge skolor. Vi ville även i Floda genomföra en process som skulle gå från inventering, till skissförslag, till modellbygge. Som slutpunkt för serien vi gjorde med klass 3-5 Lind ville vi ha en vernissage och en utställning. Efter detta skulle klassens arbete till stor del vara avslutat. Den största skillnaden mellan skolorna var att vid denna punkt skulle arbetet i Floda fortsätta, och slutligen leda till en verklig förändring av något slag.

Det var många tankar som snurrade i huvudet när vi äntligen skulle få träffa 3-5 Lind och läraren Emma Liljeberg första gången...

- Fakta om arkitekturserien:
 - Tema: Skolgårdsutveckling
 - 27 mellanstadieelever, Klass 3-5 Lind
 - Sex tillfällen, februari - mars 2012
 - Onsdagar kl: 11:40 - 14:00

Trädskoja: teckningsuppgift december 2011

foto: författarna

Karta över Floda centrum

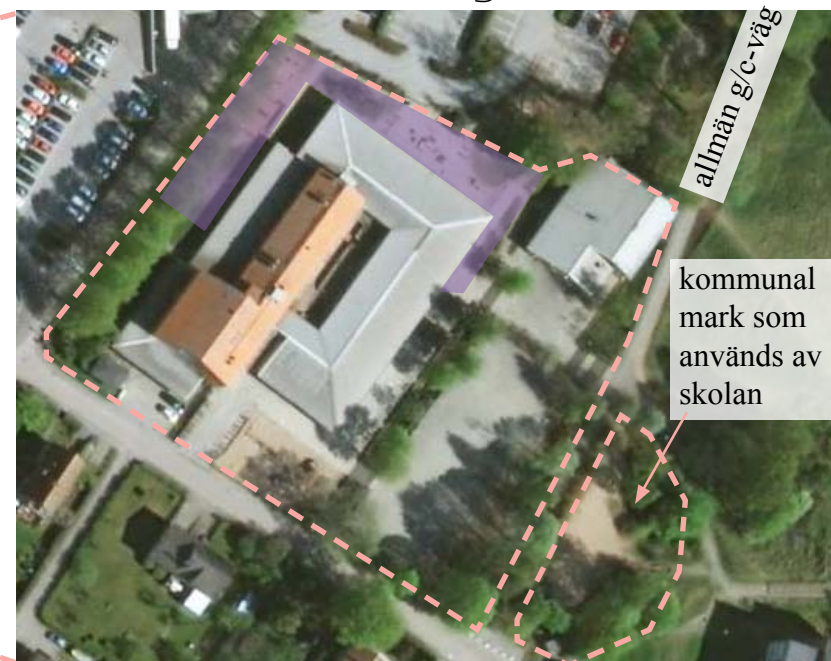
Kartmaterial: eniro.se

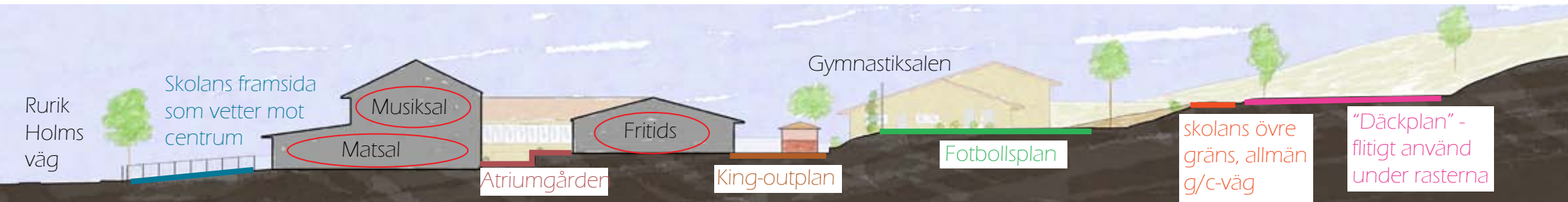
De tre skolorna ramar in grässlätten som utgör en del av det område kommunen har planer på att utveckla, bland annat genom en arkitektävling hösten 2012.

Centralskolan ligger knappt 100 meter från Floda centrum. Skolgården sträcker sig österut och närmaste grannar är två andra skolor. De skiljs åt av en brant sluttande grönyta. Denna yta ingår i kommunens planer på centrumutveckling i Floda, som bland annat handlar om hur man bättre kan tillvarata närheten till vattnet.

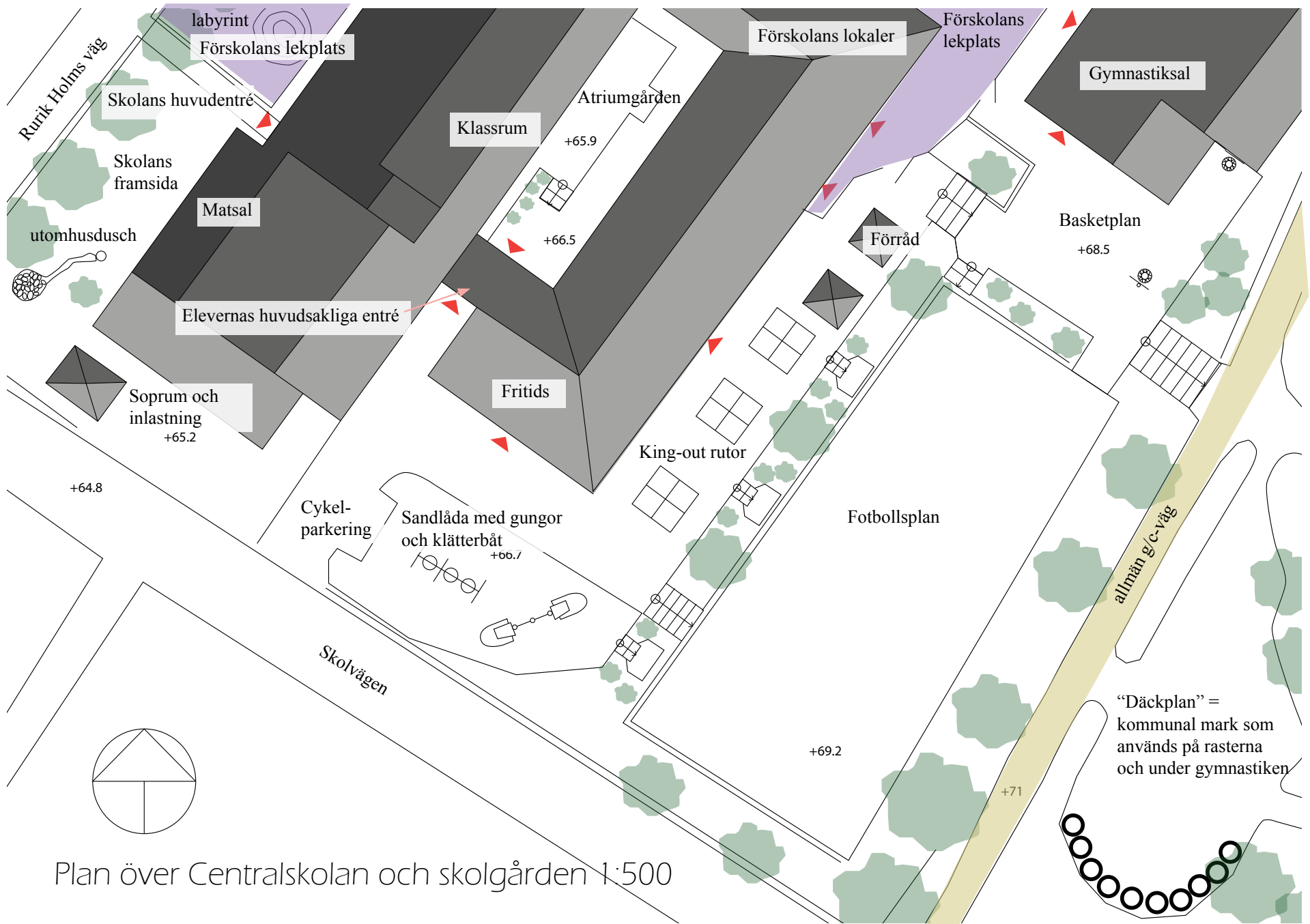
Centralskolan med skolgården markerad

Förskolan använder halva framsidan och den del av skolgården som ligger norr om skolan.

Sektion av Centralskolan och skolgården i skala 1:500

Plan över Centralskolan och skolgården 1:500

120208 Workshop ett

Plan att diskutera kring och arbeta med under workshoppen

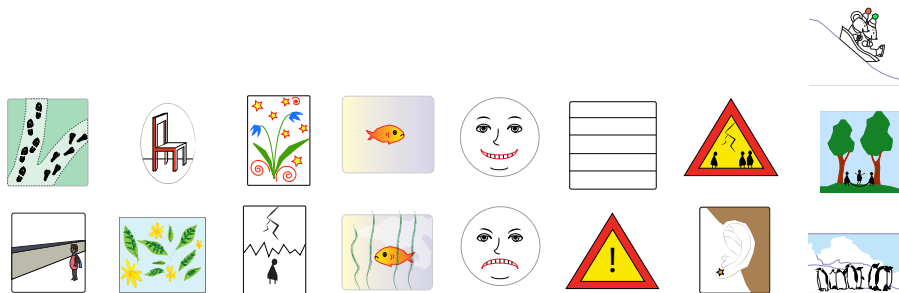
foto: författarna

Mål med workshop ett:

- Prata om vad arkitektur är
- Undersöka hur skolgården ser ut och används
- Öva på att läsa karta och plan

Uppgift

Liksom på Svenska Balettskolan fick eleverna inventera skolgården genom att placera ut symboler på marken, som vi sedan i fyra grupper gick runt och samlade in. Vi ökade antalet symboler för att samla in mer varierad information. Några av symbolerna fick alla elever, andra delade vi ut slumpvis.

Utökad antal symboler. För mer information om symbolernas betydelse, se blaga.

foton: författarna

Femmor lägger ut symboler

Joel beskriver symbolerna

Varning - här är det brant!

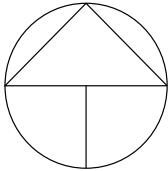
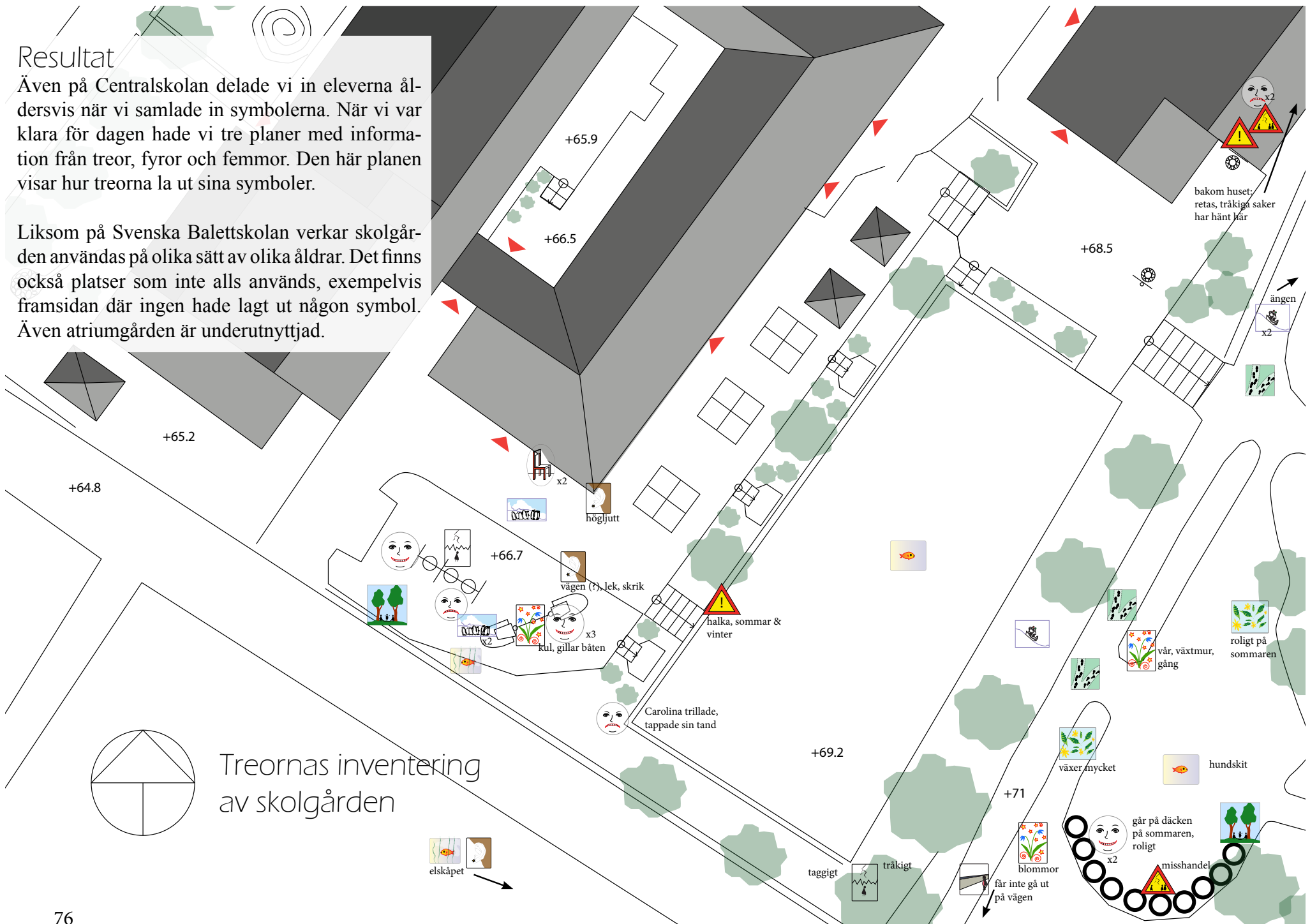

Bra med overall!

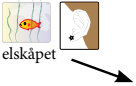
Resultat

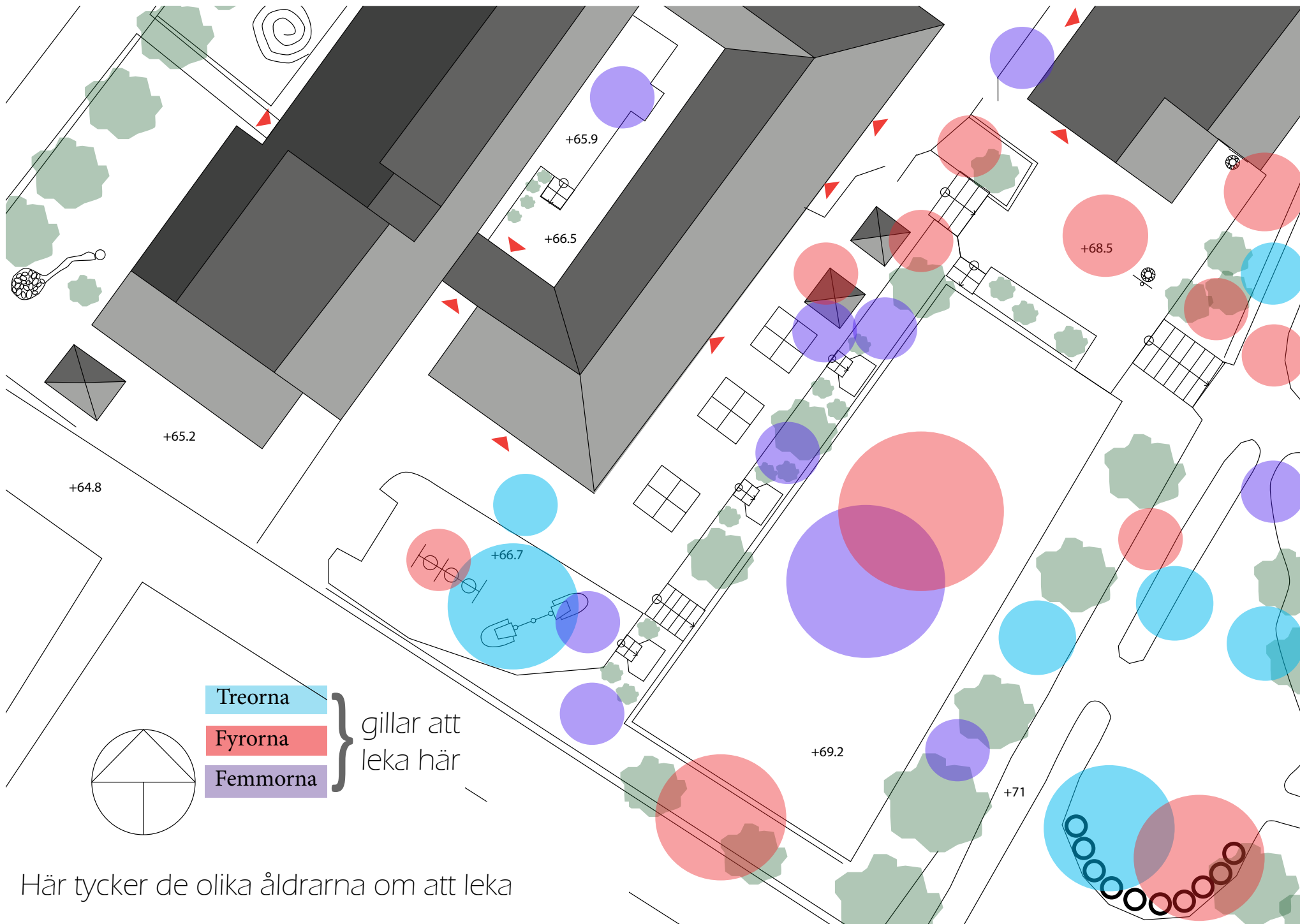
Även på Centralskolan delade vi in eleverna åldersvis när vi samlade in symbolerna. När vi var klara för dagen hade vi tre planer med information från treor, fyror och femmor. Den här planen visar hur treorna la ut sina symboler.

Liksom på Svenska Balettskolan verkar skolgården användas på olika sätt av olika åldrar. Det finns också platser som inte alls används, exempelvis framsidan där ingen hade lagt ut någon symbol. Även atriumgården är underutnyttjad.

Treornas inventering av skolgården

Här tycker de olika åldrarna om att leka

Utvärdering av workshop ett

Det var en bra känsla efter workshopen, två timmar var gott om tid för att hinna göra det vi tänkt. Äntligen hann vi med en diskussion. Det skulle varit roligt att få igång lite mer dialog - det lyckades ibland men hade nog kunnat utvecklas om vi förberett diskussionsfrågor innan, exempelvis: "Vad tror ni att den här symbolen betyder" och "varför vill vi att ni ska lägga ut den?" Vi hann dock med att diskutera "arkitektvokabulär".

Fler tankar angående tid: Hur mycket information orkar eleverna med? Nu kändes det som att det var lite för mycket ibland. Exempelvis när det gällde symbolerna. Det var ett bra antal eftersom vi fick ut mycket information under övningen. De var dock i mesta laget när det gällde att förklara för eleverna vad de betydde. Dessutom blev det en ganska lång utomhusvistelse när vi samlade in dem i kylan.

Symbolerna med "fysisk" innebörd, som "bänk" och "växtlighet" kändes inte nödvändiga. Man får ut mer information av "känslsymbolerna" som till exempel "tycker om". Symbolen för "annat" verkar inte varit så använd. En idé är att räkna antalet symboler som användes, för att försöka ta reda på vilka som användes mest. Kanske skulle man kunna jämföra med Svenska Balettskolan. En lärdom är att 30 minuter är ungefär så länge man klarar av att gå runt och samla in symboler i februarikylan.

Att tänka på till nästa gång

Symbolerna

De små symbolerna som vi satte fast på planerna när vi gick runt tillsammans var svåra att hålla reda på. Det var inte så lyckat att ge dem i kuvert till eleverna. Vi får fundera vidare på hur man bäst kan lösa detta.

Tid

Momentet då eleverna placerar ut symbolerna behöver inte vara längre än 15 minuter. Vi hade avsatt en halvtimme för det, vilket var för lång tid. Vid insamlingen är det bra att säga till lärarna att försöka anteckna så mycket som möjligt av det som sägs på kartan. Nu försvann lite information.

Inventering

Vi borde försöka ha en inventeringsworkshop även med de mindre barnen. I så fall skulle resultatet från den inventeringen också kunna ligga till grund för klass 3-5 Linds idéer för skolgårdsutvecklingen. Den här typen av inventering tillsammans med de som använder en plats ger väldigt mycket värdefull information. Det är värt att fundera på i framtida projekt - även om man inte hinner med mer än en workshop så är det mycket värt att göra en liknande inventering tillsammans. Nästa gång skulle det vara bra om vi kunde diskutera aktiva och inaktiva platser på skolgården. Vad skulle man exempelvis kunna göra på framsidan?

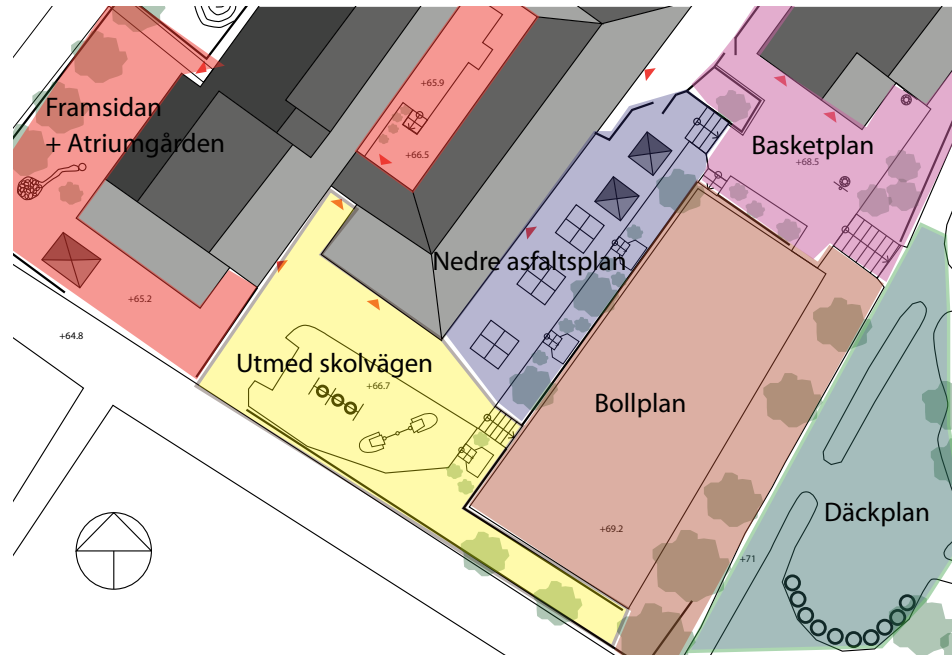
Inventera

Sommarsymboler på snöig fotbollsplan

Foto: Författarna

120222 Workshop två

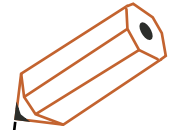

Planen visar skolgården uppdelad i de sex olika områden, markerade med olika färger, som eleverna arbetade med under skissövningen och modellbygget

Uppgift

Vi hade inför workshopstillfället delat in skolgården i sex områden (framsidan och atriumgården lades ihop till ett område). Eleverna fick var sin del att skissa på. Vi pratade om realistiska förslag som skulle kunna gå att genomföra, detta var en av förutsättningarna för dagens övning.

- Mål med workshop två:
- Öva på att rita i plan
 - Gå igenom resultaten av förra veckans inventering och utgå från den i skisserna.
 - Tänka på ett nytt sätt kring sin skolgård

“Jag vill inte ta bort målen vid bollplanen, det vore taskigt för F-2:an använder ju den.”

elev 11 år

Utdrag ur Joels dagbok:

“Vi anlände till skolan cirka en och en halv timme innan workshopen skulle börja. Vi hann med att titta igenom teckningarna från förra terminens teckningsuppgift, som vi hört sammanfattas under elevrådet i januari. Uppgiften var att rita förslag på hur en hinderbana, kiosk, koja och bollplank skulle kunna se ut. Många hade också ritat linbanor. Av de yngre eleverna var det flera som ritat klättervägg och klätternät.

Workshopen drog igång vid 11:40. Det var fler elever än förra gången, totalt 25 barn. Vi inledde med att visa upp kartorna som sammanfattade förra workshopens inventering. Medan vi plockade fram materialet vi hade med oss började eleverna samlas runt omkring och ställa nyfikna frågor: “Vad är det där för karta?” och “vad är det i den där burken?” (Vi hade med oss tip-ex-burkar).

Vi fick möjlighet att fråga lite om saker vi undrade efter inventeringen. Till exempel fick vi veta att olika regler på de tre king-out-rutorna lett till att den “högra” rutan används mest. På bollplan hade vi noterat att det främst lagts ut symboler på ena halvan. Tydligt beror det på att ena sidan är ojämn, bucklig och att det samlas vatten där.

Vi beskrev dagens uppgift och presenterade indelningen av skolgården i sju områden och pratade om att man kan välja att teckna mer eller mindre realistiska förslag. Vi hade med oss en prislista på vad olika saker kostar som vi sa att de kunde fråga oss om, men det glömdes bort eller så var ingen intresserad.

Entusiasmen bland eleverna varierade. Vissa hade lite problem med att komma igång, men med lite hjälp gick det till slut. En del tröttnade snabbt, jag försökte uppmuntra dem att fundera vidare på vad de skulle vilja förändra. De som inte ville fick på Emmas uppmaning rita i sina teckningsböcker, vilket fungerade bra.

Den gemensamma genomgången på slutet gick bra. Vi la alla teckningar mitt på den stora mattan och samlades runt omkring. Varje elev fick chansen att säga ett par ord om vad de ritat. Det tog cirka 20 minuter.”

**“Jag har tagit bort alla buskar.
Man skadar sig på dem.”**
elev 10 år

“Ni har missat en dörr”
elev 9 år
(dörren till förrådet vid
gymnastiksalen)

“Det är inte bra att ha ett bollplank på innergården. Det är för litet utrymme, för mycket växter där och bollen kan träffa fönstrena.”
elev 11 år

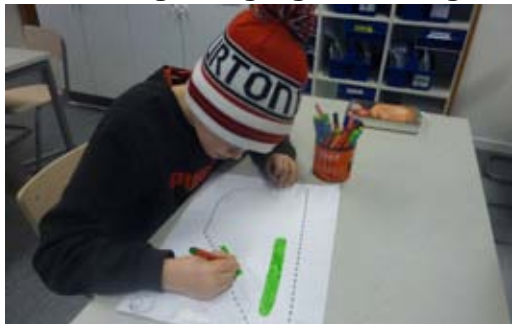
Ritar och diskuterar

Resultat av skissövningen

Gemensam genomgång efter övningen

Foton: Författarna

Utvärdering av workshop två

Introduktionen till dagens övning blev för lång. Det hade varit bättre att prata om vissa saker - t.ex. förutsättningarna för de olika områdena - när eleverna satt igång att rita. Roligt att eleverna tycker så olika, oberoende av ålder. Vissa tar bort alla buskar och träd, medan andra ritar ut nya träd och grönska överallt.

Tankar som kom upp under övningen rörde bland annat skillnaden mellan barn och vuxna i workshopssituationer. Vissa saker är lika viktiga oavsett ålder. Exempelvis vikten av att informera om vad workshopen ska leda till - vad materialet ska användas till. Vi funderade även på var gränsen går mellan att utvidga barnens föreställningsvärld och inspirera dem, till skillnad från att styra och låta eleverna illustrera våra idéer. Vi diskuterade hur man kan tänka kring denna balansgång.

Det är mycket bra med den gemensamma samlingen och genomgången på slutet. Många "skärpte sig" och lyssnade uppmärksamt när de andra eleverna berättade om sina teckningar.

"Jag har ritat en massa grejor.
jag använder min fantasi."
elev 10 år

Att tänka på till nästa gång:

Jämnställdhet

Idag var det tydligt att klassens killar pratar mer och tar större plats än tjejerna. Men det finns undantag. Vi måste försöka vara uppmärksamma på detta och försöka hantera det på ett bra sätt.

Tid

Tiden för övningen idag var bra avpassad, men många var klara med tecknandet redan efter 20-30 min. De som var klara snabbt fick rita fritt i sina ritböcker. Kom ihåg att planera in och påminna om rast!

Grupparbete

Den grupp som ska arbeta med skolans framsida och atriumgården verkar ha lite problem med sitt samarbete. Detta får vi fundera på till nästa gång.

120229 Workshop tre

Carolina bygger upp nivåskillnaderna på framsidan

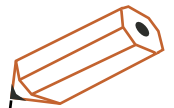
Början till en hinderbana på fotbollsplanen

Foton: Författarna

Uppgift

Eleverna fick hitta de andra som arbetat med samma område vid förra veckans skissövning. Tillsammans fick de diskutera hur de ville lägga upp sitt arbete och vad de ville börja bygga i modell. Vi delade ut markplattor som vi förberett innan och gick runt tillsammans med läraren Emma och försökte hjälpa grupperna komma igång.

- Mål med modellbygget:
- Ta steget från skiss till modell
 - Testa att arbeta tredimensionellt
 - Samarbeta i grupp
 - Fundera på skala, material och konstruktion

Utdrag ur Anna Sofias dagbok:

“Äntligen framme i Floda efter att ha missat det första tåget. Det är en av de första vårdagarna: Nästan tio grader, sol, ljumma vindar, fågelsång. Inne i klassrummet sitter eleverna och väntar: ”Nu kommer dom!” Vi sätter oss i en cirkel längst framme i klassrummet. Så himla bra att kunna sitta så här – det gör någonting med oss, med gruppdynamiken.

Vi pratar om grupparbeten. Det har eleverna gjort innan, de flesta tycker att det är bra. ”Man får fler idéer” säger en flicka. Joel berättar om modellbygget som vi ska börja med idag. Han jämför den lilla skalgubben med en av eleverna som får ställa sig upp, skalgubben är 50 gånger mindre än vad hon är. Väl i sina grupper börjar vissa diskutera direkt, medan andra har svårt för att sitta stilla och förstår inte riktigt uppgiften. Nu är det dags att gå ner till träslöjden och materialrummet och börja bygga modellerna. ”Kom ihåg att börja med marken!” - vi hoppas att informationen når fram.

I träslöjden är kalabaliken total – jag känner mig lite rådvill, men försöker få igång de tre grupperna som är där. Ett väldigt spring uppstår när alla försöker hitta verktyg att använda, men som ingen vet var de finns. ”Börja med marken” upprepar jag och försöker visa hur man gör när man bygger upp nivåskillnader. En grupp börjar bygga på sin modell, och så en till. En elev som är svår att motivera får lite olika uppgifter, men han tröttnar väldigt fort och tycker inte att det är roligt. Till slut ger jag honom min kamera och han får fotografera de andra när de arbetar, en lösning för stunden. Den tredje och sista gruppen fungerar inte alls. En av eleverna tycker det är roligt och med lite starthjälp kommer hon igång och arbetar utan avbrott ända tills det är dags att avsluta för dagen. De övriga har svårt för att få någonting gjort. Efter många om och men gör de nivåskillnaderna på sin markplatta.

Efter rasten går jag upp till materialrummet. I någon grupp är det tydligt att en leder arbetet medan den andra eleven inte vågar ta några beslut själv. Det känns som att vissa grupper skulle behöva ha en vuxen med sig hela tiden.

När det är dags att avbryta är det flesta mitt uppe i arbetet. Vi städar och jag tjar lite om att eleverna ska torka av borden. Sedan samlas vi en kort stund uppe i klassrummet igen. ”Var det roligt idag?” frågar jag ”JA!” ”NEJ!” ropar eleverna. Joel plockar upp tråden och säger: ”De som inte tyckte att det var roligt kan ju fundera på hur det går att göra det roligare nästa gång!” Efter att eleverna gått hem säger Emma att många viktiga moment kommit med under dagens övning, bland annat grupparbete och diskussioner om skala.

Vi promenerar runt Flodas centrum innan vi tar tåget hem. Floda är en fin liten bruksort med många vackra gamla byggnader, det gamla säteriet, de små husen på ”ön”. Samhällets centrala delar präglas dock i hög utsträckning av biltrafik. En bro i motorvägsstorlek över Sävån, en stor parkeringsplats mot vattnet. Planarkitekten Lars Palmeby har berättat för oss att det finns planer på att göra tillgängligheten till vattnet större och förtäta med fler bostäder i centrum på bekostnad av exempelvis de centrala parkeringsytorna. På ången mellan de tre skolorna finns också planer för ny bebyggelse, en arkitektävling om gestaltningen ska utlysas.”

Utvärdering workshop tre

Idag var det svårt att hinna med att hjälpa alla. Det märktes att vi var tre vuxna till skillnad från tidigare då vi varit fyra stycken. Under introduktionen lyssnade alla intresserat när vi pratade om modellbygge, skala och grupparbete. När vi jämförde skalgubben med en av eleverna verkade de verkligen förstå vad skala är.

Det hade underlättat om vi förberett material och verktyg innan workshopen, nu gick en del tid åt till att leta. Att bygga upp höjdnivåerna på de olika markplattorna var komplicerat, men gav samtidigt flera viktiga lärdomar för eleverna. De flesta av grupperna arbetade bra, när de väl kommit igång. Flera av grupperna hade redan under genomgången med teckningarna bestämt vad de ville bygga. Det var problematiskt att använda slöjdsalen. Där skulle det behövts en lärare som kunde hålla uppsyn hela tiden.

Att tänka på till nästa gång:

Stötta

Hur kan man göra för att stödja elever som har svårt för övningar där man ska fantisera? Vissa vill hellre ha en tydlig uppgift att utföra.

Olika roller

Vårt ansvar som arkitektpedagoger är att utifrån de syften som definierats i samförstånd med lärare, planera och hålla i workshops som majoriteten av eleverna tycker är utmanande och roliga. Men vi kan inte ta på oss det fulla ansvaret för ordningen i klassen eller hur man kopplar det vi gör till övriga läromoment i skolan. Här måste läraren ha en aktiv roll.

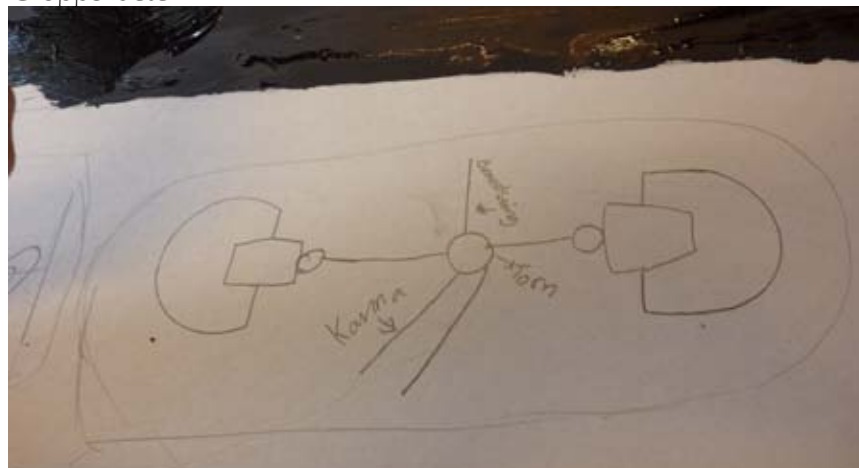
Joel sågar frigolit

Foto: Författarna

”Man får fler idéer”
elev 11 år (om att grupparbete)

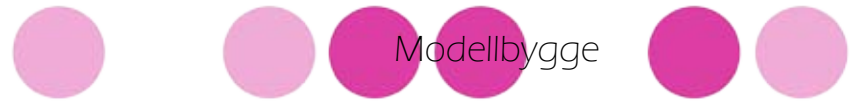
Grupparbete

Båten uppritad på markplattan

Foton: Författarna

120307 Workshop fyra

Gemensam introduktion till dagens modellbygge

Framsidan har fått gräs

Slänten ner mot king-out-rutorna tar form

Båten är nästan klar!

Foton: Författarna

Hoppbage på basketplan

Däckplan tar form

Hinderbanan klar!

Foton: Författarna

120321 Workshop fem

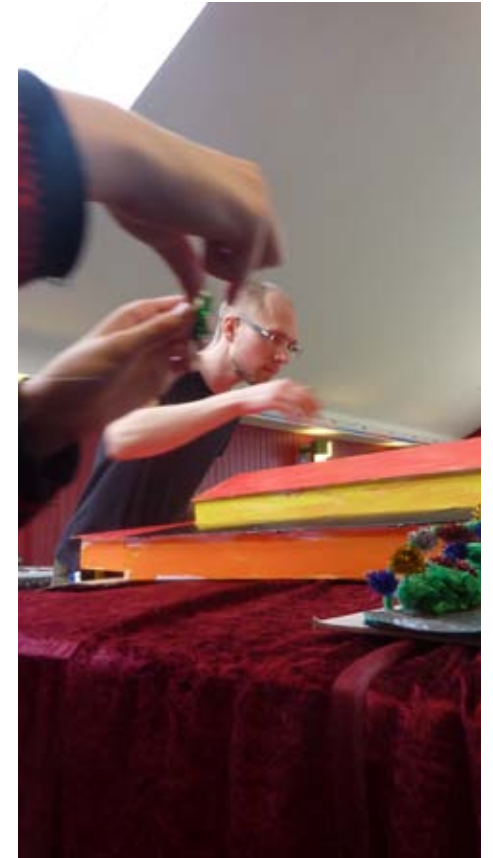
Pussla ihop och bygga upp med hjälp av lego

Uppgift

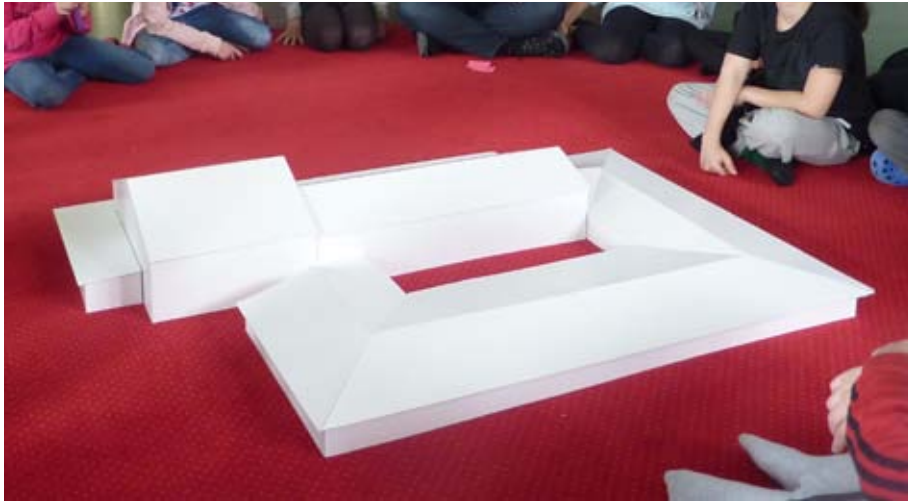
Pussla ihop de sex gruppernas markplattor till en stor skolgårdsmodell. Göra fler skalgubbar, färdigställa sådant som inte är klart, måla modellerna av skolbyggnaderna som vi tagit med oss. Skriva inbjudningar till föräldrar och de andra klasserna på skolan. Göra vernissageplanscher att sätta upp på skolan och pratbubblor åt besökarna att fylla i under vernissaget och utställningen.

Några skriver vernissageinbjudningar

Foton: Författarna

Omålade skolbyggnader

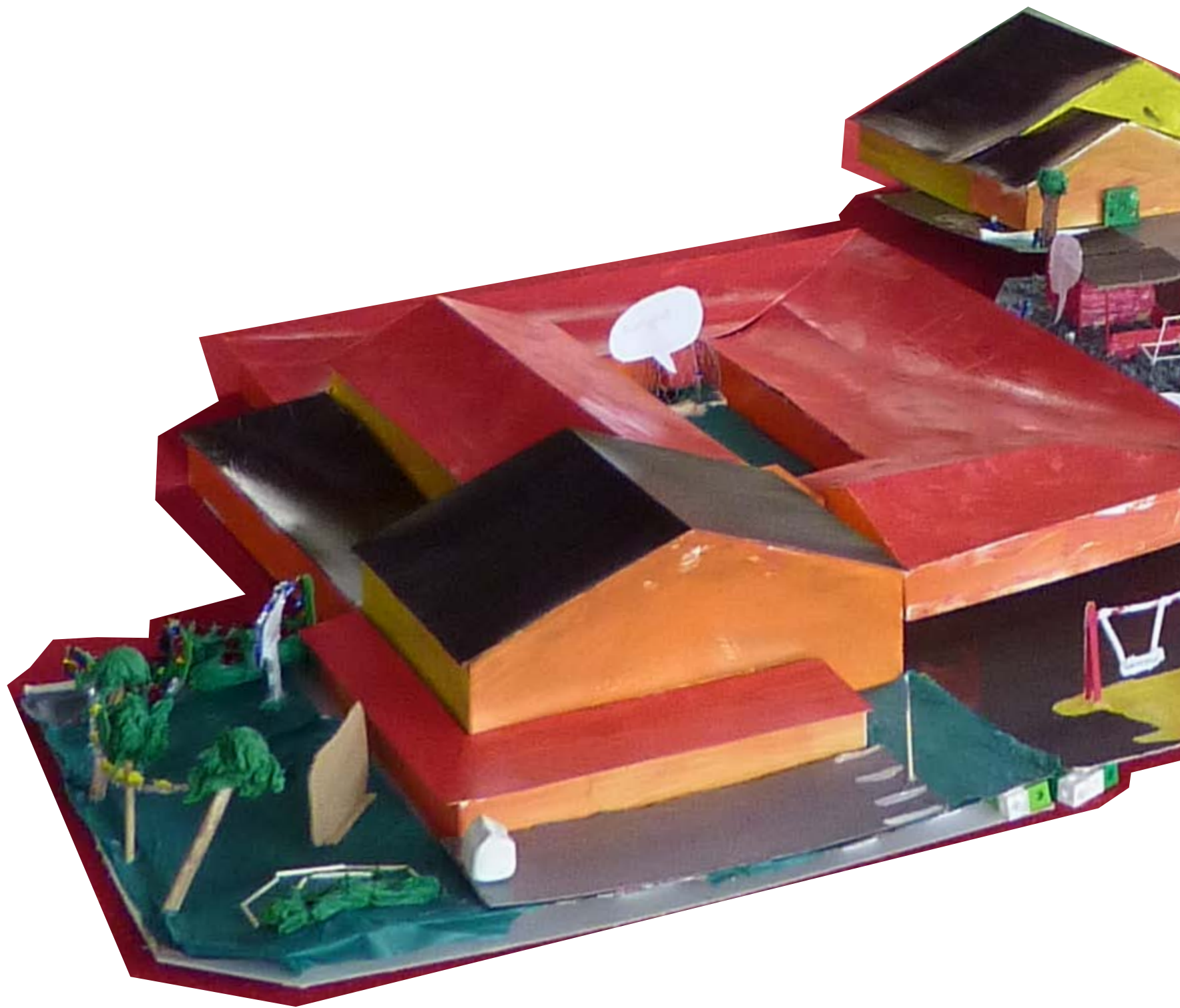
Foton: Författarna

Framsidan färdigställs

Gjord av:

Mohamed
Nathalie
Markus
Carolina
Andreas
Jennifer
Svante
Jonas
Kevin
Ida
Emilia Bö
Amanda
Ina
Emilia Bo
Joel
Vilma
Jonatan
Love
Mateo
Jakob
Emma
Elin
Naomi
Samuel
Therese
Emil
Filip

Den färdiga modellen!
foto: författarna

120328 Vernissage

Barnens bidrag – en roligare skolgård

FLODA: En roligare och bättre skolgård. Det är barnens bidrag till utvecklingen av Floda centrum.

I förra veckan presenterade eleverna på Centralskolan sina förslag till hur deras skolgård ska kunna förbättras. Klass 3-5 Lind och elevrådet har arbetat ihop med arkitektstudenterna Anna Sofia Wannerskog och Joel Berge från Chalmers.

Det började med en inventering om vad den nuvarande skolgården innehåller. Sedan skissade eleverna på olika idéer och till slut byggde den en stor modell, som innehåller en mängd förslag.

Hinderbanor, bollplank, kojor, linbana, basketplan, läktare, odlingslotter och välkomstskyltar är några av dem.

– Vi vill ha nya träd istället för några som har sågats ner, sa Filip, som tillsammans med Naomi presenterade idéerna för den så kallade däckplan, som ligger lite utanför själva skolgården.

De ansvariga för förändringarna i Floda centrum var med vid barnens presentation och imponerades av arbetet.

– Det är en av de finaste modellerna som jag har sett, sa arkitekten Carolyn Siegel.

– Nu ska vi prioritera bland förslagen tillsammans med barnen. Vi kommer att förverkliga delar av det här, säger rektor Helena Balte.

Tanken är också att föräldrarna ska bjudas in och få möjlighet att vara med och jobba med den nya skolgården.

Stefan Samuelsson

Framtidens skolgård. Barnen på Centralskolan visade sin modell i förra veckan.

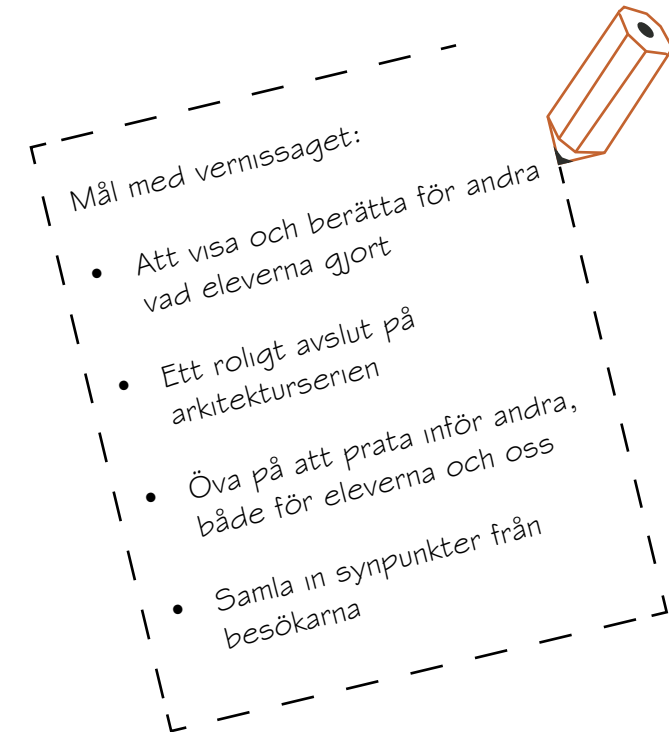
Foto: Stefan Samuelsson

Inbjudan till vernissaget!

Uppgift

Göra en skolgårdsutställning! Flytta ner modellen från bordet till golvet och pussla ihop den igen. Förbereda vernissaget, göra fint med ballonger och girlander, cider och salta pinnar. Sätta upp resultatet från de tidigare workshoparna, skisser och analyser av inventeringsövningen. Sätta upp ritövningen eleverna gjorde i december. Berätta för besökarna och de andra i klassen om sin del av modellen. Bjuda på och dricka saft och äta salta pinnar, ha roligt!

Utdrag ur Joels dagbok:

“Förberedelserna för vernissagen börjar vid halv elva. Emma och eleverna hjälper oss att ställa iordning musikrummet på översta våningen i Centralskolan. Cider och salta pinnar plockas fram. Rummet utsmyckas med ballonger och serpentiner. På väggarna placerar vi elevernas skisser och annat material från de första workshoptillfällena. Modellen över skolgården flyttas ned på den stora röda mattan i mitten av rummet. Det är ett litet projekt att pussla ihop de olika bitarna, och placera dem på rätt höjd.

I trapphuset upp till vernissagen fäster Anna Sofia de skisser som hela skolans elever ritade innan vi började vårt arbete på Centralskolan. Hon får hjälp av ett par elever. En annan grupp elever är i full fart med att linda serpentiner kring trappträcket. Allt för att locka folk upp till vernissagen.

Vid tjugo i tolv samlas eleverna kring modellen och vi går igenom vad som skall hända under resten av dagen. Det är en speciell slags känsla i rummet, alla är lite extra fokuserade. Kanske beror det på att vi alla är spända av förväntan. Under slutet av genomgången dyker vår första besökare upp, Lars Palmeby från Planenheten på Lerum Kommun.

Vi väntar in fler besökare, innan vi drar igång presentationerna. Vid tio över tolv, drygt tjugo minuter efter schemat introducerar vi slutligen vernissagen. Vid det laget har Helena, Martin, Cristina, Maria och några fler från skolan kommit. Även elevrådet är där. Närvarande är dessutom Stefan, reporter från Lerums Tidning. Christer Harling med ett helt gäng Floda-entusiaster samt ett par föräldrar har också kommit.

En av besökarna, arkitekten Carolyn sade att detta var den finaste modell hon någonsin hade sett, till stor glädje för eleverna (och oss!).

Efteråt tog Stefan några foton för tidningen. Christer Harling föreslår att modellen ska ställas ut i den gamla Sparbankens lokaler vid torget i Floda. Från och med lördag drar de igång en utställning om utvecklingen av Floda centrum och han tycker att elevernas modell skulle passa in perfekt där. Det låter som en utmärkt idé men vi ber honom också att fråga eleverna. De utbrister i ett unisont ja - och saken är avgjord. Vi ska få hjälp med att flytta ned modellen imorgon (torsdag) efter att alla andra klasser har fått chans att se modellen.

....

Vid utställningen på eftermiddagen tog eleverna stort ansvar och guideade besökarna. Dock inte många som fyllde i pratbubblorna.”

Förberedelser inför vernissaget

foto: Wenxuan Zhang

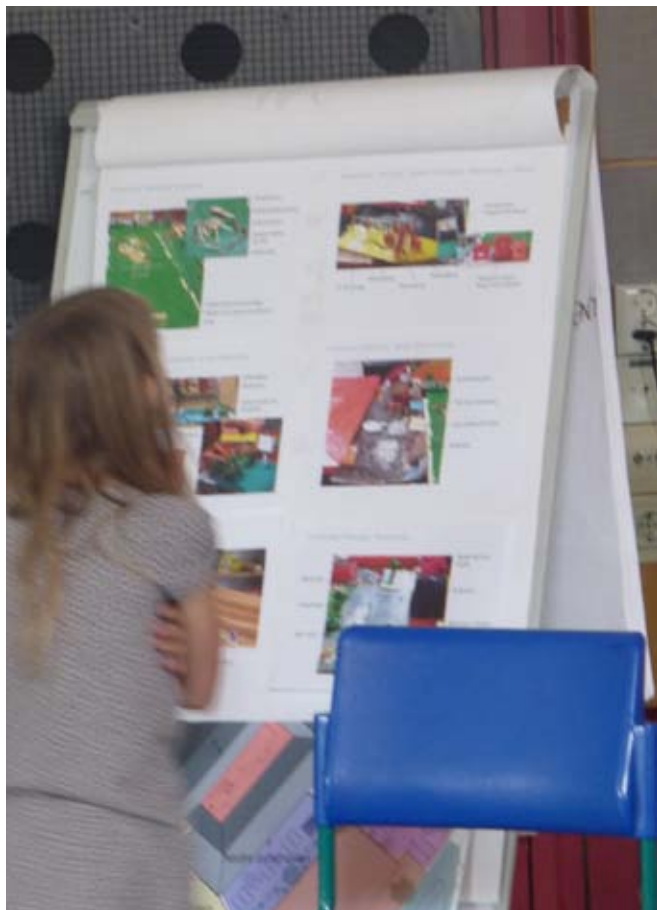
foton: Wenxuan Zhang

Emma och eleverna gör iordning

Skolgårdsutställning med skisser och platsanalyser

Modellen beskriven del för del

Genomgång inför vernissaget

"Jag ska dela ut salta pinnar!"

Detalj från sandlådan

Växtbågar vid entrén

Perspektiv med hinderbanan

"På min skolgård tycker jag om det röda huset"

"Jag vill ha gräs på fotbollsplan"

Elevrådet har kommit - de första gästerna!

foton: Wenxuan Zhang

"Fint jobbat 3-5 Lind"

Mingel i väntan på att allt ska börja

foton: Wenxuan Zhang

En sista genomgång

Förste gästen utifrån är planarkitekten Lars Palmeby från Lerums kommun

Mingel vid modellen

foton: Wenxuan Zhang

Stefan Samuelsson från Lerums tidning kommer till allas stora glädje!

Emma, Martin och rektorn Helena pratar med Stefan från tidningen

“Det är överdrivet med en hönsgård på skolgården”

Vaktmästaren Olof var där

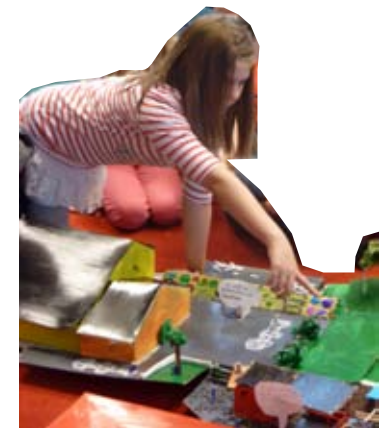
Gäster från bland annat Nääs & co.

Alla fick cider

Äntligen dags att berätta om modellen!

foton: Wenxuan Zhang

“Det är en av de finaste modellerna
som jag har sett”

Carolyn Siegel, arkitekt

Eleverna fick beröm

Christer Harling frågade om vi ville flytta modellen till Sparbankens gamla lokaler

foton: Wenxuan Zhang

Lars fotograferar

foton: Wenxuan Zhang

Utvärdering av vernissaget

Vernissaget blev verkligen lyckat. Eleverna visade en stor respekt för sina presentationer, för gästerna och för dagen i stort. Att de varit med och förberett vernissaget bidrog nog mycket till att det blev så bra. Emma hade också varit noga med att påpeka att besökarna är gäster och att man måste ta väl hand om dem och att man måste visa sig från sin bästa sida. Roligt att Lerums tidning och utställningen vid torget ger publicitet.

Mycket viktigt att vi hade mötet med rektorn Helena och Arkitekter utan gränser innan vernissagen. Detta gjorde att vi kunde vara mycket tydligare med vad som skall hända sedan, och hur planen för implementering ser ut.

Emma var också jättenöjd efteråt och sa att flera av de som pratade idag av eleverna hade som personliga lärandemål att våga prata inför grupp!

Vernissagen är över och vi planerar för morgondagens utställning på skolan och flytten av utställningen till gamla Sparbanken på torget

Under eftermiddagen kom förvaltaren Hans...

...och några föräldrar

foton: Wenxuan Zhang

Samla in synpunkter x 1

Utställning på skolan

Under torsdagen tog vi tillsammans med representer från 3-5 Lind emot de övriga eleverna på skolan, som klassvis kom för att titta på skolgårdsmodellen. Eleverna berättade om modellen, bjöd på snacks och cider, och hjälpte besökarna fylla i pratbubblor - för att ge feedback om förslagen för skolgården. I slutet av dagen hade hela skolan, uppdelad i fem grupper, sett modellen. Vi samlade in pratbubblor från nästan alla elever på skolan.

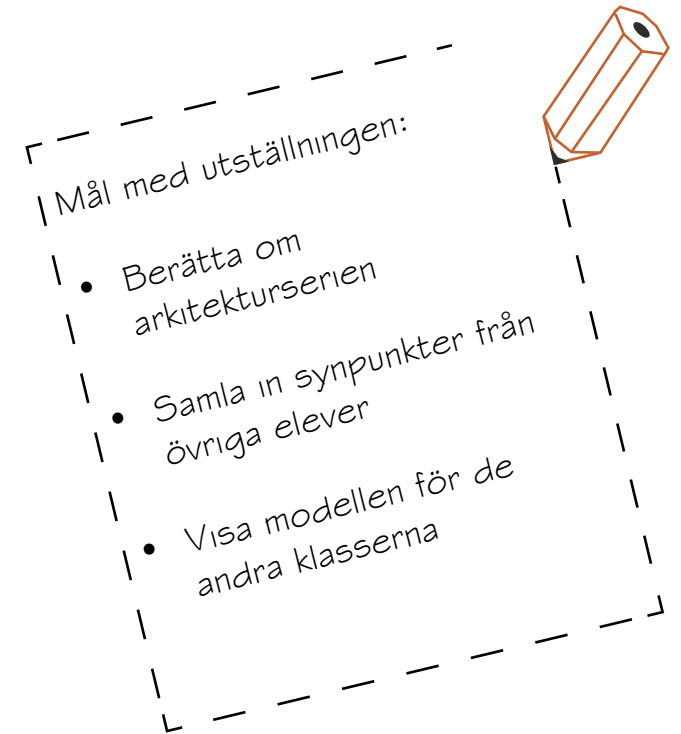
De flesta var positiva till 3-5 Linds förslag, och många intressanta diskussioner uppstod under dagen. Särskilt förslaget att ha en hönsgräddgård på atriumgården väckte känslor. Diskussionen blev livlig. Nästan lika många var emot en hönsgräddgård som för, och bägge sidor kom med många bra argument. Vi ledde diskussionerna och antecknade samtidigt.

Fyller i pratbubblor

foton: Jessica Petersson

Torsdag

8.20 - 9.20	Lilla Lind (helklass)
9.50 - 10.50	Lilla Ek (halvklass)
11.50 - 12.50	Lilla Ek (halvklass)
13 - 14	Stora Ek (två omgångar i halvklass?)

Schema för dagen

Samla in synpunkter x 2

Workshop med lärarna

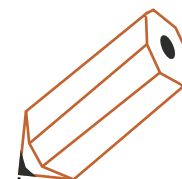
foto: författarna

Vi fick möjlighet att vara med på lärarnas APT-möte (Arbetsplatsträff) den 27/3, dagen innan klass 3-5 Lind hade vernissage för sin modell. Efter en presentation av vilka vi var visade vi ett bildspel där lärarna kunde följa 3-5 Linds arbete under våren. Vi gick igenom elevernas modell, del för del, för att sedan göra en övning med lärarna då de i mindre grupper fick diskutera olika delar av skolgården. Det blev en intressant genomgång, då elevernas idéer i vissa fall utvecklades. Vi fick även chansen att höra lärarnas åsikter om skolgården. Många av lärarna hade ingen klar bild av vad vi gjort på skolan. Avslutningsvis informerade vi om morgondagens vernissage och torsdagens utställning.

Mål med workshoppen:

- Träffa alla lärarna på skolan och presentera oss
- Visa vad 3-5 Lind gjort under arkitekturserien
- Visa elevernas idéer angående skolgården
- Samla synpunkter och åsikter från lärarna
- Diskutera utvecklingen av skolgården
- Informera om morgondagens vernissage

Samla in synpunkter x 3

Utställning i gamla Sparbanken, Floda centrum

Kommunen anordnade, i samarbete med en intressegrupp för Flodas utveckling, en “centrum-utvecklingsdag” på torget lördagen den 31/3. Planer för en utveckling av Floda centrum visades upp och kommunen samlade in synpunkter från besökare.

Vi och klass 3-5 Lind fick frågan om vi ville ställa ut vår modell under invigningen av centrumdagen. Det ville vi gärna, och flyttade modellen till den gamla Sparbankens lokaler. Där finns den utställd tills vidare.

Till hösten ska en arkitekttävling utlysas om Flodas utveckling. På plankontoret i kommunen arbetar man utifrån Cultural planning-konceptet och vår skolgårdsmodell passade bra som en del av den utställning som just nu pågår i den gamla banken.

Kommunens dialogarbete

foton: författarna

Invigning Floda centrumutvecklingsdag

Den gamla Sparbankens lokaler

Vi ber besökare skriva kommentarer och sätta upp på whiteboardtavlan

Sammanfattning arkitekturserien Centralskolan

Under arkitekturseriens gång hittade vi mer och mer fram till ett fungerande arbetssätt, och samarbetet mellan oss blev smidigare för varje workshop. Tempot var ibland uppskruvat och det var inte ovanligt att vi under en vecka gjorde workshops på både Centralskolan och Svenska Balettskolan i Backa, samt ofta ytterligare möten med berörda parter vad gällde skolgårdsutvecklingsprojektet i Floda. Det blev tydligt för oss att ett projekt som detta, med så hög grad av deltagande i designprocessen, kräver mycket samröre med olika aktörer.

Då vi startade vår serie på Centralskolan hade vi redan gjort tre workshops med eleverna på Svenska Balettskolan. På Centralskolan fanns det betydligt mer tid avsatt - istället för en timme per tillfälle som på Svenska Balettskolan, så hade vi på Centralskolan över två timmar till vårt förfogande. Detta gjorde stor skillnad i hur långt vi kom vid workshopstillfällena. Det ledde också till fördjupade diskussioner och bättre gemensamma genomgångar vid slutet av träffarna. Att vi hade så mycket tid till vårt förfogande gjorde att vi kände oss fria när det gällde planeringen av våra workshops. I några fall kändes det nästan svårt att fylla ut tiden, och vid något tillfälle ledde det till att introduktionen till övningen blev för lång för eleverna.

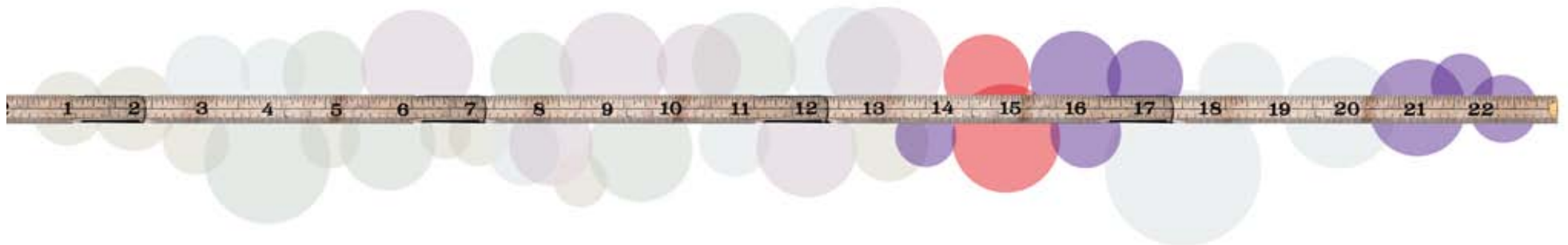
En pågående diskussion under arkitekturserien var "hur mycket" arkitekt respektive pedagog vi borde vara. Som nya inom arkitekturpedagogiken var det ibland svårt att hitta en bra balans, särskilt då vi inte har någon utbildning i pedagogik. Under de workshops vi gjorde under våren lärde vi oss gradvis mer och mer om gruppdynamik i klassrummet och att hantera situationer som uppstod. Naturligtvis finns det åtskilligt att lära, men vi kände att vi blev bättre på att hålla intresset uppe, vara tydliga med information och i diskussioner samt att känna av när det var dags för en bensträckare.

Liksom under serien på Svenska Balettskolan funderade vi mycket på avvägningen mellan att inspirera och att styra eleverna. På Centralskolan oroade vi oss för att vi varit för noga med att tala om för eleverna att deras förslag måste vara realistiskt, och att de därför blev lite låsta och fick svårt att fantisera.

Eleverna tog ett stort ansvar när det gällde att berätta för de andra klasserna och besökarna om sin modell. De elever som var med under utställningen dagen efter vernissagen, blev mot slutet av dagen en sammansvetsad grupp som jobbade väldigt fokuserat för att se till att det blev så bra som möjligt för besökarna. Det blev otroligt tydligt att den höga graden av delaktighet ledde till en stark känsla av ägande.

DEL 2: ROLLEN SOM ARKITEKT

En ny roll

“By listening to people, the architect is provided with a wealth of information to feed into the design process.”
(CS Studio Architects 2010)

Arbetet med Svenska Balettskolan i Backa avslutades i och med vernissagen. Denna del av rapporten beskriver det fortsatta arbetet på Central-skolan i Floda, vad som händer efter workshopserien.

Vi skiftar delvis fokus efter att workshopserierna med vernissage och utställning är avklarade. På sätt och vis kan man säga att vi börjar arbeta mer som arkitekter och mindre som arkitekturpedagoger. Vi har mindre kontakt med eleverna och istället mer kontakt med lärare, rektor, förvaltning och föräldrar. Det är också under denna fas som vi tar fram vårt designförslag för skolgården. Förslaget baserar sig på elever och lärares synpunkter, men nu utnyttjar vi i högre grad än tidigare under processen vår erfarenhet av att utforma platser för att förändra, kombinera eller ta bort förslag. Vi försöker också att se på skolgården som en helhet och komma med egna idéer som får skolgårdens olika delar att fungera tillsammans.

Man kan föreställa sig projekt där olika personer tar på sig de två rollerna arkitekturpedagog och arkitekt. Arkitekturpedagogen arrangerar en workshopserie för att sedan överlämna resultaten (i det här fallet elevernas åsikter om skolgården) till en arkitekt som ritar upp ett designförslag och sköter kontakten med kommun, rektor och förvaltning. I vårt arbete har det dock funnits fördelar med att ha båda rollerna, att på sätt och vis överlämna workshopresultaten till oss själva för bearbetning.

I vår arkitektroll har vi fortfarande haft ett mycket starkt fokus på processen. Vi har utformat den så att det finns steg där vårt designförslag återkopplas till eleverna (representerade av elevrådet) och vi har varit med på möten med förvaltare och föräldrar för att erbjuda inspiration och underlag för diskussion. Vi har med andra ord arbetat på ett sätt som liknar processledare (Malbert 1999) eller processarkitekt (Fröst 2004), både i rollen som arkitekturpedagog och i rollen som arkitekt.

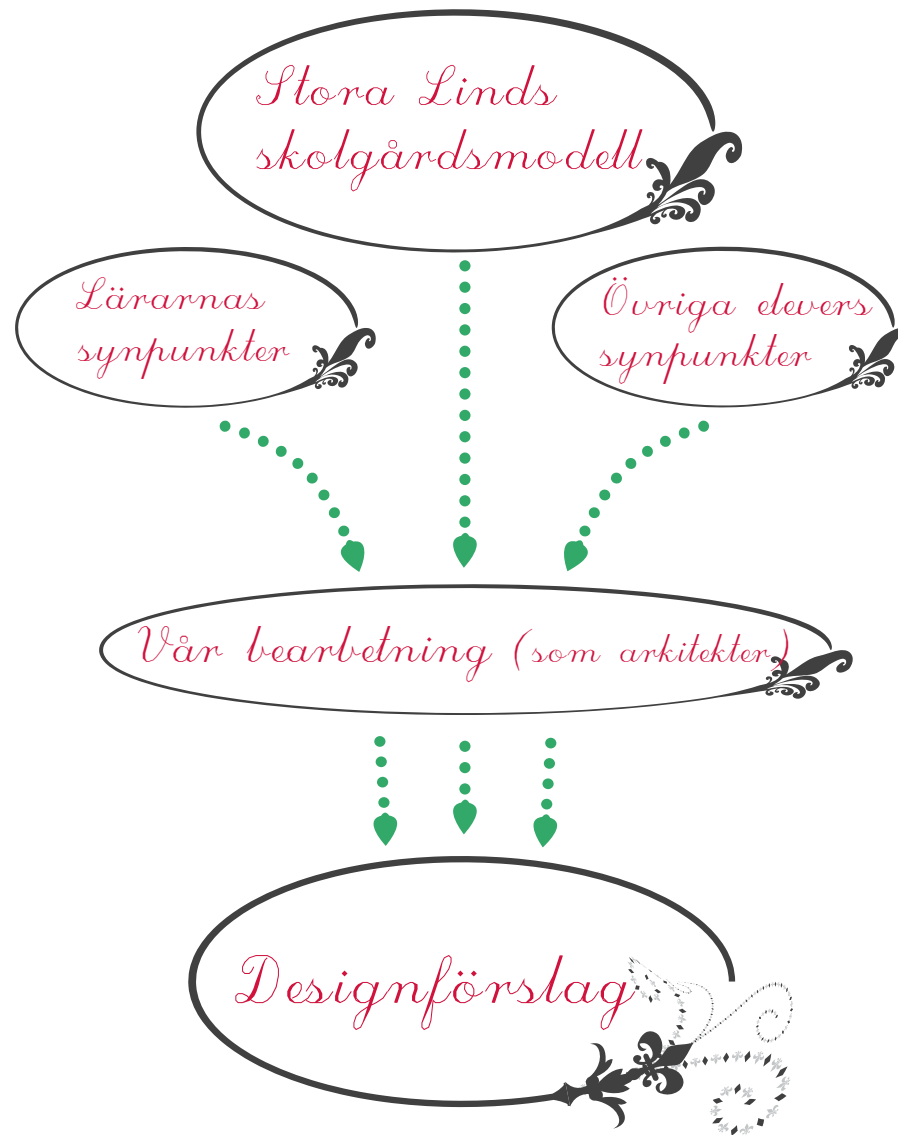
Vårt designförslag

En bearbetning av elevernas förslag

Vårt designförslag kan ses som en bearbetning av de förslag som eleverna i Stora Lind presenterade i sin modell. I vår bearbetning har vi vägt in andra gruppers behov - de andra klasserna, lärare och till viss del Floda-bor i allmänhet.

I bearbetningen har vi också använt oss av vår erfarenhet som arkitekter av att utforma platser och att ta hänsyn till hållbarhetsaspekter. Men vi har hela tiden tagit vår utgångspunkt i elevernas modell. Då vi inte har funnit en stark anledning till att omforma eller ta bort någon elevs förslag så har vi ej heller gjort så.

Först presenterar vi de övergripande förändringarna och viktiga aspekter som påverkat designen. Därefter presenterar vi förslagen för varje område av skolgården. Varje områdesbeskrivning inleds med en beskrivning av vårt förslag samt avslutas med en jämförelse mellan vårt förslag och Stora Linds modell.

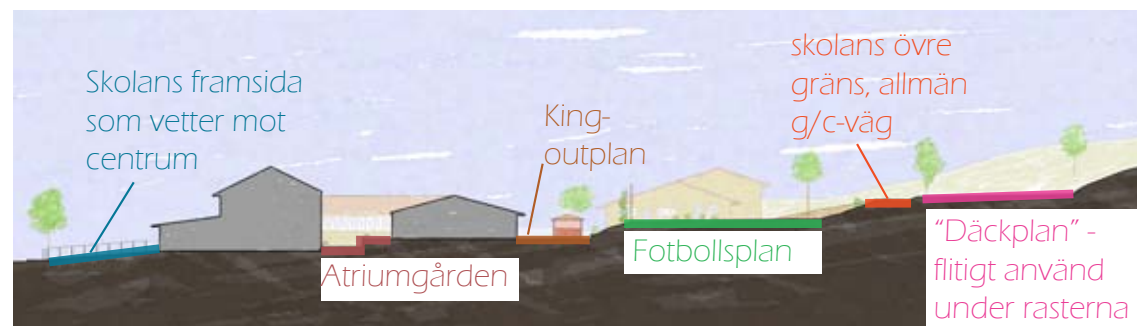
Schematisk bild av övergången från arkitekturserie till designförslag

Befintlig situation

Skolgården breder ut sig på alla sidor om skolbyggnaden. Den del av skolgården som vetter mot nordväst tillhör förskolan. Även halva framsidan ingår i förskolans område, men den del som tillhör skolan är svår att överblicka och därför ser lärarna helst att eleverna inte är där under raster.

Därmed återstår de södra och östra delarna av skolgården för lek och aktiviteter. Skolgården är kuperad och höjdskillnaderna delar upp skolgården i ett flertal olika nivåer. För ytterligare beskrivning av Centralskolan och skolgården, se sida 70-73.

Befintlig situation Sektion AA 1:1000

Bilder av Centralskolans skolgård, förr och nu

foton: författarna

Centralskolans framsida vetter mot Flodas centrum och Rurik Holms väg

Labyrint på framsidan

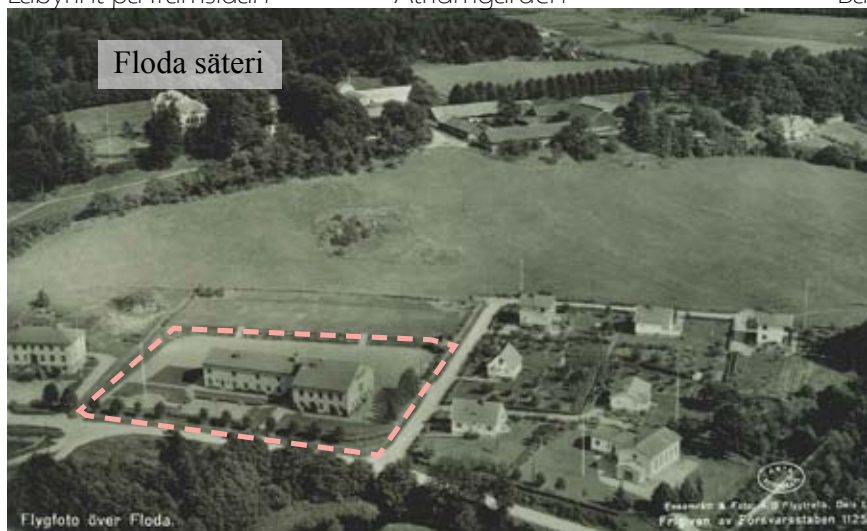
Atriumgården

Basketplanen

King-outdoor

Flygfoto över Centralskolan 1958

Foto från Johan Nyström, sektor Lärande, Lerums kommun

Mellan fotbollsplanen och Skolvägen, utsikt mot sandlådan

Däckplan

Bearbetningsprocessen

I detta skede av vårt arbete - i övergången mellan elevernas idéer och vårt designförslag - ville vi skapa en överblick över alla de synpunkter och förslag vi samlat in från elever och lärare. Varje förslag fick en post-it lapp där vi markerade om det kom från en elev eller lärare. I slutändan hade vi ett stort papper framför oss med alla förslag från Stora Linds skolgårdsmodell, men också från de andra eleverna och lärarna - synpunkter insamlade under vernissagen och utställningen.

Vi försökte hitta gemensamma nämnare eller teman för att förhoppningsvis kunna gruppera förslagen. Vi letade efter ett sätt att enklare kunna arbeta med materialet vi samlat in och hoppades även att de teman vi fann skulle kunna hjälpa oss att senare utveckla förslagen ytterligare.

Många förslag hade naturligtvis med lek att göra. Men lek kan se väldigt olika ut och att ha en enda lekkategori kändes för ospecifikt. Vi insåg att alla förslag som innehöll lek hade med *rörelse* att göra, på ett eller annat sätt. Exempelvis förslagen på fler rutschkanor - denna typ av lek samlade vi under temat *snabb rörelse*, medan förslag som kobjor ofta innebär *lugnare rörelse*. Vi döpte därför ett av våra teman till *Rörelse* och placerade sedan de förslag vi ansåg passa in i detta tema på en skala - från lugna rörelser, över till medelintensiva rörelser och slutligen snabba rörelser.

Vi fann också en grupp av förslag som kunde kopplas till *utomhusundervisning*. Här placerade vi förslag som läktaren där man kan ha utomhuslektioner, men även hönhuset och odlingen som kan användas för praktiska moment inom till exempel naturkunskap, biologi och matematik.

Alla förslag samlade i tre kategorier: Rörelse, Utomhusundervisning samt Gröna gränser

Tre teman

1. Lek & Rörelse

Att ge möjlighet till lek är ett av skolgårdens huvudsakliga syften. En viktig komponent i leken är att röra sin kropp på olika sätt. Därför är det angeläget att erbjuda en stor variation av lek som ger möjlighet till både lugna och snabba rörelser samt det mittemellan.

“Barns bästa sätt att nå in i sig själva, bearbeta upplevelser och därmed förstå är lek.”

Susan Humpries (Olsson 2002, s.78)

2. Undervisning

Som tidigare nämnts anser vi att det finns en stor potential i att använda skolgården till utomhuspedagogik. Vi vill med designförslaget ge förslag på hur man skulle kunna använda utemiljön i undervisningen, till exempel genom att lära ut biologi, naturkunskap och arktkunskap med hjälp av skolgårdens växtlighet eller att använda en Sverigekarta målad på asfalten under geografielektionen. Men i slutändan måste det naturligtvis vara skolans pedagoger som avgör på vilket sätt de vill använda skolgården i undervisningen.

3. Gröna, naturliga gränser

Om man vill kombinera snabb och stillsam lek samt undervisningsmöjligheter på samma område behövs det någon typ av gränser som definierar olika slags platser. Elever som bygger en koja vill till exempel inte få den förstörd av en fotboll som sparkas från bollplan. Gränser kan också dela upp en stor yta i mindre rumsligheter som gör det möjligt att leka många olika typer av lekar inom samma område.

Dessa gränser utgörs ofta av staket, men vi tycker att man ska försöka införa fler gröna gränser - gränser som utgörs av växtlighet och naturliga element. Växtligheten blir ett vackert och stimulerande tillskott på skolgården, samtidigt som avgränsningen i sig kan bli en lek miljö - till exempel buskar för kurragömma.

Dessutom ger en grön gräns även ekologiska fördelar på ett sätt som ett metallstaket aldrig kan ge. En varierad växtlighet kan till exempel locka till sig fjärilar och andra insekter och bidrar därmed till en ökad artrikedom.

Kombinerade teman

I vår plan för skolgårdens utveckling föreslår vi ett system där olika aspekter av dessa tre teman finns representerade på varje del av skolgården. Detta för att göra skolgården variationsrik och användbar i olika situationer, utan att för den skull frånga intentionerna med Stora Lind-elevernas förslag. Vi hoppas att kombinationen av flera teman kan ge pedagogerna och eleverna större frihet i användningen av skolgården i framtiden. Undantagen är Framsidan och Atriumgården där särskilda skäl har lett till att fokus här endast ligger på undervisning, odling och lugnare lek.

I de kommande områdesbeskrivningarna är förslagen färgmarkerade för att visa vilken aspekt vi anser att ett specifikt förslag relaterar till. Gul, orange och röd färg representerar lugn-, medel- respektive högintensiv lek. Grönt indikerar gröna gränser medan blått symboliserar undervisningspotential.

Stråken

Vi föreslår att man använder stråk för att koppla ihop skolgårdens olika områden.

Spring slingan slingar sig i form av en asfaltmålning mellan skolbyggnaden och idrottshallen. Den gör även en avstickare upp över bollplan och längs med gång- och cykelbanan. Slingan kan användas som löpspår under idrotten, men också för fri lek.

Fågelstigen är för de elever som vill promenera mer i lugn och ro. Den snirklar sig mellan buskarna och träderna i slänten ovanför bollplan och bredvid stångkojorna. Fågelholkar kan sättas upp i träderna för att locka till sig fåglar.

Regnvattenbäcken leder regnvatten från bollplan ned för slänten och längs med sandlådan. Här kan man följa vattnets väg när det regnar och använda stenarna för balanslekar.

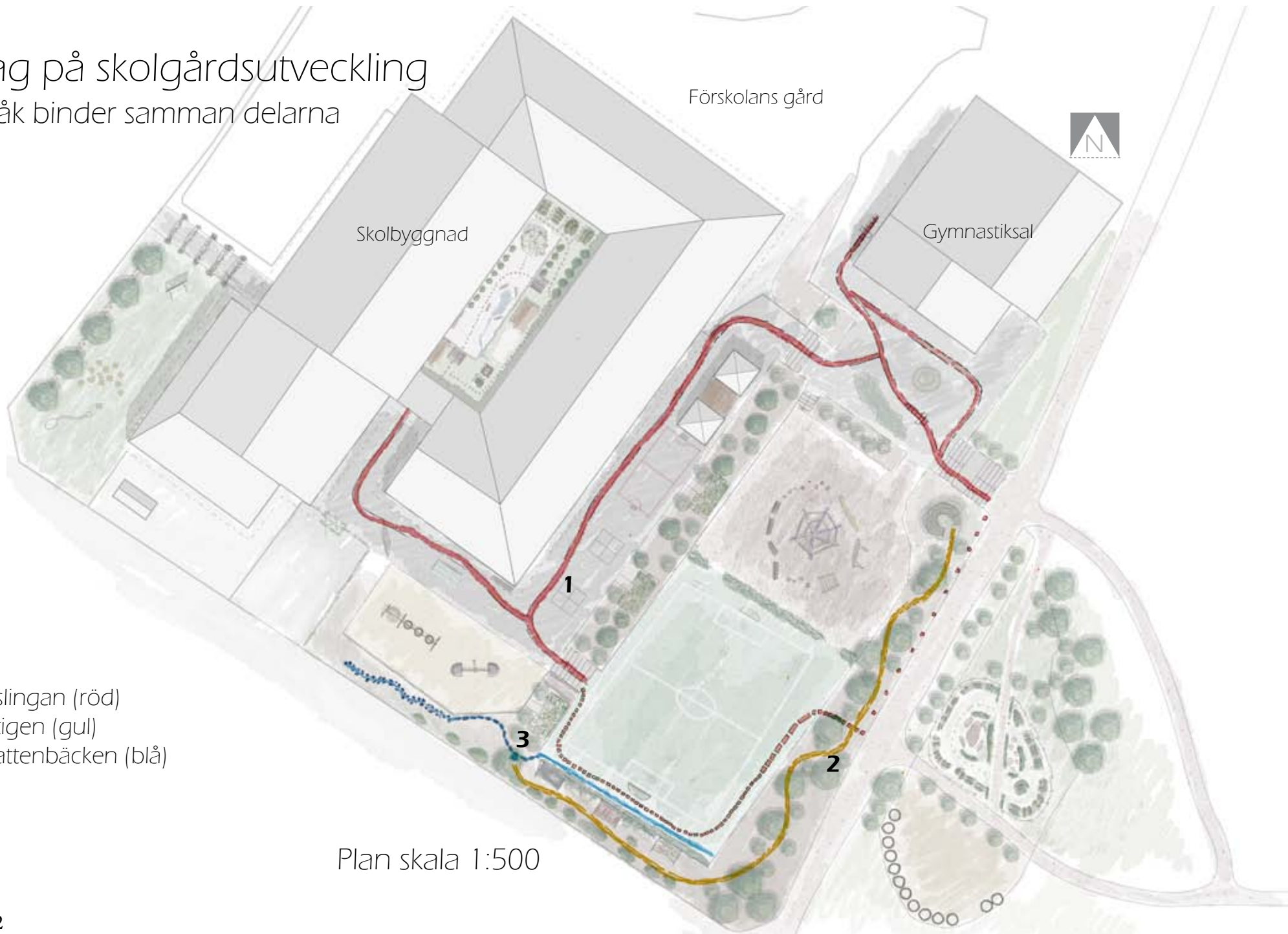
Den föreslagna Fågelstigen

Sektion AA 1:500 Vårt förslag

Förslag på skolgårdsutveckling

Nya stråk binder samman delarna

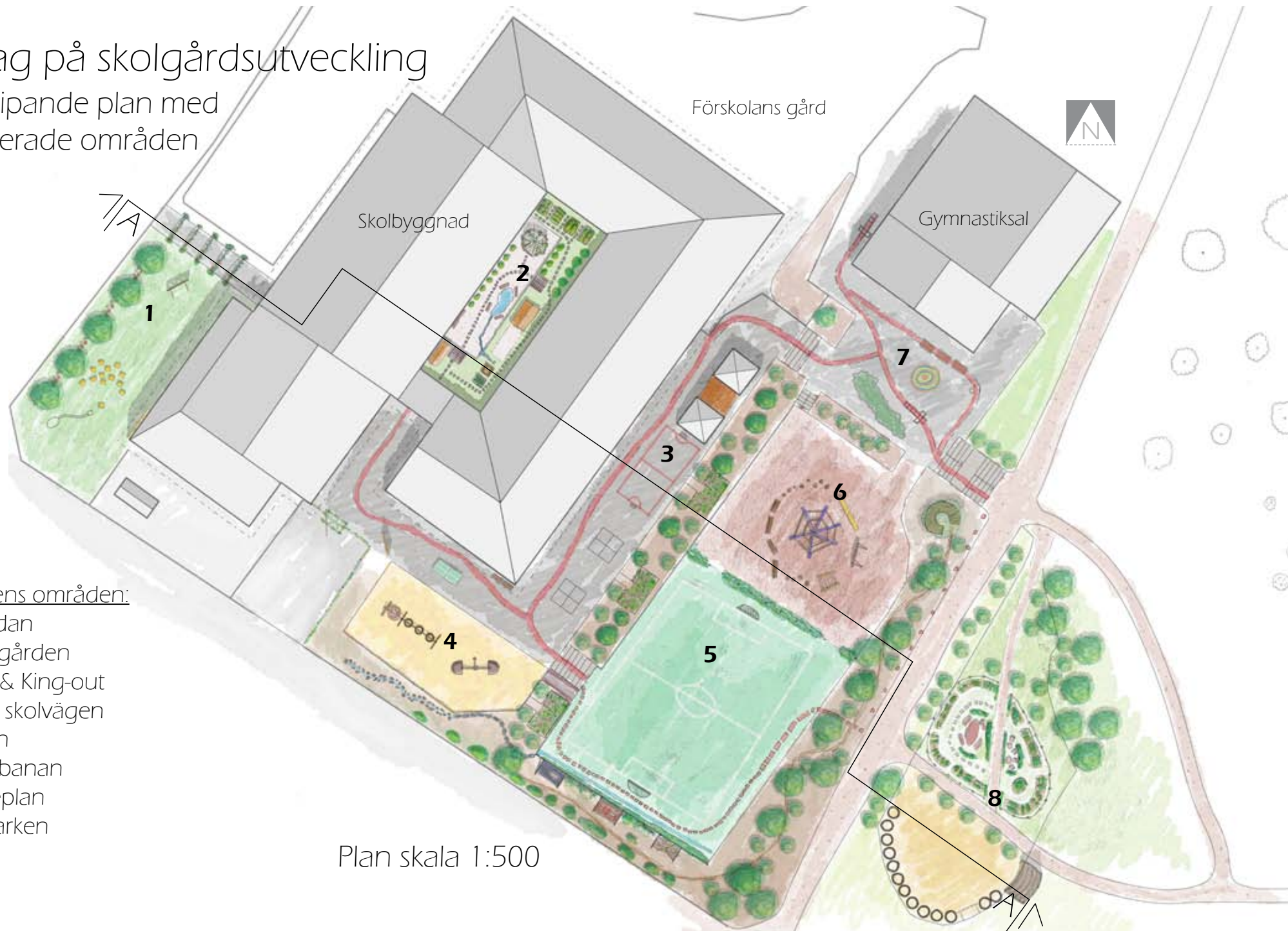
Stråken:

1. Springslingan (röd)
2. Fågelstigen (gul)
3. Regnvattenbäcken (blå)

Plan skala 1:500

Förslag på skolgårdsutveckling

Övergripande plan med utmarkerade områden

Skolgårdens områden:

1. Framsidan
2. Atriumgården
3. Bandy & King-out
4. Utmed skolvägen
5. Bollplan
6. Hinderbanan
7. Sverigeplan
8. Däckparken

Plan skala 1:500

Framsidan

- 1. Växtvalv och bärbuskar
- 2. Välkomstskylt & fotoplank
- 3. Klängväxter
- 4. Använda staket och träd för utställningar

- 5. Belysning i träden
- 6. Flyttbara utemöbler (för utomhusundervisning)

- Undervisning
- Gröna gränser

I nuläget används framsidan mycket sparsamt. Eleverna får oftast inte vistas där eftersom lärarna tycker att ytan är svår att överblicka. Här finns heller inga lekredskap, förutom en utedusch som inte tycks fungera längre.

Framsidan är på sätt och vis skolans ansikte ut mot Floda centrum och detta är en av utgångspunkterna i designförslaget. Platsen kan komma till liv tack vare ett vackert växtvalv, välkomstskylt skapad med hjälp av eleverna, fin belysning och kanske utställning av saker som eleverna har gjort.

Eftersom eleverna inte tycks ha några önskemål för lek på framsidan, och lärarna dessutom är skeptiska till det i nuläget, föreslår vi istället att ytan kan användas till utomhuslektioner. Några lättåtkomliga utomhusmöbler skulle göra det enkelt för lärare att flytta ut lektioner utomhus ifall så önskas. Närheten till vägen skulle kunna ge bullerproblem, men vägen är sparsamt trafikerad och ljudnivån acceptabel.

Fotoplank?

- Ett fotoplank är ett plank med målade figurer, med hål för huvuden. Om man ställer sig på baksidan av skylten ser det ut som om man har en annan kropp.

Foto: udaldesign.dinstudio.se

Jämförelse med elevernas förslag

Foton: författarna

1. Växtvalv
2. Bärbuskar
3. Belysning i träden
4. Labyrint
5. Välkomnenskylt & fotoplank

Förslagen för hur man kan försköna framsidan är tagna nästan direkt från elevernas modell. I modellen finns två separata skyltar - en välkomnenskylt och ett fotoplank. Vi föreslår att man kombinerar dessa till en skylt, som skulle kunna byggas och målas tillsammans med eleverna.

Förslaget om en labyrint tog vi bort. Av eleveras beskrivning att döma lät det som en halvfärdig idé. Inga andra elever nämnde heller labyrintidén under utställningen. Det finns dessutom redan en labyrint på förskolans del av framsidan. Men om skolans lärare och elever vid ett senare tillfälle skulle vilja ha en labyrint så finns utrymmet för det på framsidan.

Atriumgården

- 1. Pergola
- 2. Odling
- 3. Fiskdamm

- 4. Hönshus
- 5. Kompost
- 6. Förråd

- Undervisning
- Gröna gränser
- Lek & rörelse
- Lugn

Innergården är avskärmd från den övriga skolgården och är den mest skyddade delen av skolgården. Odling, djur, fiskdamm och pergola skulle kunna förvandla atriumgården till en mysig och spännande plats för de barn som för en stund vill dra sig undan från resten av skolgården.

En förutsättning för både odlingen och hönshuset är att det finns en grupp med engagerade lärare och föräldrar som kan organisera skötsel och underhåll, särskilt under sommarmånaderna.

Föräldrasamverkan på Coombes

På Coombes Primary School i England (se mer under kapitlet Studiebesök) kretsar mycket av skolans aktiviteter kring den grönskande skolgården. En av förutsättningarna för att kunna arbeta så aktivt med odling och grönska på skolgården är ett tätt samarbete med föräldrar.

“Se föräldrarna som en del av skolans bibliotek”
Susan Humphries (Olsson 2002, s. 92)

Från skolans håll är man noga med att få föräldrar att känna sig välkomna redan från början. Ambitionen är att det alltid ska hända något extra, något som berör, när föräldrarna är på besök, så att de lockas att komma tillbaka. Dessutom har skolan varje år en särskild temadag då alla far- och morföräldrar uppmanas att komma på besök och berätta om sina liv.

Tips från Jordbruksverket

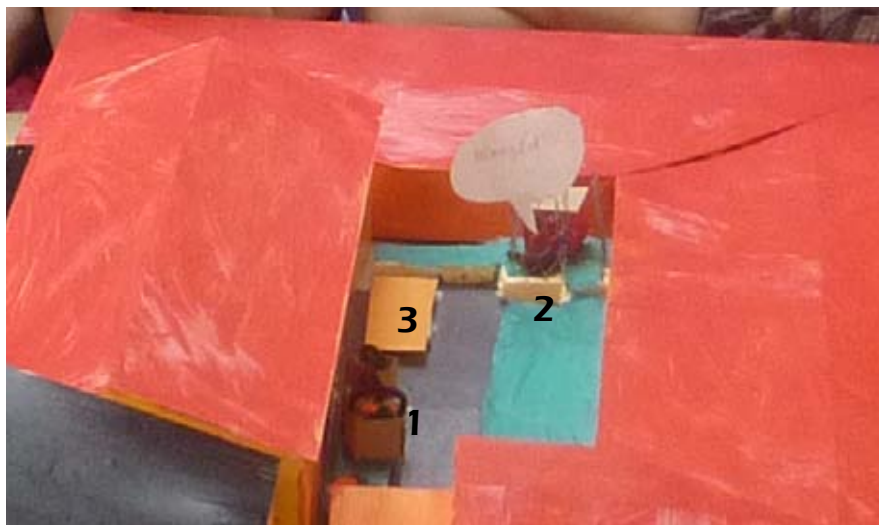
Tydliga rutiner för skötsel och hygien är viktigt när man tar hand om sina höns. Det finns olika skyddsnivåer och för hönshållning på 'hobbynivå' är kraven inte så knepiga att uppfylla. Det viktigaste att tänka på är att begränsa kontakten mellan hönsen och vilda fåglar. Detta gäller särskilt vid utfodring. Hönorna ska ges vatten och mat inomhus eller i skyddat utrymme utomhus. Viktigt är också att alltid tvätta händerna efter kontakt med djuren.

Se Jordbruksverket (2006) för mera information.

Föreslagen utformning Atriumgården

Jämförelse med elevernas förslag

1. Odling
2. Hönshus

3. Nytt pingisbord

Vi har varit trogna förslagen att utveckla odlingen och att bygga ett hönshus. Hönshuset är något som skapat diskussion under vernissage och utställning. Flera elever, särskilt i Stora Ek, ville inte ha höns på atriumgården. De var oroliga över att det ska låta mycket och störa dem när de har lektioner.

Ett ännu större antal elever har dock stött idén och specifikt nämnt hönshuset som en bra idé på de 'pratbubblor' vi samlade in under utställningen. Det är naturligtvis viktigt att försäkra sig om att hönsen inte stör klassrumsundervisningen.

Vi föreslår att man flyttar pingisbordet till någon annan del av skolgården, så att atriumgården blir en plats för lugn lek och andra typer av aktiviteter.

Exempel på populära djur

På djurgården och öppna förskolan Noas Ark i Onsala bjuder man i förskolebarn för att de ska få uppleva de olika djuren - hönor, grisar, hästar.

Bild och mer info: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=645904>

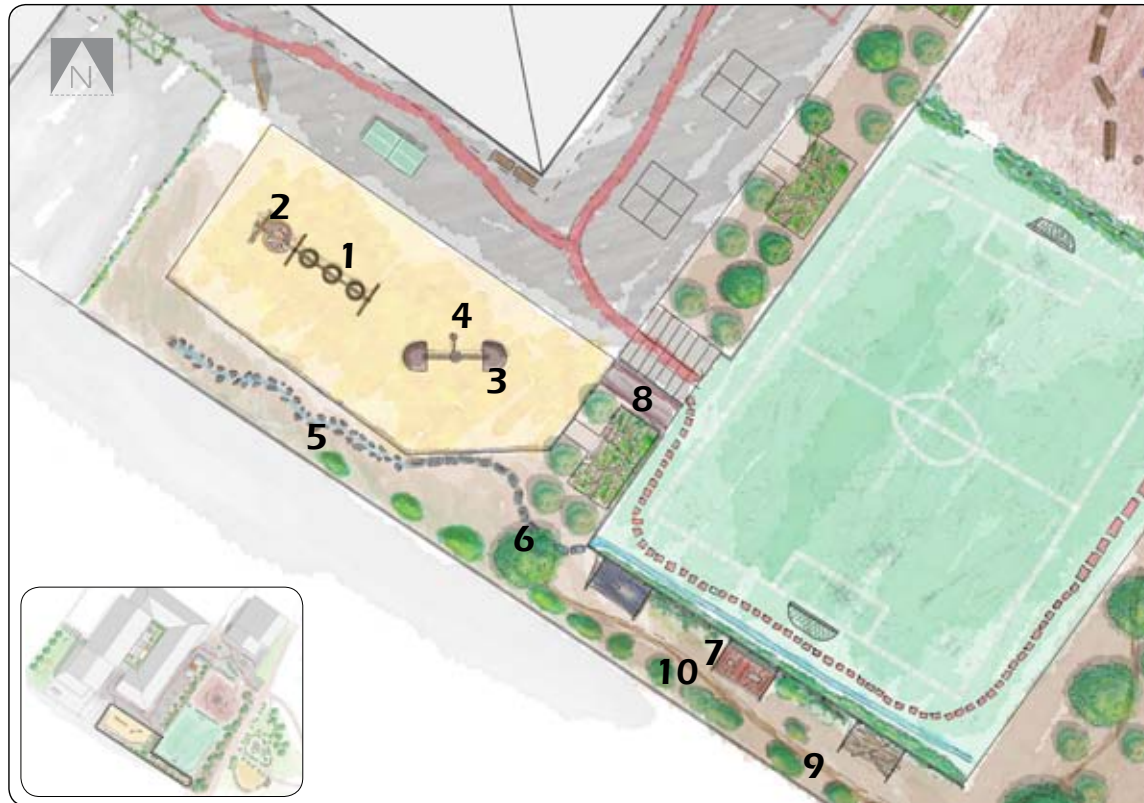

I stadsdelen Majorna, Göteborg, bökar ett par grisar upp en gräsmatta. Inhyrda från Stadsjord av ett lokalt odlarkollektiv. Grisarna har blivit en riktig turistattraktion och bökande skapar desutom perfekta förutsättningar för att odla upp marken.

Foton: författarna

Utmed Skolvägen

- 1. Befintliga gungor ■
- 2. En ny kompisgunga ■
- 3. Befintlig lekbåt ■
- 4. Brandstång ■
- 5. Balansstenar samt regnvattenbäck ■ ■ ■

- 6. Fågelbad ■ ■
- 7. Stångkojor ■ ■
- 8. Rutschkana vid trappan ■
- 9. Fågelstigen ■ ■ ■
- 10. Bärbuskar ■ ■

I nuläget domineras detta område av den snabba leken vid gungorna. Små gömställen och lugna vrår existerar kring båten, men vi tycker att det är viktigt att komplettera med fler lugna fickor där mera långsamma rörelser är möjliga. Stångkojorna (det är en elevs förslag att man kan använda de tvärgående stänger som håller upp fotbollsplanens nät som grundstruktur för enkla kojor), fågelstigen och regnvattenbäcken erbjuder lugnare lek och samtidigt en grönare lek miljö.

Staketet som skiljer stångkojorna från bollplan skulle kunna beklädas med växtlighet. Detta skulle göra att barnen kan känna sig lite dolda samtidigt som lärarna bibehåller en viss överblick.

I nuläget samlas regnvatten i groparna på den grusade bollplanen och bildar störande vattenpölar. Tanken med regnvattenbäcken är att istället omvandla detta vatten till en tillgång. Stenarna längs med bäcken skulle även kunna användas till sittplatser eller balanslekar. Bäcken skulle endast vara vattenfylld i samband med regn eller snösmältning. Därför är det viktigt att den utformas så att den är vacker även när den är torrlagd.

Undervisning	Lek & rörelse
■	■ ■ ■
Gröna gränser	Lugn Medel Snabb
■	

“Stångkoja” längs med bollplanens nät

Jämförelse med elevernas förslag

1. En ny kompisgunga
2. Balansgång
3. Rutschkana från båten

4. Brandstång från båten
5. Rutschkana bredvid trappan
6. Stångkojor

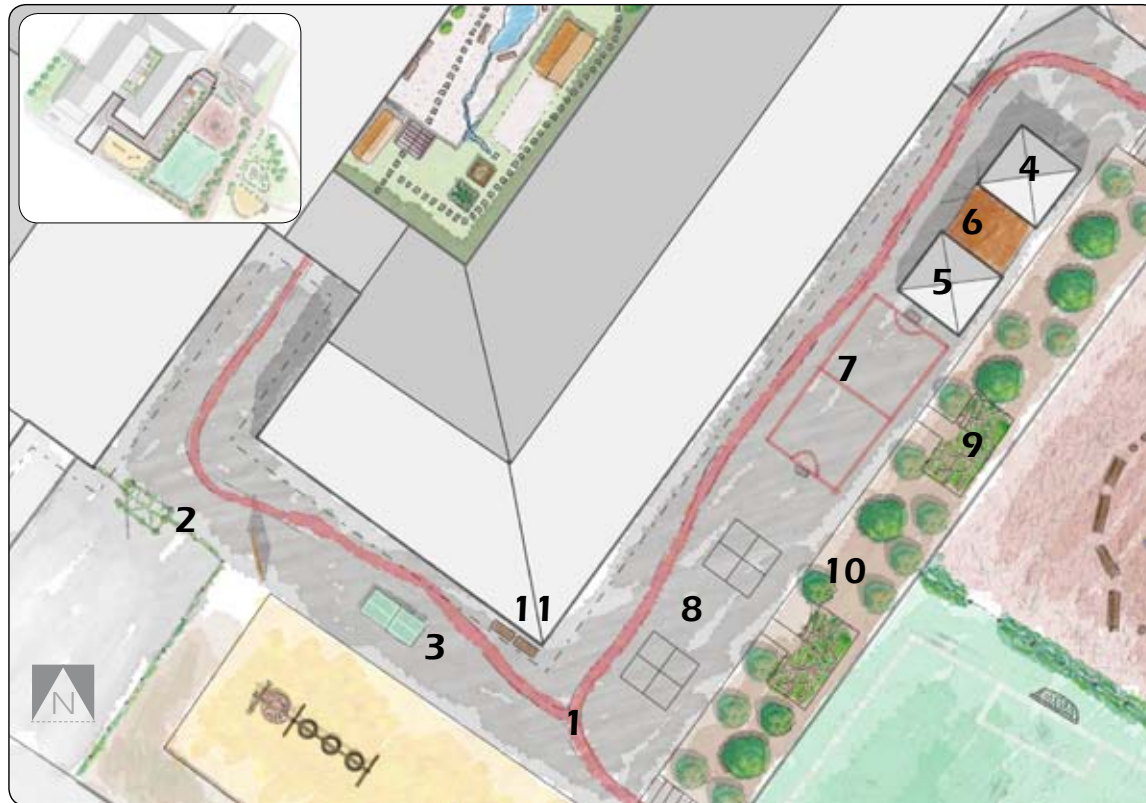
Stångkojorna, gungan, brandstången och rutschkanan bredvid trappan finns kvar i princip oförändrade i vårt förslag. Balansgången finns representerad i regnvattenbäckens stenar.

Rutschkanan från båten tycker vi är en utmärkt idé men den kan vara svår att realisera på det sätt som den är konstruerad i elevernas modell. En relativt kraftig tillbyggnad av båten skulle krävas för att stabilisera rutschkanan, vilket skulle riskera att förändra båtens utseende till det sämre. Dessutom är utrymmet begränsat. Vi tror att en rutschkana bredvid trappan skulle vara enklare att genomföra.

Foton: författarna

Bandy och kingoutplan

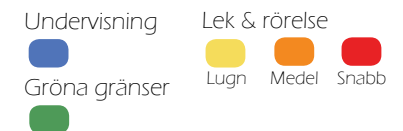

1. Springslingan (asfaltsmålning)	■ ■	7. Innebandyplan	■
2. Elevernas entré	■ ■	8. Befintliga king-outrutor	■
3. Pingisbord	■	9. Växtkojor i slänten	■ ■
4. Befintligt förråd		10. Bärbuskar	■ ■
5. Befintligt förråd, omvandlas till kiosk	■	11. Befintliga bänkar	■
6. Bygg ut förråden			

Asfaltsplanen används för närvarande främst för att spela bolleken 'kingout' och till att åka trampcykel. Den är även en viktig kommunikationsyta när man ska från skolbyggnaden till övriga skolgården. Det har framgått att främst två av de tre kingout rutorna används. Den tredje rutan skulle kunna tas bort och ersättas av en innebandyplan, eftersom många elever gillar bandy. Planen kan målas direkt på asfalten och man kan använda de mål som skolan redan har.

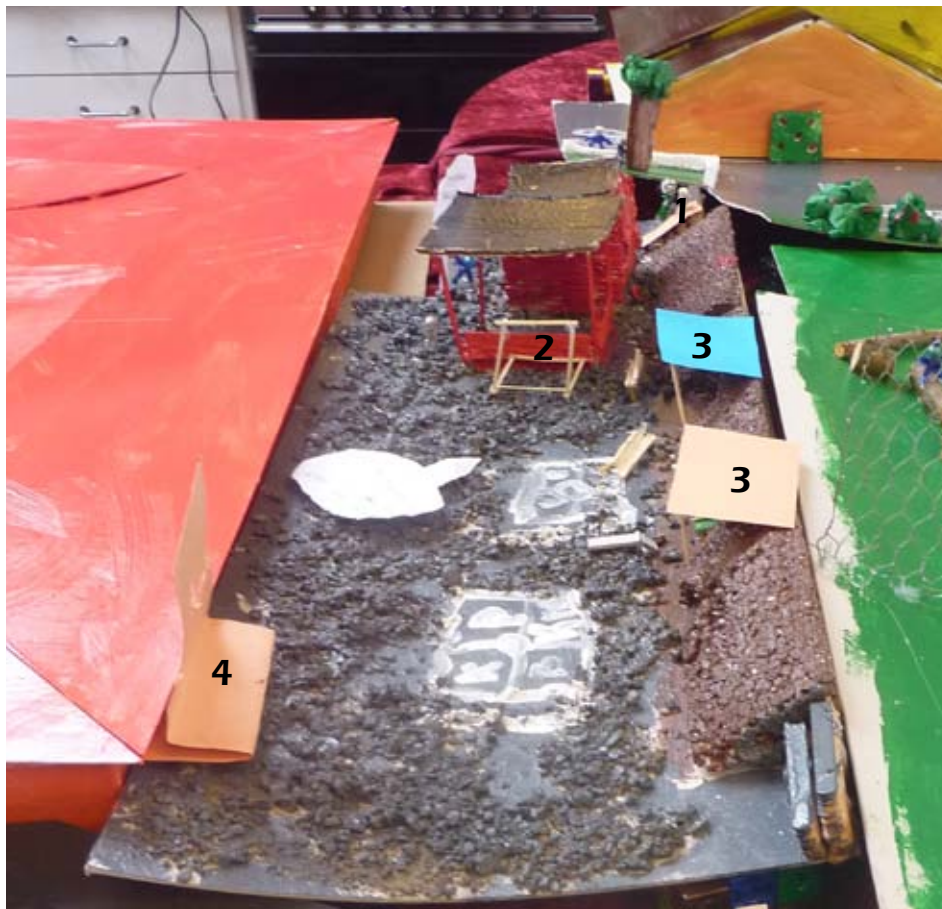
Det finns ett par bänkar invid skolbyggnaden samt i slänten upp mot bollplan där man kan sitta ned och ta det lite lugnare. Däremot finns det inga gränser som skulle kunna skilja den snabba leken från lugnare lek. Därför föreslår vi att man omvandlar sittplatserna i slänten till mysiga kojor och planterar buskar och annan växtlighet runt omkring dem så att de blir delvis avskärmade från asfaltsplan med sin bollek.

Många elever anländer till skolan från detta håll. Därför föreslår vi att man annonserar denna entré på ett roligt och vackert sätt, till exempel på samma sätt som vid framsidan med växtvalv och ett fotoplank. Placeringen av fotoplank och dimensioner på entrén måste dock undersökas noggrant, så att de inte blockerar för utryckningsfordon och snöröjningstraktorer.

Jämförelse med elevernas förslag

Foto: författarna

1. Rutschkana bredvid trappan
2. Innebandymål

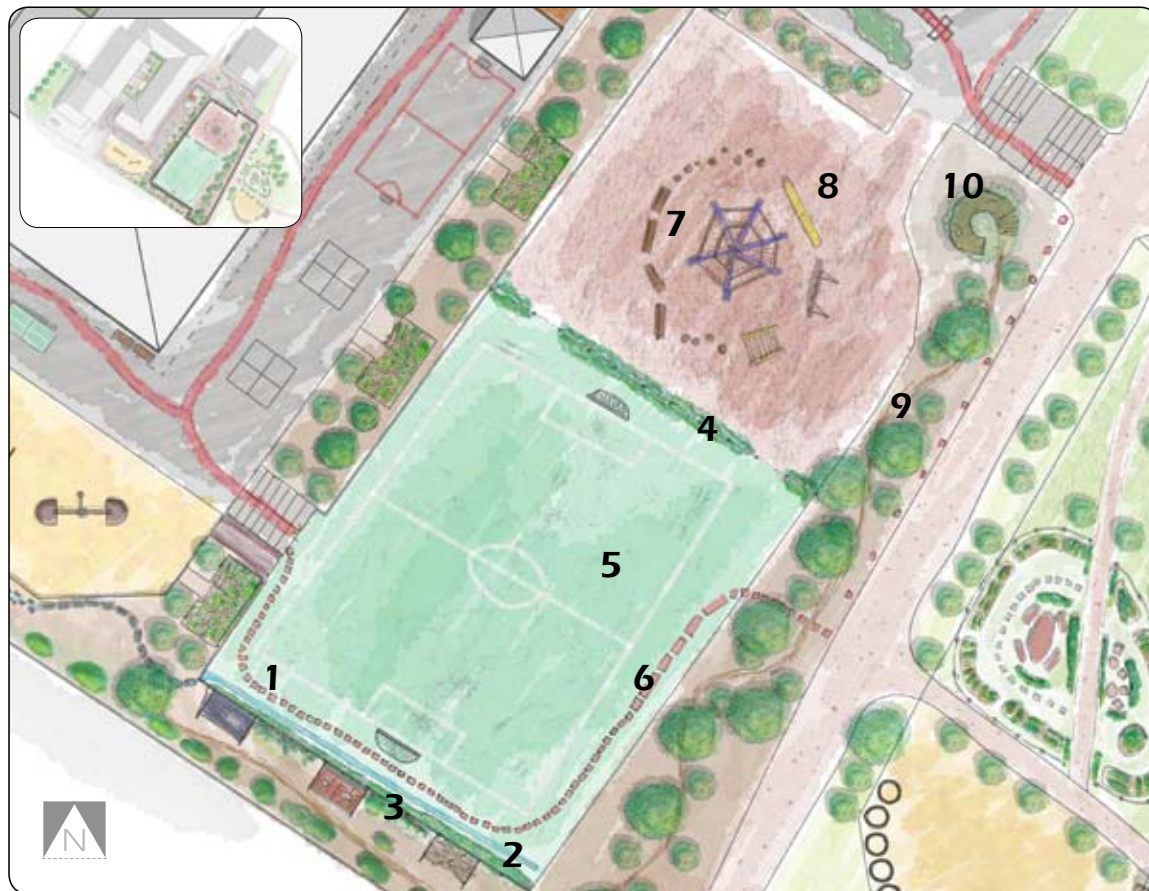
3. Tak över bänkarna
4. Bollplank

Två grupper har föreslagit rutschkana bredvid en trappa. Det är en utmärkt idé men vi tror att det räcker med en rutschkana och då är antagligen placeringen vid sandlådan den bästa, eftersom sanden erbjuder ett mjukt underlag att landa i.

Innebandymålet kompletterar vi med att måla en innebandyplan på asfalten. Tak över bänkarna är en väldigt bra idé. På grund av fallrisk från taken föreslår vi dock att man istället skapar mysiga krypin genom att plantera buskar runt omkring.

Det kan bli svårt att få plats med ett bollplank där det är placerat i modellen. Därför föreslår vi att ett bollplank istället uppförs vid Däckparken eller på Sverigeplan.

Bollplan & Hinderbanan

1. Springslingan	■ ■	7. Hinderbana (bl.a. med balansbräda, stockar, klättervägg, klätterställning+koja)	■
2. Grund regnvattenbäck	■ ■	8. Bark under hinderbanan	■
3. Befintligt staket täcks med växtlighet	■	9. Fågelstigen (med buskar)	■ ■ ■
4. Planen uppdelad i två delar	■	10. Fågelskådarträdkojan	■ ■
5. Konstgräsplan	■		
6. Bänkar	■ ■		

I nuläget upptar bollplanen hela den öppna ytan. Planen används både till bandy och fotboll. Eleverna är dock missnöjda med planen eftersom den är så ojämn och fylld av gropar. I relation till sin storlek känns den ofta ganska öde.

Vi föreslår att planen delas upp i två delar, en del med konstgräs för bollsport samt en del med mjukt underlag där en hinderbana anläggs. Underlaget skulle kunna vara sand, men hellre bark eftersom det redan nu är ett problem med att barnen för med sig sand in i skolbyggnaden. Hinderbanan kan bestå av bland annat en balansbräda, stockar, klättervägg och i mitten en klätterställning med koja undertill.

Längs med bollplan placeras åskådarbänkar, som även kan användas som en del av 'slingan'. I slänten upp mot däckparken finns fågelstigen med vackra buskar. Fågelholkar som eleverna tillverkat i slöjden kan placeras i träden för att locka dit fåglar. Stigen slutar i fågelskådarträdkojan där man kan klättra upp och spana efter fåglar. Fågelstigen kan användas som promenadstig av eleverna, men kan också användas i undervisningen och fungerar som en grön gräns upp mot gång- och cykelvägen.

Den grunda regnvattenbäcken skulle kunna förse regnvattenbäcken vid sandlådan med vatten. Ett annat alternativ är att dräneringen under bollplan leds ut i regnvattenbäcken.

Undervisning	■	Lek & rörelse	■ ■ ■
Gröna gränser	■	Lugn	Medel
		Snabb	

Den föreslagna fågelskådarträdkojan i slänten mellan hinderbanan och däckparken.

Säkerhetsaspekter

Det finns många lagar, myndighetskrav och rekommendationer kring säkerhet för lekredskap och miljöer för lek. I Boverkets Byggregler sägs att:

Fasta lekredskap ska anordnas så att risken för personskador begränsas. Underlaget till gungor, klätterställningar och dylika lekredskap ska vara stötdämpande och i övrigt så utformat att risken för personskador vid en olycka begränsas. (BBR 8:93)

Det är ägaren av den mark eller fastighet som lekplatsen ligger på som är ytterst ansvarig för att säkerhetskraven följs. Att följa de rekommendationer som finns i olika standarder är ett intyg på att säkerhetskraven följs. De viktigaste standarderna är SS-EN 1176 och SS-EN 1177. Att gå igenom hela standarderna kan vara ganska tidskrävande, men i *Säkra Lekplatsen* (Henriksson 2009) erbjuds en bra och tydlig sammanfattning av rekommendationerna.

Några av de viktigaste sakerna att ha i åtanke för att skapa en säker lekmiljö:

- Ett mjukt fallunderlag, rejälare stötdämpning vid ökande fallhöjd
- Tillräckligt med fritt fallutrymme runt lekredskap
- Inga öppningar eller snäva vinklar där barn kan fastna med hals, huvud, fingrar, fötter eller kläder
- Inga giftiga eller på annat sätt skadliga material
- Ha rutiner för kontinuerlig översyn och underhåll av lekmiljön

De exakta mått och höjder som krävs finns alla angivna i *Säkra Lekplatsen* (Henriksson 2009).

Det är fullt möjligt att leva upp till säkerhetskraven även om man tillverkar ett lekredskap på egen hand!

Jämförelse med elevernas förslag

1. Dela upp planen i två områden
2. Hinderbana
3. Bollplan med gräs

4. Bänkar
5. Rutschkana i slänten
6. Klätterträd med repstege

Hinderbanans delar:
Klätterställning med koja
Balansstockar
Vippbräda
Balansställning

Uppdelningen av planen i två delar var en idé som fick stort stöd av både lärare och övriga elever. Hinderbanan fick många positiva omdömen under utställningen. Ett par elever önskade en klätterrätt så det har vi lagt till i vårt designförslag. I övrigt har vi i princip behållit de delar som utgör hinderbanan i Stora Lind-elevernas modell.

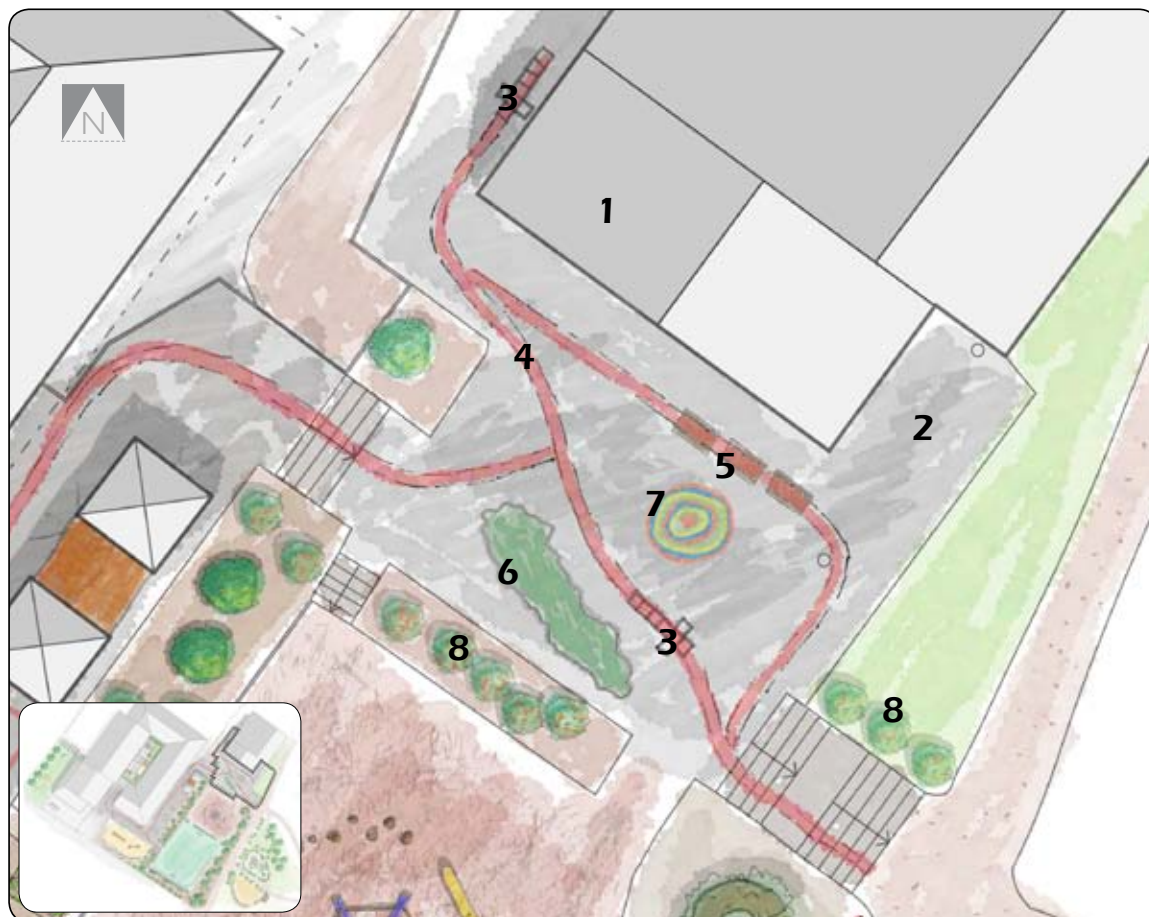
Istället för gräs föreslår vi konstgräs, eftersom det finns stor risk att gräset slits ut och kräver omfattande underhåll. Detta är också något som Stora Linds elever diskuterade med de andra klasserna under utställningen.

Istället för rutschkanan i slänten föreslår vi att en rutschkana byggs vid trappan vid sandlådan.

Bänkar vid bollplan är en utmärkt idé och vi inkorporerar dem i den slinga vi föreslår.

Klätterträdet förvandlas till en fågelskådarträdkoja som vi hoppas kan användas på liknande sätt men med mindre risk för fall från höga höjder.

Sverigeplan

1. Befintlig idrottshall	5. Skatebänkar
2. Befintlig basketplan	6. Sverigekarta (målad på asfalten)
3. Hoppagar	7. Fler asfaltsmålningar
4. Springslingan (målad på asfalten)	8. Bärbuskar & blommor

Undervisning	Lek & rörelse
Gröna gränser	Lugn Medel Snabb

Marken utanför idrottshallen är i nuläget asfalterad och ytan sluttar ned mot skolbyggnaden, med undantag för ett plant område vid basketkorgarna. Vid inventeringen med eleverna blev det tydligt att detta var ett av de minst omtyckta områdena på skolgården. Det finns inget särskilt att göra här, och platsen är olämplig för bollek eftersom marken sluttar.

Istället för en kostsam utplaning av marken föreslår vi att man aktiverar området med hjälp av asfaltsmålningar, till exempel en stor Sverige-karta som kan användas både till lek och undervisning. Dessutom kan hoppagar målas ut och kopplas samman med den målade slingan som man kan springa längs med.

Sverigeplan och hinderbanan avgränsas med hjälp av bärbuskar och annan växtlighet.

Skatebänkarna är bänkar med en hård kant som gör det möjligt att använda dem till skate- eller inlinestricks.

Föreslagen förändring av basketplan till Sverigeplan, sedd uppifrån gång- och cykelvägen.

Jämförelse med elevernas förslag

Foto: författarna

1. Hoppagar	5. Behåll det fina trädet
2. Plana ut marken	6. Bärbuskar
3. Blommor i slänten	7. Rita gubbar på gångbanan
(så att man ser vilken riktning man ska gå)
4. Bollplank	

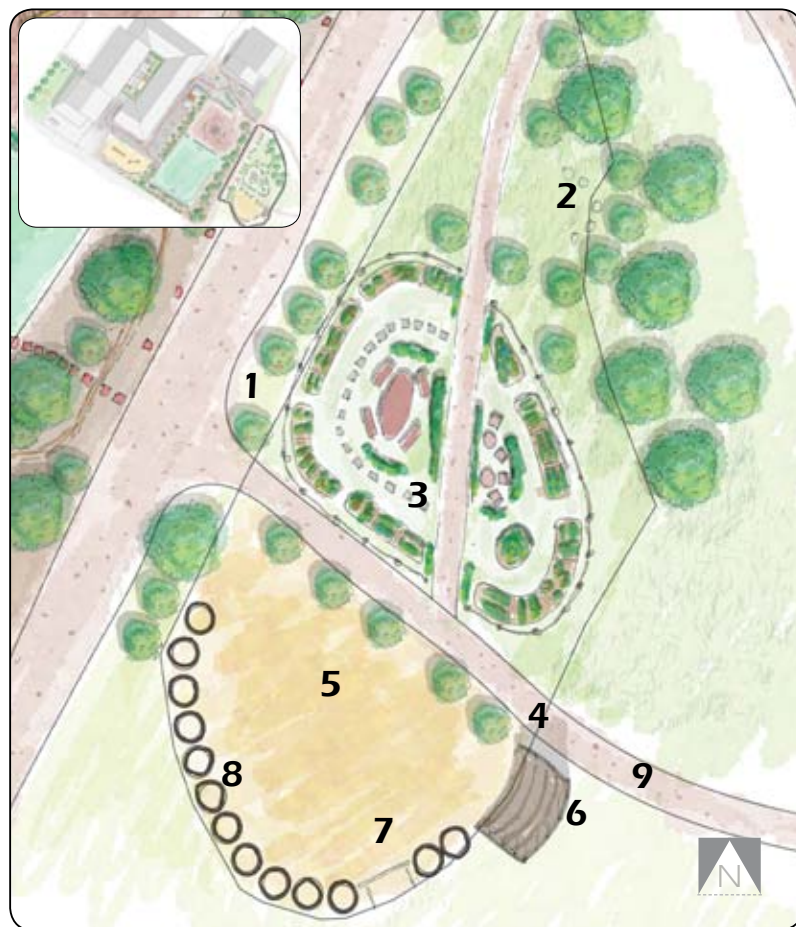
Att bryta upp asfalten, plana ut marken och sedan lägga dit ny asfalt är ett omfattande arbete. Istället föreslår vi att man behåller asfalten och använder området med sluttande mark till annat än bollek. Därför föreslår vi att man flyttar bollplanket till annan plats, till exempel vid den plana delen av Sverigeplan eller till Däckparken.

Hoppagarna tycker vi fungerar utmärkt även om marken sluttar. Vi kompletterar dem med fler asfaltsmålningar.

Istället för blommor i hela slänten föreslår vi att man planterar blommor och annan växtlighet i delar av slänten, medan den övriga slänten behålls öppen för lek och spring.

Att rita ut gubbar direkt på gång- och cykelbanan kan vara svårt, eftersom den består av grus. Men om den någon gång asfalteras är det möjligt. I väntan på att det sker kan man ha skyltar med gubbarna vid sidan av vägen.

Däckparken

1. Bärbuskar	2. Träd och buskar i backen	3. Fjärilsträdgård	4. Belysning	5. Uppsnyggad sandyta	6. Läktare	7. Bollplank	8. Rusta upp befintliga däck	9. Befintlig gång- och cykelväg

Undervisning	Lek & rörelse
Gröna gränser	Lugn Medel Snabb

Däckparken är en viktig del av elevernas lekmiljö, trots att området egentligen inte ligger på skolans mark. I nuläget är ytan sandtäckt och i ena ändan av ytan har traktordäck placerats i en halvcirkel. Barnen leker mycket, bland annat pantgömme, i och omkring dessa däck. Vi föreslår att man behåller sanden på ena halvan av området, men snyggar upp ytan och eventuellt byter ut de däck som är mest slitna.

Däckparken skulle kunna vara en bra plats för ett bollplank, under förutsättning att eleverna tycker sanden är ett lämpligt underlag för bollen. En annan möjlig placering skulle vara vid den plana delen av Sverigeplan. Läktaren kan användas som sittplats och lekyta, men även till lektioner utomhus. Belysning bör installeras så att platsen känns trygg även under kvällstid.

På andra halvan av Däckparken föreslår vi att man skapar en mer parkliknande känsla genom att plantera nya träd, buskar och rabatter. Dessutom skulle man kunna anlägga en fjärilsträdgård med odlingar som lockar dit fjärilar. Här kan man även ha sittplatser och mindre gångstråk. Ett glest staket separerar odling och snabb lek. Odlingen kan eventuellt vara ett samarbete mellan skolan, kommunen och boende i området. Dessutom kanske de övriga skolorna i närheten skulle vilja vara med.

Fjärilsträdgård?

Tyvärr har antalet dagfjärilar blivit en allt ovanligare under de senaste decennierna. Men genom att plantera rätt typ av växter och blommor kan man skapa en miljö som de gillar, och samtidigt själv kunna njuta av deras vackra färger.

En typisk dagfjärilsblomma bör:

- skylta med sin krona
- ha en stark färg (gärna gul eller röd)
- vara rik på nektar
- gömma nektarn i rör eller sporrar

Buddleja sägs vara en av de mest effektiva fjärilsmagneterna.
(Naturskyddsföreningen 2012)

Mer finns att läsa på Naturskyddsförenings hemsida:

<http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/djur-och-natur/vilda-grannar/fjarilstradgard/>

En fjärilsträdgård i vinterskrud, Elias Fries skola, Hyltebruk

Foto: författarna

Jämförelse med elevernas förslag

Flera elever har uttryckt missnöje över att många av de buskar och träd som förut fanns vid Däckparken har tagits bort. Idén om att plantera nya träd är därför väldigt passande. Eleverna har tagit bort den gångväg som leder över sandytan. Vi tror det är viktigt att behålla denna eftersom området är en plats som även är till för allmänheten.

Lärarna har uttryckt oro över att området ibland är svårt att överblicka, eftersom det ligger längst bort från skolbyggnaden. Av den anledningen är vi inte säkra på att det är en lämplig plats för linbana. Vippbrädan finns med som en del av hinderbanan invid bollplan.

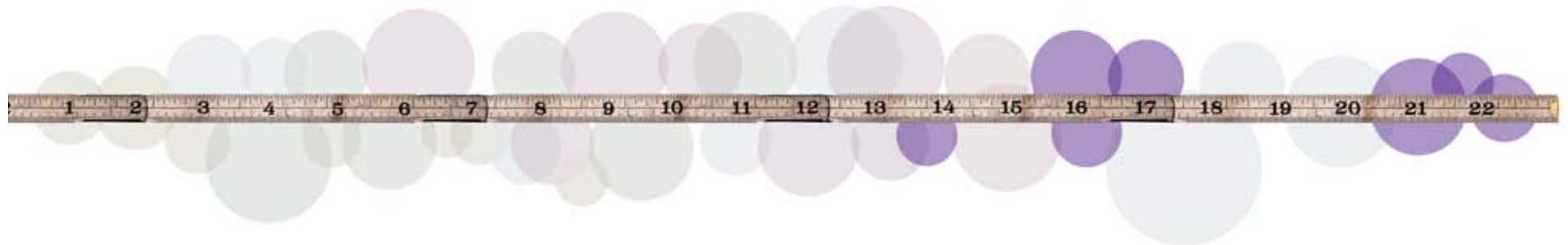
1. Bollplank
2. Plantera nya träd
3. Linbana

4. Vippbräda
5. Läktare
6. Behåll däck

Foto: författarna

Återkoppling & implementering

Detta kapitel beskriver de steg i processen som har att göra med återkoppling av designförslaget samt planering inför implementeringen. Dessa steg infaller kronologiskt sett efter att vi tagit fram vårt designförslag, med ett undantag - skolgårdsmötet med rektor, lärare och ASF. Detta möte hölls veckan innan vi satte igång med designförslaget, men mötets fokus var att diskutera våra olika roller inför implementeringen.

Skolgårdsmöte med Arkitekter utan gränser (ASF)

foto: författarna

På bilden: Läraren Emma, vaktmästaren Olof, rektorn Helena, lärarna Maria I. och Maria B., Joel och Pål från ASF

Föreningen Arkitekter utan gränser är intresserad av att utveckla sitt arbete genom att “handfast bistå andra grupper i samhället (...) i projekt som ligger utanför den vanliga konsultmarknaden”³.

Vi fick till stånd ett möte mellan skolan och ASF den 28/3, samma dag som skolgårdsvernissagen. Rektorn och några av lärarna var närvarande, samt Pål Castell som representant för ASF:s lokalkontor i Göteborg. Vid mötet diskuterades hur man skulle kunna organisera en skolgårdsdag, då personal från skolan, föräldrar, barn samt medlemmar från ASF, gemensamt kan genomföra några av elevernas idéer. När vi lämnade mötet hade vi bestämt ett datum för denna skolgårdsdag - lördagen den 26/5.

Vi diskuterade även hur vi skulle gå vidare med att förverkliga idéerna. Första steget skulle bli att låta eleverna välja ut vad de är mest intresserade av att genomföra, genom en omröstning i elevrådet. Vi planlade ett möte med förvaltaren Hans Carlsson, samt till sist ett föräldramöte med skolgårdstema för att ta reda på hur föräldrarna ville och kunde bli delaktiga i projektet.

Mål med mötet:

- Att skolan och ASF skulle träffas och diskutera skolgårdsutveckling
- Bestämma datum för genomförande av idéerna
- Få tips på hur vi kan gå vidare med att låta eleverna vara fortsatt delaktiga under processen

3. Pål Castell, landskapsarkitekt, mail till Arkitekter utan gränser 120329

Återkoppling med elevrådet 120417

Elevrådet fyller i röstningsblanketter

Elevrådet

- Träffas en gång i månaden
- Består av tre framröstade representanter från varje klass
- Brukar diskutera frågor som kommer upp i klassen
- Är införstådda med 3-5 Linds skolgårdsförslag
- Det finns planer på att elevrådet ska utgöra en "skolgårdsgrupp"

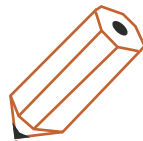

Vi visar bildspelet

foton: författarna

Mål med återkopplingen:

- Visa vårt designförslag
- Diskutera saker som tagits bort och lagts till från 3-5 Linds modell
- Rösta om vilka delar man vill gå vidare med

Cirka tre veckor efter klass 3-5 Linds skolgårdsutställning åkte vi till Floda för att visa elevrådet vårt förslag för skolgården. Elevrådet hade varit med på vernissagen och även följt med sina klasser på utställningen dag-en efter, så de var införstådda med de idéer 3-5 Lind lagt fram angående skolgården.

Vi visade ett bildspel och förklarade hur vi omtolkat och utvecklat elevernas idéer. Under bildspelet gick vi igenom skolgården del för del, för att sedan låta elevrådet rösta på de idéer de ville gå vidare med.

På röstningsblanketterna fanns även vår värdering av hur lätt eller svår idén var att genomföra. Värderingen grundade sig på en uppskattning av initialkostnad, underhållsbehov, hur mycket tid genomförandet skulle kräva samt om skolan skulle behöva ta hjälp utifrån.

Lagt till:		tidigare röster från eleverna:	lätt / medel / svårt att göra:	min röst:
Läktare			★ 1	
Bärbuskar		★	★ 2	
Belysning			★	
Uppsnyggad sand-yta		★		
Fjärilsträdgård			★	
Träd och buskar i backen		★		
Bollplank		★	★ 6	

Skriv i siffrorna 1-4. Sätt en etta på det du tycker mest om!

Tagit bort:

- Linbana - passar inte i Däckparken som är svårt att överblicka för rastvakterna. Svårt att bygga själv. (7 röster)
- Balansbräda - ersatt av balanslek på bollplan (bänkarna) och vid sandlådan (stenarna).

Röstningsblankett för Däckparken

Resultat av elevrådets omröstning:

Framsidan

1. Fotoplank+skylt
2. Växtvalv vid entrén
3. Belysning i träden
4. Klångväxter

Atriumgården

1. Fiskdamm
2. Pergola
3. Hönshus
4. Odling

Bandy/king-öufplan

1. Innebandyplan
2. Elevernas entré
3. Större förråd
4. Bärbuskar

Bollplan/hunderbanan

1. Konstgräs
2. Hinderbanan
3. Uppdelad i två delar
4. Fågelskådarträdkojan

Utmed skolvägen

1. Stor gunga
2. Brandstång
3. Rutschkana vid trappan
4. Balansstenar/bäck/fågelbad

Sverigeplan

1. Målad slinga
2. Bärbuskar
3. Sverigekarta
4. Hopphagar

Däckparken

1. Läktare
2. Fjärilsträdgård
3. Bollplank
4. Träd och buskar

Resultatet av omröstningen lämnade vi över till skolan för att ha som utgångspunkt i diskussionen om implementeringen av idéerna. Detta framför allt vid mötet med förvaltaren Hans Carlsson senare samma dag, samt även vid föräldramötet som hölls veckan därpå, med skolgårdsutveckling som tema. Siffrorna anger den prioriteringsordning som eleverna röstade för.

Samordning inför implementeringen

Möte med förvaltaren Hans Carlsson

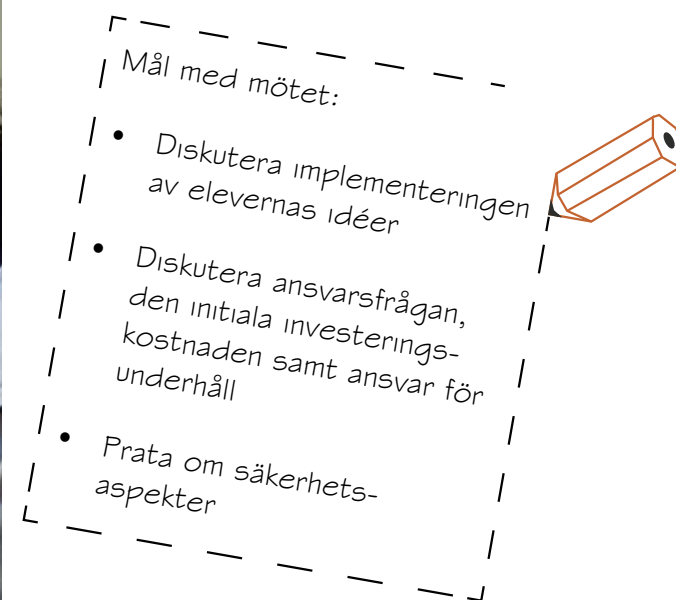

Rektorn Helena, vaktmästaren Olof och förvaltaren Hans diskuterar ritningarna

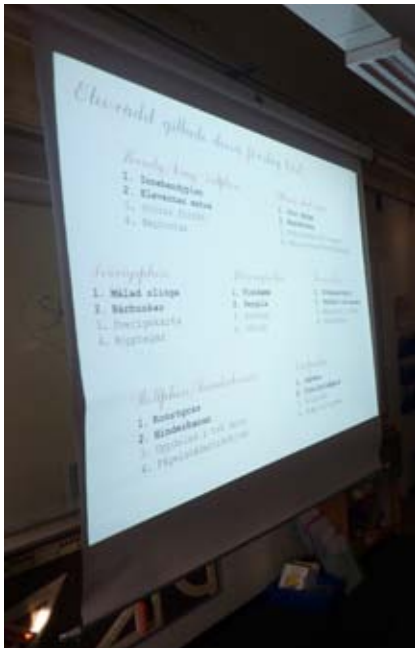
foto: författarna

Närvarande vid mötet var rektorn Helena Balte, pedagogen Maria Brandberg och vaktmästaren Olof Borgmalm från skolan, samt Hans Carlsson från Fastighetsenheten på Lerums kommun. Hans är förvaltare för skolans lokaler och skolgård. Vi bjöds in för att berätta om vårt designförslag, och för att framföra vilka idéer elevrådet röstat på tidigare samma morgon.

Under mötet diskuterades vilka av förslagen det skulle vara realistiskt att gå vidare med, samt hur ansvarsfördelningen skulle se ut - vad förvaltaren kunde bekosta och vad som skulle kunna ligga under skolans budget. Ansvaret för framtida underhåll var också något som diskuterades.

-
- Mål med mötet:
- Diskutera implementeringen av elevernas idéer
 - Diskutera ansvarsfrågan, den initiala investeringskostnaden samt ansvar för underhåll
 - Prata om säkerhetsaspekter

Föräldramöte , tema skolgård

Resultatet av elevrådets röstning

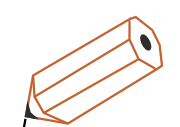

En framtida skolgårdsgrupp?

foton: författarna

Vi blev inbjudna till ett föräldramöte tisdagen den 24/4 för att visa vad eleverna i 3-5 Lind gjort under våren samt vår omtolkning av deras idéer. Vi gick igenom skolgården del för del och visade resultatet från elevrådets omröstning. Föräldrarna och lärarna diskuterade med utgångspunkt i omröstningen vilka av förslagen som skulle kunna genomföras under skolgårdsdagen. Mötet leddes av lärarna Maria B och Maria I. Föräldrarna hade många bra synpunkter och verkade positivt inställda till att genomföra de förslag som diskuterades. De konstaterade att man kan se detta som en gradvis utveckling av skolgården och att man behöver ha ett längre perspektiv för att kunna genomföra så många som möjligt av förslagen.

När vi gick därifrån insåg vi att nästa gång vi kommer till Centralskolan är under skolgårds-lördagen - nu har vi helt lämnat över organiserandet av implementeringen till skolan och föräldrarna!

-
- Mål med föräldramötet:
 - Berätta om elevernas förslag och vårt förslag
 - Diskutera implementeringen av elevernas idéer på skolgårdsdagen den 26/5
 - Ta reda på vilka resurser och intressen som finns bland föräldrarna

“Björnbär och blåbär skulle vara fint”

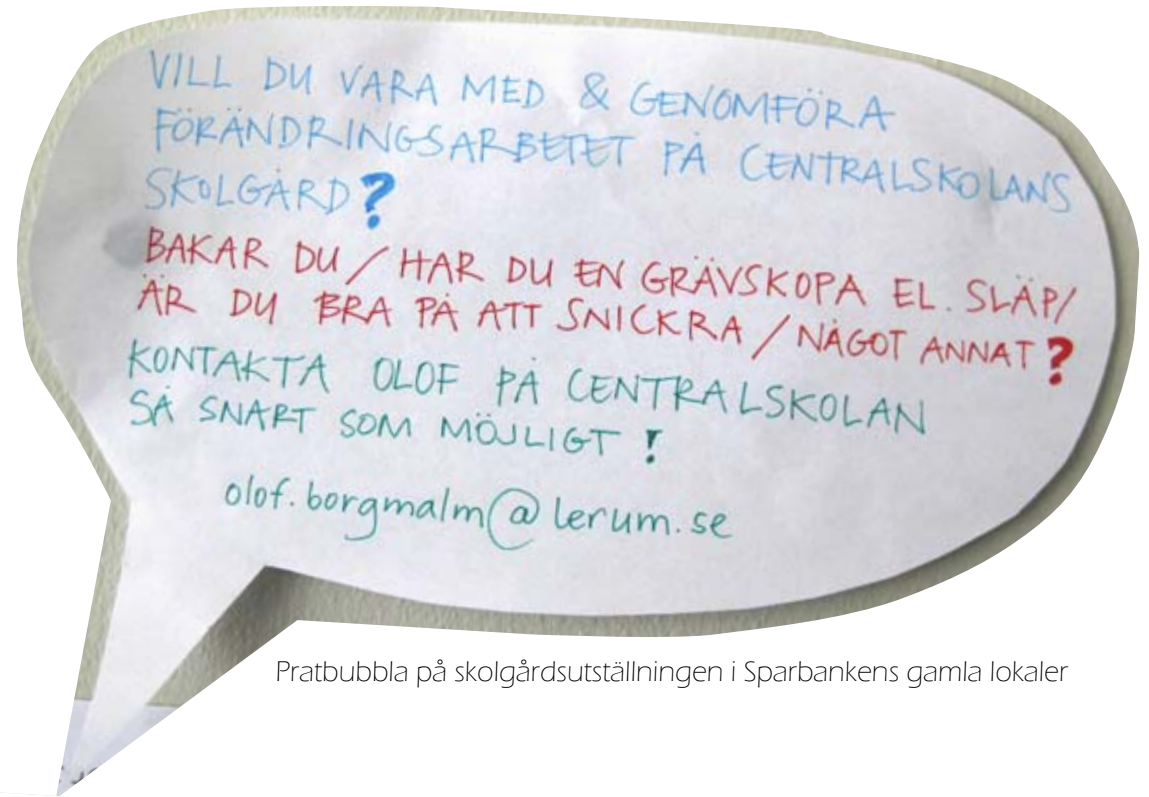
förälder

Skolgårdsdagen 26:e maj

”Hej

Under vårvintern har två av våra medlemmar - Joel och Anna Sofia - hjälpt eleverna på Centralskolan i Floda att utveckla en vision för sin skolgård. Lördagen 26 maj planerar vi att tillsammans göra en insats för att börja förverkliga drömmarna. Vi räknar med en stor och blandad grupp människor, barn och vuxna, som under trevliga former snickrar, målar och planterar. Därmed provar vi ett nytt sätt att arbeta där vi handfast bistår andra grupper i samhället med vår kompetens i projekt som ligger utanför den vanliga konsultmarknaden. Låter det spännande? Anmäl gärna ditt intresse redan nu så kan vi planera vidare tillsammans.

Vänliga hälsningar,
Pål Castell
Arkitekter utan gränser”⁴

Prattbubbla på skolgårdsutställningen i Sparbankens gamla lokaler

Planterat och målat av föräldrar och elever på Coombes CE, England

foton: författarna

4. Mail från Pål Castell till Arkitekter utan gränser 120329

Skolgårdsdagen 26:e maj

Maria I. delar ut dagens uppgifter

Genomgång av dagen

Odlargruppen samlad

En varm försommarlördag samlades personal, föräldrar och elever för att genomföra några av de idéer som kommit fram under projektets gång. Pedagogerna Maria Brandberg och Maria Ingemarsson hade förberett vilka som skulle göra vad. Under dagen planterades det växter som lockar till sig fjärilar och humle som skall få växa över bänkarna i slänten för att bilda tak. En grupp ansvarade för att måla innebandyplan, en annan målade en alfabetsorm och några blev tilldelade att måla upp en karta av Sverige på asfalten. Några föräldrar sydde dukar som när de är färdiga kommer spännas upp över stängerna vid fotbollsplan - de så kallade stångkojorna från elevernas skolgårdsmodell.

Lavendel lockar till sig fjärilar

foton: författarna

Skolgårdsdagen 26:e maj

Målning av ny bandyplan

Plantering av humle

Bokstavsorm på basketplan

Barn och vuxna samarbetar

Basketplan med asfaltsmålning

foton: författarna

Skolgårdsdagen 26:e maj

Uppmätning av ytan där Sverige ska målas

Neda Sherafat från Arkitekter utan gränser målar Gotland i värmen

Många hjälpte till med att få ordning på landskapen

Till slut var Sverige färdigt

En växande koja...

foton: författarna

Diskussion återkoppling och implementering

Tankar som kom upp efter mötet med elevrådet var att vi borde ha diskuterat syftet med återkopplingen och omröstningen vi genomförde mer i detalj. Mycket tid gick åt till att fundera på hur vi skulle gå tillväga för att genomföra röstningen - först efteråt insåg vi att vi var lite osäkra på hur vi skulle använda resultatet.

Elevrådet fick rösta på förslag på skolgården, del för del. Det innebar exempelvis att det mest populära förslaget på atriumgården fick samma tyngd som det mest populära förslaget på fotbollsplanen. I slutändan saknade vi kunskap om vilka förslag elevrådet helst ville genomföra på skolgården, men vi visste dock vilka förändringar de helst ville se på varje del av gården. Pedagogerna Maria Brandberg som var med och sammanställde resultatet av omröstningen, funderade på att gå ut i varje klass och låta alla elever på skolan få välja ut de tre saker de helst ville genomföra av hela designförslaget. Detta skulle ha varit väldigt intressant, men tyvärr innebar mötet med förvaltaren Hans Carlsson att vi kom av oss i dessa föresatser.

Mötet med Hans ägde rum direkt efter elevrådet. Vi gick igenom vårt designförslag och även resultatet av elevrådets omröstning. Tyvärr kände vi att elevrådets röster inte fick den tyngd vi skulle ha önskat under mötet, och efteråt funderade vi på hur vi kunde förberett oss inför mötet för att föra barnens talan på ett tydligare sätt. Exempelvis kunde vi varit mer klara inför oss själva med att detta ingick i vår roll under mötet. Kanske var det så att vi lämnat arkitekturpedagogiken bakom oss och nu i högre grad var där i egenskap av arkitekter, utan att vi själva var helt medvetna om det. Det ledde till att vi diskuterade skolgårdsförslaget utifrån andra förutsättningar.

Under mötet diskuterades framför allt den ekonomiska frågan, och vissa av de saker många av eleverna röstat på var tyvärr uteslutna för förvaltningen att bekosta, som exempelvis konstgräs på fotbollsplanen. Hans hade också många synpunkter på säkerhetsaspekter i elevernas förslag, efter erfarenheter från andra skolor där föräldrar varit med och byggt exempelvis lekredskap som sedan inte klarat att motsvara säkerhetsregler. En idé hade kunnat vara att med utgångspunkt i elevrådets omröstning rita ett nytt förslag för skolgården, och istället haft detta som diskussionsunderlag vid mötet med förvaltningen.

Vid föräldramötet en vecka senare använde vi dock elevrådets omröstning som grund för diskussionen, och flera av de förslag elevrådet röstat på kommer förhoppningsvis kunna genomföras under skolgårdsdagen den 26/5. Så trots allt kände vi att omröstningen fyllde en funktion.

Under de möten vi hade i detta skede av processen blev det tydligt vilken styrka det är att ha haft återkommande träffar med de inblandade på skolan. Det kändes verkligen att skolan stod bakom vårt förslag när vi presenterade det för förvaltningen och även för föräldrarna. Det var fint att känna att vi gjort designförslaget tillsammans med skolan, och att lärarna också kände sig delaktiga och var stolta över vad vi åstadkommit.

AVSLUTANDE DEL

Slutdiskussion

Processen

Att lägga så stort fokus på att utforma en process har varit fascinerande. I vissa stunder har vi haft full kontroll över varje steg i processen medan arbetet i nästa stund har kunnat ta oväntade vändningar. Vi har lärt oss planera för oväntade händelser, men vi har också fått träna oss på att släppa kontrollen - att acceptera att man inte kan styra allting då man arbetar med delaktighet. För så måste det ju få vara då man involverar andra människor. De måste få chans att påverka både arbetssätt och resultatet.

Denna balans mellan att själv styra och att låta andra ta över rodret har varit central för arbetet. Att Centralskolans elever ansvarade för inbjudningar, planscher och andra förberedelser inför sin vernissage är ett exempel på en situation då vi lämnade över delar av ansvaret. Kanske skulle man med större erfarenhet kunna identifiera fler situationer då man kan lämna över mera ansvar till eleverna eller andra aktörer.

Vårt fokus på att utforma en process och att arbeta praktiskt med elever har också inneburit att vi haft begränsad tid att lägga på utformning av ett eget designförslag. Men vi kunde konstatera att de ritningar och bilder vi tog fram ändå fungerade mycket bra som diskussionsunderlag vid de olika mötena om utvecklingen av skolgården. Vi kände tydligt att diskussionerna blev mer konkreta och givande då deltagarna hade illustrationer framför sig att referera till. Vårt designförslag hade därmed ett viktigt syfte att fylla i processen.

Arkitekturpedagogik

Arbetet har fått oss att inse den fantastiska potential som finns i att arbeta som arkitekturpedagog i skolan. Det finns stora möjligheter att utforma spännande och engagerande aktiviteter som bidrar till elevernas kunskapsutveckling. Vi tycker att workshopserien med inventering, skissande samt

modellbygge erbjudit goda möjligheter för eleverna att diskutera sin skolgårdsmiljö. Metoden skulle antagligen med små medel kunna anpassas för att fokusera på andra miljöer - klassrummet, vägen från hemmet till skolan, staden, med mera.

Modellbygget var en bra metod för eleverna att utveckla en vision för hur skolgården kan förbättras, även om ett par elever inte var helt bekväma med arbetssättet. Metoden erbjöd dessutom talrika kopplingar till lärandemål i skolplanen och inom ämnen som bild och matematik. Det ser vi som en förutsättning för att kunna arbeta med eleverna under skoltid. En av de största förtjänsterna med att bygga en modell är nog ändå att den lämpar sig så bra för att visas upp. Vernissagen var en mycket viktig del av hela processen där modellen, tillsammans med elevernas muntliga beskrivningar, förmedlade elevernas idéer och förslag mycket effektivare än vad vi någonsin skulle ha kunnat göra.

Olika roller

Under arbetets gång har vi skiftat mellan olika roller. Under workshopserierna arbetade vi främst som arkitekturpedagoger. Senare tog vi fram vårt designförslag i egenskap av arkitekter. Ibland har vi haft båda rollerna samtidigt. Det som vi har arbetat med mer eller mindre kontinuerligt under arbetet är att utforma och styra en process. Den rollen kallas ofta för processarkitekt (Fröst 2004) eller processdesigner (Malbert 1999). Både Fröst och Malbert diskuterar hur denna roll ställer krav på olika färdigheter som inte alltid förknippas med arkitekten. Under arbetet har vi särskilt märkt av att det krävs en rad sociala färdigheter. Att kunna medla mellan olika parter, att vara lyhörd och få alla deltagare att känna sig involverade, att ställa de rätta frågorna som leder arbetet vidare och att inspirera. Det har inte alltid varit enkelt och en del saker skulle vi antagligen göra annor-

lunda nästa gång, t.ex. att ännu tydligare försöka definiera våra roller redan tidigt under arbetet. Vi upplever ändå att arbetet med att styra och utforma processen har fungerat bra. En faktor som antagligen underlättat för oss är att vi ofta setts som neutral aktörer, i egenskap av arkitekturstudenter.

Eftersom vi har tagit på oss olika typer av roller under arbetets gång har det varit viktigt att göra klart för oss själva vilken roll vi har i en given situation. Likaså att tidigt definiera och diskutera sin roll med övriga aktörer, inte minst med klasslärarna. Detta är också nära kopplat till den roll man får (eller tar sig) i klassrummet, gentemot eleverna.

Det skede då vi skiftade från arkitekturpedagoger till arkitekter var en viktig tidpunkt, eftersom skolan samtidigt fick ett större ansvar för själva processen. Istället för att vi anordnade möten var det nu skolan som anordnade dem och vi var inbjudna gäster. Vi diskuterade detta skifte med rektor och lärare, men så här i efterhand inser vi att vi kunde ha funderat ännu mer på vad ett sådant skifte innebär och hur man kan hantera det.

Mot slutet av arbetet på Centralskolan tog vi ofta på oss rollen att förmedla elevernas förslag till skolans olika aktörer - rektor, lärare, förvaltare - för att sedan låta dem besluta vad som kan genomföras. Detta lyckades vi hyggligt med, även om det ännu återstår att se hur skolan kommer att hantera själva implementering. I efterhand känner vi dock att vi kanske borde ha tagit rollen som mer aktiva företrädare för eleverna, istället för att enbart förmedla informationen. Helt enkelt att föra elevernas talan i forum där de vanligtvis inte har tillträde. Vi har ju tidigare konstaterat att barn ofta behöver vuxna som agerar i deras intressen, eftersom de i vårt samhälle inte har den politiska makt eller auktoritet som vuxna innehar.

Hur delaktiga har eleverna varit?

Att mäta graden av delaktighet är, som tidigare diskuterats, inte alltid helt enkelt. I början av rapporten formulerade vi ett antal frågor för att kunna utvärdera på vilket sätt eleverna varit delaktiga i skolgårdsutvecklingen (se s. 20). Under nedanstående rubriker diskuterar vi delaktighet utifrån de olika aspekterna som frågorna berör. Större delen av diskussionen kring delaktighet kommer att handla om arbetet på Centralskolan, eftersom det är processen där som varit huvudfokus för själva examensarbetet.

Tydlig information

Vi har försökt att tydligt informera eleverna om syftet med de övningar de gör. På Centralskolan berättade vi redan under första workshoptillfället att elevernas arbete skulle komma att ligga till grund för en faktisk förändring av skolgården. Vi hade redan från början kunnat vara tydligare med exakt på vilket sätt deras idéer skulle vägas in vid själva beslutsfattandet om skolgårdsutvecklingen. Anledningen till att vi inte kunde ge tydligare information berodde främst på att vi ännu inte hunnit diskutera igenom detta med skolans rektor och lärare. Om den diskussionen hade skett tidigare hade vi också kunnat förklara ännu tydligare för eleverna, vilket vi tror hade varit bra.

På Svenska Balettskolan försökte vi istället undvika att ge falska förhoppningar. Vi var tydliga med att det i nuläget inte fanns några planer på att förändra skolgården på riktigt. Vi fokuserade istället på de värden som övningarna i sig hade för eleverna - allt man lär sig av att bygga modell, att presentera sitt arbete för andra och att samarbeta i grupp. Även vernissagen och utställningen på Backa Kulturhus var ett viktigt slutmål och detta berättade vi för eleverna tidigt under arbetet.

Uttrycka sina åsikter

Vi anser att workshopserien har gett eleverna goda möjligheter att uttrycka sina åsikter kring hur de skulle vilja förändra skolgården. Vi satte dock upp ramarna för arbetet, och eleverna har inte fritt fått tycka till om hela skolgården, utan varje elevgrupp fokuserade på en avgränsad del av skolgården. Men inom det området har de varit fria att föreslå vad de vill, så länge de kan komma överens med övriga gruppmedlemmar.

Vi har funnits till hands under workshoptillfällena för att hjälpa till med praktiska problem som eleverna ställs inför - hur kan olika förslag byggas upp i modellen, vilket material ska man välja, hur ska man få det skalentligt? Vi har också försökt uppmuntra och inspirera eleverna - att vidga deras erfarenhet av vad en skolgård kan vara. Vi har även diskuterat med eleverna huruvida förslag är enkla eller svåra att genomföra i verkligheten.

I praktiken uppstår dock en svår avvägning mellan att hjälpa och att styra. Om en elevgrupp har idétorka och vi då föreslår någonting som de sedan bygger i modellen, är det då elevernas eller vårt förslag? I vissa stunder kände vi att vi påverkade eleverna för mycket, medan vi i andra stunder kände att vi borde ha erbjudit mera stöd och inspiration. Att finna den rätta balansen mellan att hjälpa och att styra är något som antagligen kräver mycket erfarenhet och vi kände också att vi bemästrade det bättre och bättre allteftersom arbetet fortskred.

De elever på Centralskolan som inte deltagit under workshopserien och modellbygget erbjöds också möjlighet att uttrycka sina åsikter om skolgården, i samband med vernissage och utställning. Varje elev fick var sin papperlapp i form av en pratbubbla där kunde lämna individuella synpunkter. Vi gick igenom och sammanställde alla synpunkter efter utställningen. Många synpunkter var formulerade som stöd för ett särskilt förslag i klass 3-5 Linds modell. Vi tog hänsyn till detta i vår bearbetning och strävade

efter att behålla de mest uppskattade idéerna i vårt designförslag. En del av eleverna föreslog nya saker på skolgården, t.ex. fanns önskemål om en klättervägg, vilken i vårt designförslag har integrerats med hinderbanan.

Vernissage och utställning var ett stort projekt, och ett viktigt syfte var att samla in synpunkter från de andra klasserna. Trots det var den tid som lades på att samla in åsikter från de övriga eleverna begränsad om man jämför med hur mycket tid som lades på arbetet med eleverna i Stora Lind. Om tid och möjlighet funnits hade vi gärna haft liknande workshopserier med alla fyra klasserna på Centralskolan.

Beaktande av åsikterna

Hur stor vikt har då lagts vid elevernas åsikter? Mötet med rektor, vaktmästare och förvaltare på Centralskolan skedde direkt efter att vi hade presenterat vårt designförslag för elevrådet. Till mötet hade vi med oss designförslaget samt resultatet från elevrådets omröstning om de olika förslagen. Detta material blev underlag för diskussionen som skolan och förvaltningen förde kring vad som skulle vara möjligt att förverkliga.

Mötets fokus låg på att stämma av med förvaltningen vad de kunde bekosta samt att identifiera möjliga saker att bygga vid den kommande skolgårdsdagen. En del förslag som var mycket populära hos elevrådet sorterades bort tidigt, till exempel fiskdamm, hönshus, konstgräs, bärbuskar, stor gunga, rutschkana och alla förslag vid däckparken. Skäl som angavs var bland annat för hög kostnad, smittorisk (höns), allergirisk (förvaltaren påstod att nypon och andra bärbuskar kunde vara problematiskt) och i fallet med däckparken ville man avvakta eftersom det inte är skolans mark. Andra populära förslag diskuterades knappt alls (till exempel brandstängen).

Efter mötet ångrade vi, som tidigare nämnts, att vi inte tydligare fört elevernas talan. Diskussionen utgick mycket från designförslagets planer och där framgick inte vilka förslag som eleverna främst önskade sig. Ett sätt att få diskussionerna att ännu tydligare utgå från elevrådets önskemål hade kunnat vara att markera ut de mest populära förslagen i planer och skisser - att göra detta tydligt i det visuella materialet.

Glädjande nog inser vi efter mötet att flera av de saker som ska undersökas ytterligare trots allt är bland de mest populära förslagen, då de dyrare sakerna sorterats bort. Exempel är innebandyplan, springslingan, bollplank samt att dela upp fotbollsplanen och på sikt bygga en hinderbana.

Implementering diskuterades ju även på föräldramötet veckan därefter. Som tidigare beskrivits i kapitlet *Återkoppling och implementering* blev vi inbjudna till ett föräldramöte för att beskriva vårt arbete med klass 3-5 Lind och för att presentera designförslaget. Vi avslutade presentationen med att visa en sammanställning av vilka förslag elevrådet hade röstat fram. Sammanställningen var kvar på tavlan under hela den diskussion som följde. Även under föräldramötet skedde en bortsällning av de dyrare och mera komplicerade förslagen (vilket var väntat med tanke på att fokus låg på att hitta saker som kunde förverkligas redan under den kommande skolgårdsdagen). Men det var också tydligt att sammanställningen framme på tavlan ledde till att diskussionen hela tiden återkom till de av elevrådet framröstade förslagen. Man diskuterar helt enkelt gärna det man har framför ögonen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att elevernas åsikter på Centralskolan använts som utgångspunkt för konkreta diskussioner kring vad som ska förändras på skolgården. Elevernas åsikter har tagits på allvar och det finns

planer på att förverkliga flera av de framröstade förslagen, antingen på arbetsdagen eller längre fram. Dock återstår ännu att se vad som faktiskt implementeras, och vi hoppas också att eleverna får en viktig roll även i den fortsatta processen.

Makt att besluta

Eleverna har fått goda möjligheter att uttrycka sina åsikter och dessa åsikter har också vägts in och beaktats vid diskussionerna kring implementeringen. Däremot har elevernas direkta beslutande makt varit begränsad. De har inte själva varit närvarande vid de två möten som skolan hittills arrangerat för att diskutera själva genomförandet. Anledningen till detta är att vi lämnade över till skolan, via rektor och lärare, att ansvara för denna del av processen och de tog inte initiativ till att bjuda in eleverna. Vi föreslog heller inte denna möjlighet för skolan. Vi är övertygade om att skolan har elevernas bästa i åtanke, upprepade gånger har både rektor och lärare poängterat att det viktigaste är att först och främst genomföra de förslag som har stöd hos eleverna. Å andra sidan hade det kunnat öppna upp en ny dimension av delaktighet om eleverna bjudits in som likvärdiga diskussionspartners till mötena med förvaltare och föräldrar.

Som tidigare nämnts var det vi som planerade och satte upp ramarna för arbetet med eleverna, i samråd med lärarna. Självfallet anpassades upplägget till vad vi trodde skulle vara givande för eleverna. Om eleverna skulle ha protesterat mot upplägget hade vi också övervägt att förändra det, men i praktiken hade eleverna små möjligheter att påverka själva strukturen för processen. Detta gav oss en kontroll över processen som kändes trygghande. Vi ansåg också att det var viktigt att bidra med en grundstruktur för arbetet, så att eleverna kunde fokusera sin tankekraft på att formulera idéer och förslag kring skolgårdens utveckling. Samtidigt kan vi i efter-

hand känna att det skulle varit spännande att utforska möjligheterna för ett ännu närmare samarbete med eleverna där vi tillsammans med dem skulle kunnat enas om ett upplägg för arbetet. Skulle det ha förvandlat arbetet till ett kaos, eller hade fantastiska saker kunnat hända? Nästa gång vi gör någonting liknande, med mera erfarenhet i bagaget, kanske vi vågar ge oss i kast med att besvara den frågan.

Svårigheter och risker

Flera av svårigheterna under arbetet har vi redan belyst. Exempelvis utmaningen i att definiera vår roll i olika skeden av processen, och att lyckas kommunicera detta till övriga aktörer. Det var lätt att tappa bort sig i alla roller, och ibland insåg vi inte förrän efteråt vilka roller vi hade i en viss situation. Det har också varit en utmaning att lära sig de färdigheter som krävs för att leda en delaktighetsprocess.

En annan högst påtaglig svårighet har varit att hantera allt insamlat material. Det var lätt att drunkna i information. Ett system för att hantera all information känns viktigt. Vi försökte utvärdera varje workshoptillfälle i slutet av dagen eftersom man snabbt glömmet detaljerna. Detta fungerade bra tills vi missade ett tillfälle - mängden eftersatt arbete ökar snabbt och det blir mycket att ta igen senare. En annan mycket tidskrävande aktivitet har varit att hålla kontakten med det nätverk av människor som vi byggt upp under arbetets gång. Att skicka mail, förbereda presentationer, gå på möten tar mycket tid.

Varför var det viktigt att eleverna var delaktiga?

Baserat på de erfarenheter arbetet har givit oss kan vi identifiera ett flertal värden med att eleverna var delaktiga i processen.

Värdefull kunskap

Det har blivit tydligt under arbetets gång att eleverna besitter en fantastisk kunskap om sin närmiljö. En del av denna kunskap hade vi kunnat få reda på genom att observera hur de använder skolgården. Men mycket information om hur eleverna använder platserna och hur de skulle vilja förändra skolgården kommer fram först när man ger dem tid att diskutera och arbeta med dessa frågor. Till exempel fick vi reda på att många elever hade starka minnen från när träd och buskar på den övre delen av skolgården, vid däckparken, togs bort och de ville gärna ha tillbaka dessa. Det dröjde ofta till tredje eller fjärde workshoptillfället, då de börjat bygga modell, innan den här typen av information kom fram. Det talar för att ha delaktighetsprocesser som sträcker ut sig över flera tillfällen.

Känslan av ägande

För oss handlar känslan av ägande om att man äger rätten att vara del av en process och att man känner att ens involvering har påverkat resultatet av den processen. Under vernissagen och utställningen var Stora Linds elever i högsta grad involverade i arbetet. De presenterade vad de hade byggt i modellen och då andra elever ställde frågor eller ifrågasatte vissa förslag försvarade de dessa eller omvärderade sina förslag. Det fanns en självständighet och känsla i både presentationer och diskussioner som vi ser som en tydlig indikator på att eleverna kände att detta var deras arbete, deras förslag.

Det återstår ännu att se hur eleverna förhåller sig till de förslag som kommer att förverkligas på skolgården. Men vi tror att man generellt känner en starkare koppling till en plats som man själv varit med och format. Vi hoppas därför att eleverna kommer att ha en starkare känsla för skolgårdens platser då de känner sig delaktiga i utformningen.

Det blev även tydligt att skolans personal kände sig delaktiga i det slutliga designförslaget. Det var otroligt roligt att inse att vi alla var ägare till förslaget och att vi utvecklat det gemensamt. I detta sammanhang kan nämnas att rektorn Helena Balte föreslagit att vi och skolan skall ställa upp i den kommande arkitekttävlingen som ska handla om utvecklingen av Flodas centrum, under hösten 2012.

Potential att engagera familj och samhälle

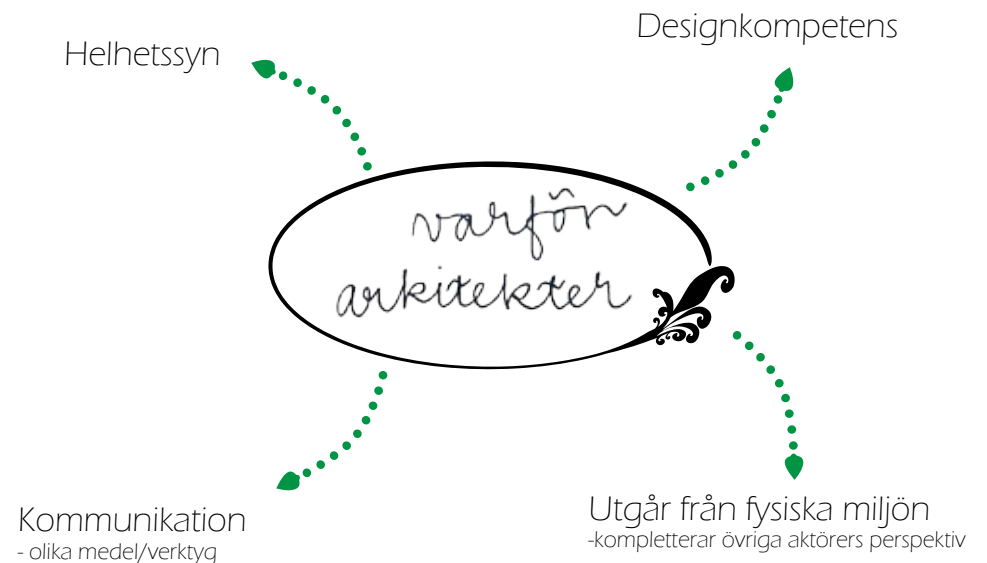
Genom att göra eleverna delaktiga kan också föräldrar och familj engageras, vilket vi märkte under föräldramötet. Vi upptäckte också potentialen i att involvera andra grupper i samhället, till exempel under utställningen av elevernas modell i Floda centrum och genom samarbetet med Arkitekter utan gränser. Vi anar att det är genom att engagera den här typen av grupper som de riktigt stora sakerna kan börja hända. Om vi hade haft mer tid skulle vi gärna fokuserat ännu mer på att engagera andra grupper. Vi hoppas att skolan har möjlighet att arbeta vidare med de kontakter som skapats.

En rättighet

Slutligen är det varje barns rättighet att få vara delaktig i beslut som rör dem, och vi är som vuxna skyldiga att garantera barnens rättigheter. Vi har under arbetet också sett att eleverna vill utnyttja denna rättighet, de vill bli tagna på allvar och de vill bli lyssnade på. Därför borde vi vuxna bli bättre på att lyssna.

Varför arkitekter?

Under arbetets gång har ett flertal insikter växt fram, som stärkt vår tro på att arkitekter har goda förutsättningar att utforma och leda en process som gynnar delaktighet samt att involvera barn (eller andra icke-professionella) i en designprocess. Därmed inte sagt att arkitekter skulle vara den enda yrkesgrupp som är lämpad för detta arbete.

För det första anser vi att arkitekter är vana vid att ha en helhetssyn. De har erfarenhet av att lösa komplexa problem, som sällan har ett rätt och ett fel. Det handlar istället om att växa olika aspekter emot varandra. Dessa egenskaper tror vi är viktiga i processer då flera aktörer är inblandade, alla med olika behov och önskemål. Vi tror också att det är viktigt att själv ha designkompetens för att leda andra genom en designprocess. Detta gör det enklare att stödja deltagarna (barnen) genom hela arbetet.

Kommunikation har varit väldigt viktigt under hela vår process. Det har varit särskilt viktigt att olika aktörer har kunnat samarbeta och förstå varandra - att kommunikationen mellan oss, elever, lärare, förvaltare och kommunala tjänstemän har fungerat. Som arkitekter har vi haft nytta av att vi under utbildningen har tillägnat oss en uppsättning metoder och verktyg för att kommunicera våra tankar och idéer. Slutligen anser vi att det finns ett värde i att vi som arkitekter främst utgår från den fysiska miljön, och därigenom kan komplettera övriga aktörers perspektiv - t.ex. lärarna som i första hand fokuserar på pedagogiken.

Avslutningsvis kan sägas att arbetet har stärkt vår tro på att arkitekturpedagogik kan användas framgångsrikt i skolan, både för att bidra till elevernas kunskapsutveckling men också som ett verktyg för att göra eleverna delaktiga i utvecklingen av sin omgivning. Vårt arbete har fokuserat på barn och skola, men vi ser inte något hinder för att arbeta på ett liknande sätt även med vuxna.

Baserat på vår erfarenhet känner vi att det är mycket viktigt för en delaktighetsprocess att de inblandade inleder arbetet med en öppen diskussion kring syftet och på vilket sätt eleverna ska göras delaktiga samt vilka olika roller de olika parterna ska ha. Under arbetets gång har det också blivit tydligt för oss att de roller som arbetet kräver ställer många nya krav på färdigheter, jämfört med en traditionell arkitektroll. Det är också viktigt att ha klart för sig att den delaktighetsprocess vi arbetat med kräver tid, och om denna tid inte finns med i planeringen från början är risken stor att resultatet inte lever upp till förväntningarna.

Vårt arbete med eleverna i Floda är nu avslutat, däremot har förhoppningsvis processen på Centralskolan bara börjat. Det ska bli fantastiskt spännande att se hur skolan arbetar vidare med att involvera eleverna i den fortsatta utvecklingen. Vi hoppas också att andra privata och kommunala aktörer tar elevernas arbete och åsikter i beaktande när den större utvecklingen av Floda drar igång. Barns delaktighet ska inte vara en engångsföreteelse utan en ständigt pågående process!

Hundra miljoner Tack!

Vilken vår!

Ingen av oss har tidigare genomfört ett projekt med så många människor inblandade. Processen har helt grundat sig på samverkan. Under arbetets gång har vi mött och arbetat med många fantastiska personer. För vissa har det varit en del av skolundervisningen, för andra har det varit ytterligare ett sätt att arbeta för barn och ungas rätt till delaktighet i vårt samhälle. Detta är frågor som många av de vi mött under projektets gång arbetar med dagligen, både i sina arbeten och i sina privatliv.

Först och främst vill vi tacka alla våra nya vänner på Svenska Balettskolan och Centralskolan för den här våren - **galen, rolig, intensiv och helt fantastisk:**

Tack Svenska Balettskolans fyror och femmor - Tom, Erik, Evelina, Alva, Hanna H, Stina, Lovisa, Elin, Destiny, Felix, Noelie, Elaine, William, Tuva, Mimmi, Alice, Niklas, Alexandros, Simon, Jonatan, Wilma, Annie, Alexandra, Fanny, Olivia, Hannah G, Sile, Maja, Silja, Nathaniel, Julie, Gabriel, Elias, Josefin, Anastasia, Mattheus & Naomi för ert fantastiska arbete!!!

Tack klass 3-5 Lind på Centralskolan - Nathalie, Mohamed, Markus, Carolina, Andreas, Jennifer, Svante, Jonas, Kevin, Ida, Emilia Bö, Amanda, Ina, Emilia Bo, Joel, Vilma, Jonatan, Love, Mateo, Jakob, Emma, Elin, Naomi, Samuel, Therese, Emil & Filip för ert fantastiska arbete!!!

Tack Ulla Julin & Monika Hagelin, lärare på Svenska Balettskolan för att vi fick arbeta med er under våren!

Tack Emma Liljeberg, Martin Edwardsson, Maria Brandberg, Maria Ingmarsson, pedagoger, & Helena Balte, rektor, samt övriga elever och personal på Centralskolan för allt ert engagemang under arkitekturserien!

Tack våra kära vänner & familjemedlemmar Kalle Wannerskog, Jonas Örtemark, Gregory Josselyn, Wenxuan Zhang & Jessica Petersson som varit med och assisterat oss vid olika tillfällen under vårens arkitektur-

serier och studiebesök! Lasse och Maria som lånat ut sin bil och passat Miranda när vi behövt jobba! Jan och Marsa som alltid finns där och stöttar då det behövs.

Tack vår grymma examinator Lena Falkheden & vår grymma handledare Lisa Åhlström på Chalmers för hjälp på traven från idé till färdigt examensarbete. Nya vänner!

Tack responsgruppen Anna Westman, Julia Grabe, Elina Friberg & Therese Nyberg för konstruktiva åsikter och en riktning framåt vid alla våra möten på Femte våningen!

Tack Mania Teimouri, Kultur i Väst - utan dig hade det här arbetet aldrig blivit av - tips, råd, kontakter och glädje!

Tack Lars Jonsson, Kulturförvaltningen, för att du tog dig tid att hjälpa i ett tidigt skede av vårt arbete och för att du satte oss i kontakt med Rosemary Larsdotter, kultursamordnare i Backa - som hjälpte oss när vi var som mest nervösa i januari 2012!

Tack Pål Castell, Arkitekter utan gränser, Britt-Marie Johansson som visade oss Elias Fries skola i Hyltebruk. Susan Humphries, före detta rektor på Coombes CE Primary School, Reading, England för en intensiv dag, Christer Harding, från Nääs & co som ordnade med utställningen i gamla Sparbanken i Floda!

Tack Hans Carlsson, förvaltare på Fastighetsenheten, Lars Palmeby planarkitekt & Johan Nyström, planeringsledare på Sektor lärande på Lerums kommun, för tid, insikter och entusiasm!

...och så vill vi **tacka** varandra för att vi hjälpts åt och kämpat vidare under denna händelserika vår. Mycket glädje, lite irritation och fördjupad, fantastisk vänskap!

Hundra miljoner Tack från Anna Sofia och Joe!!!!!!!!!!

REFERENSER

Tryckta och elektroniska källor

- Arnstein, Sherry (1969). "Eight rungs on the ladder of citizen participation." *Journal of the American Institute of Planners*.
- Barbro Johansson (2012). "Doing adulthood in childhood research." *Childhood*, vol 19, ss. 101-114. Tillgänglig: <http://chd.sagepub.com/content/19/1/101.full.pdf+html> [2012-04-22]
- Bell, Bryan & Wakeford, Katie (2008). *Expanding Architecture: Design as Activism*. New York: Metropolis Books.
- Boverket. (2000). *Unga är också medborgare – om barns och ungdomars inflytande i planeringen*. Malmö: Boverket.
- Boverket (2011). *Boverkets byggregler – föreskrifter och allmänna råd 19*. Tillgänglig: http://www.boverket.se/Global/Bygga_o_forvalta/Dokument/Bygg-och-konstruktionsregler/BBR_19 [2012-04-25]
- CS Studio Architects (2010). *Carin Smuts Architects - Philosophy*. Tillgänglig: <http://csstudio.co.za/Philosophy.html> [2012-05-01]
- Fröst, Peter (2004). *Designdialoger I tidiga skeden – datorstött arbetsätt för kundengagerad arbetsplatsutformning*. Doktorsavhandling, Chalmers Tekniska Högskola, Arkitektur.
- Hart, Roger (1992). *Children's Participation, from Tokenism to Citizenship*. Florence: UNICEF.
- Henriksson, Sven (2009). *Säkra lekplatsen: olycksförebyggande utformning av lekplatser och lekredskap*. Stockholm: SKL.
- Humphries, Susan (2011). *Föreläsning från Ultuna*. Tillgänglig: http://spectare.ucl.slu.se/adm/adm/2011/hedersdoktorer/hdokt_2011_s_humphries.html [2012-04-18]
- Engwall, Kristina (1998). *Gör barn till medborgare! Om barn och demokrati under 1900-talet*. Tillgänglig: <http://www.svet.lu.se/links/Demokratiressurser/Demokratiutredningen/gorallabarnstillmed.pdf> [2012-04-22]
- Jordbruksverket (2006). *Skydda dina fåglar mot fågelinfluensa*. Tillgänglig: <http://www.sjv.se/download/18.1a3366210bfaf3257180005895/ovr127.pdf> [2012-04-22]
- Malbert, Björn. (1999). "Urban Planning Participation: Discussion on the Roles of Planners." I Wetterberg, Ola (red.) *Det nya stadslandskapet*. Göteborg: Chalmers Arkitektur, Stadsbyggnad.
- McCloskey, Michael (u.å.). *The Emperor Has No Clothes: The Conundrum of Sustainable Development*. Tillgänglig: <http://www.law.duke.edu/journals/9DELPFMcCloskey> [2012-04-20]
- Naturskyddsföreningen (2012). *Fjärilsträdgård*. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsföreningen.se/natur-och-miljo/djur-och-natur/vilda-grannar/fjarilstradgard/> [2012-04-20]
- Olsson, Titti (red.) (2002). *Skolgården som klassrum. Året runt på Coombes School*. Stockholm: Runa Förlag.
- Olsson, Titti (1995). *Skolgården: det gränslösa uterummet*. Stockholm: Liber.
- Proposition 2009/10:232. *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Shier, Harry (2001). Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. *Children & Society*, vol. 15, ss. 107-117.
- Svennberg, Mie & Teimouri, Mania (red.) (2010). *Barns rätt till staden – Om arkitekturpedagogik som demokratisk metod i Göteborg*. Mölnlycke: Movium.
- WCED, The World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Tillgänglig: <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm> [2012-04-23]
- Västra Götalandsregionen (2010). Bilaga 14: En nationell plattform för arkitektur med fokus på barns och ungas delaktighet. *Underlag till regional kulturplan 2011-2012*. Tillgänglig: <http://www.vgregion.se/upload/Regionkanslierna/Kultur/kultursekr/doks/Bilaga%2014.doc> [2012-05-21]

BILAGOR

SCHEMA CENTRALSKOLAN

Träff 1

Intro **20 min**

Vilka är vi och vad ska vi göra idag. Vad ska vi göra under de kommande veckorna. Syftet med övningarna. Dagens schema. Beskrivning av inventeringen. Förklara kartan. Förklara symbolerna. Berätta om fotografering. Dela ut kuvert med symboler.

Inventering **25 min**

På skolgården. Eleverna placerar ut symboler de har i sina kuvert.

Samling

Dela in klassen i tre grupper. Exempelvis 3:or, 4:or och 5:or. En karta per grupp.

Samla in symboler **40 min**

Gå runt i grupperna och samla in symbolerna. Placera dem på kartan istället. Viktigt att fråga eleverna varför de placerat en viss symbol just där.

Genomgång **20 min**

I klassrummet. Kartorna sätts upp i klassrummet. Vi diskuterar några av de saker som symbolerna visar. Använder de olika åldrarna skolgården på olika sätt? Platser som är populära? Platser som inte används så mycket? Berätta kortfattat vad som händer när vi ses nästa gång.

Totalt 2h (inkl rast)

Frågor till Emma och Martin:

Vill ni säga något under introduktionen? Är det något särskilt ni vill att vi ska nämna? Hur länge kan vi vara ute? Cirka en timme enligt det preliminära schemat. Är det för länge om det t.ex regnar/snöar/är kallt? Hur mycket ska vi säga om syftet med workshop-serien? Det känns viktigt att berätta något för eleverna om syftet med workshopserien. Vi tänker

nämna något om att de kommer att få lära sig en del arbetsmetoder som arkitekter ofta använder etc. Men det skulle även vara kul att nämna att det här arbetet skulle kunna ligga till grund för en del faktiska förändringar på skolgården. Samtidigt vill man ju inte ge eleverna några falska förhoppningar. Det här är kanske något vi kan diskutera lite med er innan vi träffar eleverna på onsdag nästa vecka. Kan vi komma till skolan redan när lunchen börjar vid 11.10? Har någon av er tid att träffas en liten stund då? Hur många 3:or, 4:or resp. 5:or är det?

Träff 2

Intro (i helklass) **20 min**

Gå igenom resultatet från förra gången. Diskussionsämnen: Aktiva / "inaktiva" platser - vilka grupper använder vilka delar av skolgården? Spelar det roll vilken årskurs man går i? Det är viktigt att tänka på andra gruppers behov när man går vidare till nästa moment. Ge exempel på vad man kan rita, fokusera på "realistiska" förändringar. Visa exempel på förslag från skolans tidigare teckningsövning som handlade om skolgården. Presentera kostnad för olika förslag (exempelvis från databasen Gröna Skolgårdar i Lund: <http://www.naturskolan.lund.se>). Gå igenom indelningen av skolgården i olika områden: Bollplan, Basketplan, Däckplan, Utmed Skolvägen, Nedre asfaltsplan, Framsidan och Atriumgården. Nämn att vi ska visa upp och diskutera teckningarna i helklass (eller halvklass?) i slutet av dagen.

Dela ut kartorna

Varje elev får en A3-karta med ett av områdena från kartan, med linjerna nedtonade så att de går att rita över. Elevens namn och områdets namn på varje karta.

Intro i varje grupp

Kan vi vara i två olika klassrum? Diskutera de olika förutsättningarna för

15 min

områdena. Diskutera olika exempel på vad man skulle kunna förändra. Vad är bra att bevara? Nämn att man kan tänka på vinter och sommar.

Varje elev skissar på sin karta **45 min**

Rast **15 min**

Visa upp och diskutera i helklass **20 min**

Diskussionsfråga: Varför är saker placerade på vissa platser? Anteckna! Fota varje förslag.

Avslutning **5 min**

Diskutera slutsatser och vad som kommer hända nästa gång. Då startar modellbygget. Tänk på "din" plats under veckan. Ta med material hemifrån.

Totalt: 2 h (inkl. rast)

Förberedelser:

Bestämna områdesindelning. Skapa karta med skolgården indelad i olika områden. Två-tre stora kartor som sammanfattar förra uppgiften (inventeringen). Eller alternativt två uppsättningar av ovanstående kartor i A3-format, så kan vi gå igenom dem mer detaljerat i halvklass. Skriv ut A3-kartor, en till varje elev, med nedtonade linjer, samt namn på elev och område. Bestämna vem som ska säga vad. Skriv ut schema. Maila schema till Emma och Martin. Kolla på barnens tidigare teckningar. Ta med kamera!

Förutsättningar på de olika områdena på skolgården:

Basketplan

Ej omtyckt, känns tomt, inget att göra. Eleverna leker i slänten. Sluttande mark. Solsida. Diskussionsfrågor: Vad kan man göra med basketkorgarna?

Bygga om dem?

Atriumgården

Stängt kvällstid, både bra och dåligt. Finns planer på odling. När används pingisbordet? Här måste det vara tyst under vissa tider, p g a förskolans vila. Vad skulle man kunna ha här? Odling, blommor som lockar fjärilar, fler pingisbord. Kompost? Kolla med Helena Balte vad skolan har för miljöarbete. Kan man ha utomhusundervisning här?

Bollplan

Verkar vara främst 4:or och 5:or som använder ytan. Stor öppen yta, för stor? Det samlas vatten på vissa delar. Det finns förslag på hinderbana i slänten. Diskussionsfrågor: Kan planen delas upp i bandy- och fotbollspan? Kan vattnet användas till något bra, kul? Till fåglar, vattenlek. Odling på en mindre del, exempelvis tunnel, berså i pil. Sittplatser behöver inte vara bänkar.

Däckplan

Många gillar denna plats. Grönskande rum. Fungerar även som idrottsplats (friidrott) på sommaren. Tillhör inte skolans mark. Men om kommunen går med på det kanske man kan förändra saker även här. Förändringar av mera tillfällig karaktär. Andra människor rör sig också här. Skolans ansikte utåt? Yta som vänder sig mot två andra skolor. Däcken är väldigt uppskattade. Buskarna kan fungera som gömställen, men har klippts ned. Idéer att diskutera: Mer friidrottsaktiviteter. Löparbana, målad på asfalten. Plantera nya buskar, bär. Förstärka naturkänslan, den vildvuxna känslan. Stockar och stenar, djur. Någoting de andra skolorna också kan använda?

Utmed Skolvägen (sandlådan, båten, bänken, stängerna)

Treorna verkar gilla platsen kring båten mest. Femmorna använder också båten som gömställe. Vatten rinner ned i sandlådan när det regnar. Många har sagt att det lätt uppstår bråk kring gungorna. Högljutt. Bänken är viktigt, men högljutt även här. Stängerna uppskattas, särskilt av fyorna.

Finns förslag på att bygga kojor här. Här ligger elevernas entré och kapprum. Exempel på idéer att diskutera: Kojorna, sittplatser, linbana, måla på asfalten, göra någonting med vatten. Förbättra cykelställena med t ex en pumpstation.

Nedre asfaltsplan (king-out, slänten, förråd)

Inga lappar på king-out rutorna efter inventeringen. Används de inte? Detta är en gräns mot förskolans område. Förråden används mycket. T ex som gömställe. Sittplatser i slänten. Vad skulle man kunna göra här? Öppna förrådet och använda som kiosk och teater. Förändra sittplatserna, göra dem mysigare, med mer grönska. Måla på asfalten, grafitti.

Framsidan

Används knappt. Inga symboler utsatta här. Fin plats med de stora träden och stenformationen. Svår att överblicka. Entrén - personalentré (använder ni elever denna entré?). Biltrafik - buller? Läge åt nordväst - ganska mörkt, kvällssol. Vad kan man göra här? Ha utomhuslektioner. Eller är det för bullrigt? Göra något fint av entrén. Visa upp skolans aktiviteter - utställning, skulpturpark? Bygglekplats? En allé fram till ingången. Jobba med belysning, mot fasaden till exempel. Bygga upp någonting nära vägen - montrar? Aktivera framsidan för lek?

Gruppindelning:

6 st grupper totalt
3 grupper med 4 st
3 grupper med 5 st

Träff 3

Intro i helklass

ca 10 min

Genomgång av förra veckans skissövning. Skolgården var indelad i sex delar, alla jobbade med var sin del. Den delen man jobbade med sist ska

man fortsätta jobba med, nu i modell. Grupparbete – varför är det bra? Tips: ”Hur tänker du nu?” mer om själva modellbygget om en stund.

Sätt dig med din grupp

ca 5 – 10 min

Skicka din skiss ett steg åt höger. Diskussion: Säg något du tycker är bra med kompisens skiss. Gå varvet runt. Vi går runt och lyssnar.

Introduktion till modellbygget

ca 10 min

Vi delar ut plattorna och skalgubbarna till grupperna. Vad är en modell? Varför bygger man en modell? Skala – något Emma pratat om lite innan. Verkligheten är i skala 1:1. Använd skalgubbarna, visa på en platta! Allas plattor ska fogas samman i slutet. Vi ska kanske ha vernissage i matsalen om några veckor. *Material:* papper, lim, kartong, tyg, hönsnät.

Tre av grupperna kan gå ner till träslöjden/ tre till materialrummet. Diskutera i gruppen vad ni vill ha med på modellen. Börja med marken, titta på höjdskillnaderna, bygg upp dem! Utgå från plushöjderna. Märk ut var ni vill lägga in nya saker.

Modellbygge

ca 60 min

Avslutning

ca 15 min

Berätta vad som händer nästa gång. Fråga om det var svårt? Roligt? Plocka undan, var kan modellerna stå till nästa gång?

Att förbereda

Skalgubbar, basplattor x 6, frigolit, skriva ut detta schema. Maila Emma angående vernissage. Skisserna från förra veckan, material hemifrån, maila schemat.

Förbered på plats

Plocka fram material och redskap, kartan med gruppindelningen, ta med material upp till klassrummet. Fråga Emma om framside-gruppen.

Träff fyra

Introduktion

15 min

Samling i musikrummet på översta våningen. Titta på allas modeller, titta på olika exempel på vad man kan göra, för att få inspiration. Påminn om att vi inte har så mycket tid kvar (två gånger till). Ge exempel på tillägg – vatten, odling, djur (eller så gör vi det när vi går runt senare).

Modellbygge

ca 1,5 h

Tre grupper i materialrummet, tre i klassrummet. Vi behöver inte vara i slöjden. Förbered bord eller liknande med verktyg, lim osv.

Avslutning

ca 15 min

Samling med alla modeller uppe i musikrummet. Hur långt har alla kommit? Var det svårt? Information om nästa tillfälle. Då är det modellbygge och ihoppussling. Och vi har med skolbyggnaden förhoppningsvis.

Att förbereda

Fler skalgubbar, material, material- och verktygsbord i klassrummet

Träff fem

Introduktion i helklass

5 min

Samling i aulan på översta våningen. Vi ska göra i ordning modellen och förbereda för vernissagen på olika sätt. Hämta material, mattknivar mm? Uppdelning av klassen, några bygger upp och pusslar ihop modellen. Några målar husen, några gör fler skalgubbar och pratbubblor. Några gör inbjudningar och planscher till vernissaget. En grupp skriver lappar till de andra eleverna på skolan samt jobbar vidare på framsidan och atriumgården. Totalt fem arbetsstationer. Förslagsvis i aulan, materialrummet, klassrummet.

Samling runt modellen

Några ur varje grupp berättar. Spela in. Information om vernissaget och utställningen nästa vecka. Genomgång av vad alla gjort. Några ur varje grupp ska berätta om sin del av modellen – vilka? Skriv upp namnen. Informera lite om vad de kan prata om. (Ska några berätta om processen? Vilka isåfall.) Kan eleverna vara med på torsdagens utställning på ett rullande schema? Exempelvis en halvtimme var. Om möjligt, hur göra?

Beroende på tid, diskussion – t ex vad var roligt / svårt? Finns det något ni skulle vilja göra annorlunda? Diskutera hela serien. Spela in. Kom ihåg att ta ett gruppfoto! Skriv en lista med idéer som kommit fram, att ta med till APT-mötet. Kolla vilka klasser som kommer på torsdagens utställning och vilken tid.

Förbered husen

VERNISSAGE

Förberedelser

Ställa i ordning, sätta upp planscher, skisser, dokumentationen från vår process (kartor, symboler osv). Ordna med snacks, saft, stolar. Träffa eleverna. Gå igenom vilka som ska prata.

Öppna vernissagen!

Intro. Välkomna allihop. Vi är Joel och Anna Sofia, har varit här vid fem tillfällen under våren. Skolan vill ha en förändring på skolgården och 3-5 Lind har gjort ett förslag på hur det skulle kunna se ut... Vi gör ex-jobb på Chalmers och jobbar också som arkitekturpedagoger...

Introducera arbetet med modellen

Grupparbete, eleverna har arbetat med ett område per grupp som sedan lagts ihop till en stor modell. En elev ur varje grupp berättar om varje om gruppens del av modellen. Om några har frågor får vi spara dem till slutet eftersom vi har begränsat med tid och vi vill ge alla grupper chans att säga

något om sin del av modellen. Kanske kan eleverna börja med att presentera processen inför modellen också? Vad de har fått göra, steg för steg. Isf får vi prata med dem om detta på onsdag, workshop 5.

Avslutning

Tacka för presentationerna! Modellen kommer finnas här i en vecka (?). Under eftermiddagen och morgondagen kommer klasserna kunna komma och titta på modellen och ge oss sina synpunkter och kommentarer. Vi är kvar här under eftermiddagen, de som har möjlighet får gärna stanna kvar för frågor, titta på modellen. Vi och skolan vill ju genomföra några av idéerna tillsammans med er föräldrar, så titta gärna och kom med synpunkter. Finns det någonting du kan vara med och bygga / i ordningställa? Avslutningsvis tacka Emma och Martin, Maria B och Maria I...

- *Men, känns det inte som att vi har glömt någon?*
- *Jo, några väldigt viktiga...*
- ***Just det ja, eleverna – en stor applåd!***

Diskussionsfrågor

Vad är det ni har byggt i er modell? Varför behövs det här på skolgården? Vad gillar ni mest av allt med modellen? Varför skulle skolgården bli bättre med ert förslag? Så här i efterhand, skulle ni ha velat ändra något i ert förslag?

Förbereda och ta med

Ta med en assistent (Wenxuan kan!). Snacks, saft, muggar, dekorationer. En blomma till varje barn? Häftmassa, nålar, inventeringskartorna som sitter uppe vid whiteboarden. Gruppfoto av alla på plansch...

Utställning

Introduktion

15 min

Kan några elever från 3-5 Lind vara med under dagen i ett rullande schema?

Mingel och fylla i lappar (pratbubblor?)

15 min

Genomgång av lapparna / kommentarerna, diskussion

15 min

Förbereda

Lappar ("Jag vill att min skolgård ska ha: _____"). Saft och snacks.

SCHEMA BALETTSKOLAN

Träff 1

Introduktion **25 min**

Diskussionsfrågor: Vad gör en arkitekt? Vad är arkitektur? Vad ska vi göra här på skolan? Presentera tidsplan. Vi kommer vara här sex gånger. Ni ska bygga en gemensam modell av era drömmars skolgårds om kommer ställas ut (hoppas vi) i Kulturhuset. Övningarna ni kommer göra liknar arbetsmetoderna vi använder som arkitekter. Visa kartan över skolgården. Saknas det något? Lägga till isåfall. Vi visar vilket område vi ska undersöka. En karta visar hur något ser ut ovanifrån, om man var en fågel... Höjdkurvor, träd, hustak... Hur läser man en karta? Var är vi nu? Gå igenom symbolerna. Vad betyder de? Dela ut symboler till alla (1 x glad, 1 x ledsen, 2 x slumpvis valda symbol / varje elev = 4 st / elev) Berätta om uppgiften - symbolerna ska vi lägga ut på skolgården under 15 minuter. Se till att de inte blåser bort. Kom ihåg var du lagt dina symboler.

Inventering av skolgården på egen hand **15 min**

Insamling av symbolerna **20 min**

Uppdelning i fyra grupper, 10 elever / grupp. Gå runt och samla ihop symbolerna och markera på karta var de ligger. 40 symboler / grupp.

Avslutning **10 min**

Sammanfattning av uppgiften - hänga upp alla fyra kartor, diskussion. Vad händer nästa gång? Ritövningar och fundera på vad man vill ha i framtiden.

Material

Kartor över skolgården 4 x A2
Symboler 4 x 37= 148 stora + 148 små
Häftmassa/tejp
Pennor
Kamera

Träff 2

Introduktion **25 min**

Gå igenom resultatet från förra gången. Presentera dagens uppgift. Vad är en ritning, vad är en plan? Som en karta, fast en plan använder man ofta när man vill förändra något. Ta upp exempel på vad man kan rita. Gå igenom indelningen i olika områden. Dela upp i två klasser.

Skissövning **35 min**

Varje elev ritlar på sitt område. Varje elev får en karta över sitt område (baserad på inventeringskartan, men nedtonade linjer). Vi går runt, diskuterar med enskilda elever och FOTAR.

Avslutning **10 min**

Diskutera slutsatser från uppgiften. Berätta om nästa gång: kommer att bygga modell nästa gång, jobba i samma grupper, ta med modellmaterial.

Förbereda

Lista på exempel att ta upp i början:

Vatten. Det behöver inte bara vara lekredskap, ni kan tänka på platser ni gillar att vara eller sitta på, och fundera på vad som gör dem fina / mysiga. 2-3 st stora kartor som sammanfattar förra uppgiften (inventeringen). 2 st stora kartor som visar indelningen i områden. A4-kartor, en för varje elev, med nedtonade linjer. Bestämna områdesindelning. Bestämna vem som ska säga vad. Skriva ut schemat. Ringa Ulla och Monica och fråga om vi kan komma under mellanmålet för att förbereda i klassrummen. Finns det papper, pennor? Ta med kamera!

Träff 3

Introduktion **5 min**

Kommer ni ihåg vad vi gjorde förra gången? Idag ska vi bygga modell. Det är ett grupparbete! Grupparbeten ägnar vi oss åt hela tiden. En bra sak när

man arbetar tillsammans med andra är att om det är så att man inte förstår vad den andra menar, kan man alltid fråga "hur tänker du nu?" Så får man försöka förstå varandra. Man kommer inte alltid överens, då kan man t ex rösta. Eller så får man diskutera. Det är viktigt att alla är delaktiga. Det måste man ta ansvar för tillsammans. Både den som pratar mycket, och den som pratar lite. "Vad tycker du?" kan man fråga varandra. Det kanske låter självklart, men det här pratar våra lärare med oss om också, för det är lätt att man glömmer. Vi kommer förklara mer sedan om själva byggandet. Först ska var och en ta sin skiss från förra tillfället och samlas med sin grupp. (Indelningen hänger bl a upp på whiteboarden plan 5)

Samling i de små grupperna

10 min

Ta din skiss och skicka ett steg till höger. Ta med skissen du har i handen ut på skolgården och titta på din plats och på skissen. Föreställ dig hur det skulle vara om skissen var realiserad. Sätt dig med din grupp. Berätta en bra sak med skissen du har i handen. Varvet runt.

Introduktion till modellbygget

10 min

Vad är en modell? Att man bygger upp någonting så att det stämmer överens med verkligheten - "3-dimensionellt", dvs inte platt (=2-dimensionellt). Verklighetens skala kallas 1:1. Den här modellen är i skala 1:50. Det betyder att om man tar ett av avstånden i modellen x skalan, så blir det lika stort som det är på riktigt.

Områdena på kartan ser olika ut. Inget område är helt fyrkantigt. Titta på ert område och försök följa formen, så att det blir lätt att sammanfoga alla plattor i slutet. Alla grupper får plattor att jobba på - nu kan man bygga upp det gruppen kommer fram till på höjden, med hjälp av materialet vi haft med oss. Det finns tejp, lim, papper, kartong, bomull mm. Tänk på att materialet ska räcka till alla.

Starthjälp: Om det finns någonting som nästan alla skissat kan man t ex börja med att bygga det. En sak från skisserna ska vara med på modellen,

minst. Annars är det fritt fram att fantisera. Kom överens i gruppen.

Skalgubbarna kan delas ut när grupperna kommit igång lite. Används för att man ska kunna se hur stort man bygger, för att jämföra! En skalgubbe per elev och två vuxen-skalisar.

Bygga modell

30-35 min

Genomgång

10 min

Plocka undan och snabb genomgång. Hur har det gått? Några tankar om att jobba i grupp? Vad var svårast? Roligast? Hela nästa gång ska vi jobba med modellen, och halva den sista gången (om vi hinner bli klara). Sedan ska vi sätta ihop alla plattor så att det blir en stor modell.

Tot: ca 1 h och 5-10 min

Förbereda

Material, skalgubbar, basplattor, lim (limpistol?), tejp, sax, modellkniv? Olika modellmaterial (färgat papper etc). Grundplattor i den skala vi bestämmer oss för! Räkna ut hur många plattor vi behöver... Skriva ut detta schema. Materialbord i varje klassrum. Kartan med gruppuppdelningen måste sitta upppe. Skära i ordning plattorna?

Träff 4

Fota modellerna från förra gången innan lektionen!

Introduktion

5 min

Fastna inte i detaljer. Försök att även täcka/utforma marken. Gräs, sand, gummimatta etc? Går att måla bottenplattan, använda silkepapper eller "sandleran".

Modellbygge

55 min

Avslutning **10 min**
Hur har det gått? Känner sig grupperna färdiga? Fortsätta bygga på modellerna till nästa gång? (Diskutera detta innan med Ulla och Monica). nNästa gång: Bygga en stor gemensam modell.

Förbereda
Fundera på om grupperna ska sitta på andra platser? Möblera om? Skalgubbar! Silkespapper, frigolit, hönsnät? Förbereda en vagn med material och en plats för verktyg, lim etc.

Alt. Träff 4

Introduktion **10 min**

Modellbygge **30 min**

Introduktion till att sätta ihop modellerna **10 min**

Poängtera att man måste samarbeta. Båda grupperna måste vara överens för att man ska kunna ta bort / ändra något. Visa hur man praktiskt monterar ihop de olika modellerna.

Ihopsättning av modellerna **20 min**

Börja med att grupperna sätter ihop modellerna i par. De 8 grupperna slås alltså ihop till 4 grupper.

Avslutning **10 min**

Nästa gång - skapa en stor gemensam modell!

Träff fem

Introduktion **5 min**

Vi ska pussla ihop modellerna. Det ska bli två stora modeller – en vinter och en sommar. Uppdelning i två rum (fyrornas klassrum och lilla grupprummet). Enklast att vara på golvet?

Pussla **ca 30 – 45 min**

...skära, passa in med byggnaderna. Ej limma ihop eftersom vi ska transportera dem till kulturhuset nästa vecka.

Avslutning

Titta på modellerna tillsammans. Beroende på tid, diskussion – t ex vad var roligt / svårt? Finns det något ni skulle vilja göra annorlunda? Diskutera hela serien... Information om vernissaget nästa vecka. Vi ska gå tillsammans till kulturhuset och sätta ihop modellerna i Lilla Balettsalen. Sen ska vi berätta för de som kommer vad vi gjort. T ex går vi varvet runt så varje elev får säga någonting om sin del av modellen. Lisa och förskolan Lammet kommer också.

Om det går fort att sätta ihop modellerna är ett alternativ att eleverna får måla husen. Kom ihåg att ta ett gruppfoto!

Förbereda

Husen, skalgubbar 1:50?, inbjudningar till vernissaget (alternativt maila Ulla och Monika. Obs! Det finns ett ”färdigt” mail.) Prata med Ulla och Monika om kultursamordnar-mötet i april. Fråga om vi kan ta med två elever. Under vernissagen ska två elever från varje grupp förbereda sig på att säga några ord om sin del av modellen. Skriv upp namnen på en lista. En lista för sommar, en för vinter. Totalt 8 elever i varje grupp.

Vernissage

Träffa eleverna. Tillsammans bära modellerna till vernissaget, bygga ihop.

Introduktion

Välkomna alla. Vi är Joel och Anna Sofia - arkitekturpedagoger. Berätta om upplägget under terminen och temat: "Mina drömmars skolgård".

Förskolan Lammets Gård får möjlighet att presentera sitt arbete.

Berätta om modellerna

Tacka Lisa och Lammets Gård. Introducera arbetet med modeller. Det har varit ett grupparbete, varje grupp har haft ansvar för ett område. Till sist la vi ihop delarna till två stora modeller - en sommar en vinter. Eleverna berättar kort (1-2 min per grupp) om sin grupps modell. Om några har frågor får vi spara dem till slutet eftersom vi har begränsat med tid och vi vill ge alla grupper chans att säga något om sin del av modellen. Börjar med grupperna som arbetat med vintermodellen.

Avslutning

Tack för presentationerna! Modellerna kommer flyttas till Kulturhusets skyltfönster. Kommer att ställas ut där i ett par veckor. Eleverna slutar alldeles strax, men vi är kvar en stund till och de som har möjlighet får gärna stanna kvar för frågor, titta på modellerna.

Diskussionsfrågor: Vad är det ni har byggt i er modell? Vad är det som gör den till era drömmars skolgård? Vad gillar ni mest av allt med modellen? Varför skulle skolgården bli bättre med ert förslag? Så här i efterhand, skulle ni ha velat ändra något i ert förslag?

Förberedelser

Inbjudningar, planscher (2st?) med foton och sammanfattning av vad vi gjort. Häftmassa, nålar. Saft, snacks. Skisserna. Muggar, servetter. Hämta nyckel, ställa upp bord, sätta upp planscher.

KALLES REPORTAGE

Workshop 1: Svenska Balettskolan 120124

Med några minuter till godo innan de ska träffa eleverna hinner Anna och Joel kontrollera att skolgården överensstämmer med ritningarna de skapat utifrån flygbilder. Det ser bra ut (men eleverna är snabba att peka ut saker de missat, bland annat en utlagd stock.)

Inne i kapprummet stormar barnen omkring för att få på sig ytterkläderna, det är mellanmål i en annan byggnad. Här möter Anna och Joel upp lärarinnan för fjärdeklassarna, Ulla, som guidar oss till matsalen. Barnen går en väg, vi går en annan.

- Det är skillnad på folk och folk, skrattar Ulla.

Inne i matsalen sitter eleverna längs rektangulära bord vid en vägg och arkitektstudenterna går igenom sin lektionsplan med Ulla och Monika, femteklassarnas lärarinna som anslutit.

- Vi kommer gå ut tillsammans med barnen och lägga ut symboler på marken, efter femton minuter delar vi upp oss i fyra grupper och markerar elevernas symboler på kartor. Joel visar upp ett antal symboler med olika betydelse för lärarna som äter cornflakes med fil ur vita plasttallrikar.

- Finns det inte risk att barnen uppfattar detta som att det faktiskt kommer ske ändringar på skolgården? frågar Monika som reagerar på att kultursamordnaren har beställt en arkitekturserie som inte kommer ge något konkret resultat på skol-

gården.

(I en ev. artikel skulle man kunna skriva in syftet ungefär här)

- Vi får vara tydliga så att det inte tolkas så från barnens sida, utan att det är ett sätt att få eleverna att börja fantisera om hur de kan tänka på sin omgivning, och sedan hoppas vi att modellerna vi bygger får ställas ut på kulturhuset en hel månad, säger Anna.

Tillbaka i lektionshuset förklarar Ulla att vi inte behöver ta av oss på fötterna, skoförbudet gäller bara elever. Både fjärde och femteklassare samlas i fyrornas sal - allt som allt är det ett fyrtiotal barn som koncentrerar sig på besökarna som skriver upp dagens planering på vita tavlan.

- Vet ni vad en arkitekt är för någonting? Säger Joel efter ha presenterat sig och Anna.

- En sån som ritar hus!

- En sån som ritar COOLA hus!

- En som ritar pennor, säger en annan.

- Vad gör ni? Frågar en elev.

- Vi sitter mycket framför datorn, säger Anna.

- Datanördar, blir svaret.

Joel fortsätter och berättar att dagens uppgift är att inventera skolgården, och frågar eleverna om de vet vad inventera betyder.

- Jaa, njae, näe, hörs det från olika håll i klassrummet.

- Vi ska ut och titta på skolgården och lägga ut

- Vi ska ut och titta på skolgården och lägga ut de här symbolerna. Han visar upp en lapp med ett hjärta på och säger att den lappen ska ligga på ett ställe som man tycker om. Sen får man lägga symbolen med en ledsen smiley på platser som man inte tycker om.

Eleverna har varit måttfullt intresserade fram till nu när Anna rullar ut en av kartorna de ritat över skolgården och det går ett sus genom eleverna.

- Coolt, säger en, woow, säger en annan.

- Har vi missat någonting? Frågar hon.

En stock, några stenar, engagemanget höjs bland barnen när vissa pratar i munnen på varandra. Det är mest killarna som pratar och tjejerna sitter tysta.

Introduktionen går över tiden och Anna får lite stressat förklara vad uppgiften kommer resultera i. Att gemensamt bygga ett antal modeller som ska kallas mina drömmars skolgård.

- Som vi tyvärr inte kommer kunna bygga, både Anna och Joel skrattar lite nervöst men det verkar inte eleverna tänka på.

Äntligen dags att gå ut och lägga ut lapparna. Joel och Anna står vid ytterdörren och delar ut lapparna till ungarna som trängs omkring dem.

- NEJ, nej ni får inte tränga, det tar bara längre tid, förmanar Joel till den upphetsade skocken. När barnen lugnat sig lite och fått sina lappar sprider de sig över skolgården, vissa i grupper, andra ensamma. Eleven Amanda lägger ut en rund

symbol, tecknet för "annat", i stenringen mitt på skolgården.

- Det gör jag för det är en ganska bra plats, den är kul på sommaren, men lite hal och farlig på vintern.

- Jag har lagt ut ett hjärta här, säger fjärdeklassen William. För det är kul att vara här, vi brukar leka här och rulla ner för kullen, säger han och pekar ner för den lilla slänten.

- Fast jag vill inte lägga ut den dåliga smileyn, för alla platser här på skolgården är bra, fortsätter han.

När alla lappar är utlagda skapas det fyra grupper med arkitekterna och lärarna som ledare. Nu går de runt och markerar in sina symboler på kartorna Anna visade upp lite tidigare i klassrummet.

Monikas grupp springer runt skolgården i sin jakt på lappar och de skrattar när de tvingas värma häftmassan mellan fingrarna för att den ska återfå sin häftförmåga i kylan. För det är kyligt i det klara vädret.

Efter en stund är alla kartor fulla med små symboler och samtliga inblandade möts i klassrummet, stelfrusna men på gott humör. Arkitekterna sätter upp kartorna på vita tavlan och frågar varför de satt vissa symboler på vissa platser.

- Jag satte en cirkel där, pekar en elev, för där vill jag ha ett klätterrep.

Några andra förklarar att de sura gubbarna vid grinden är för det är så tråkigt att lämna skolan. Redan nu kan man se på kartorna att fjärdeklass-

arna och femmorna, som delat upp sig i olika grupper, har olika tankar om skolgården. Till exempel har fyrororna ett gömställe som är markerat på en plats där femmorna inte rör sig.

- Och det innebär, förklarar Anna, att bygger man om kanske man ska ta hänsyn till gömstället. Det är därför det är viktigt att alla är med och visar hur de utnyttjar skolgården.

Klockan är fyra på eftermiddagen och en lång arbetsdag är över för eleverna när Anna och Joel går igenom den första träffen med de bägge lärarna.

- De var engagerade, men sen blev de kalla, konstaterar Ulla.

- Jag satte min sura gubbe här, visar Monika, för det är där de kastar snöboll.

- Och jag satte min här i hörnet där missbrukarna hänger, säger Ulla.

Sen berättar de om missbrukarna som brukar hänga strax utanför skolgården sommartid. Hur vissa dagar börjat med att de fått plocka tomglas.

Sista diskussionen blir om man vid nästa tillfälle ska rita skolgården ovanifrån eller från sidan.

/Kalle Wannerskog 120124

Prislista skolgårdsförändringar

Exempel på förändringar:

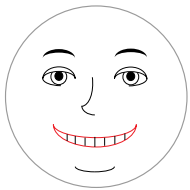
Cirka pris:

Plantera solrosor, vårlökar, annat	700 kr (pallkragar, jord, frön)
Måla på asfalten, Sverigekartan, solsystemet	3000 kr (färg)
Trästockar	1000 kr
Kojor vid stängerna	1000 kr
Pingisbord	2000 kr
Hoppa på stenar, balansera	1000 kr
Fågelbord	1000 kr
Fågelbad, betonggjutning	500 kr
Hinderbana (+ev. anläggning 20.000 kr?)	15.000 kr
Begagnade hammockar eller andra möbler, till framsidan	300 kr
Linbana (material, anläggningsarbete, EU-grus)	40.000 kr
Bollplank	1000 kr
Bryta bort asfalt och frakta bort	15.000 kr
Gungställning 2 sits	50.000 kr
Pilberså och piltunnel (flätade av barnen) <i>inklusive kurs</i>	18 000 kr
Uteklassrum	11 000 kr

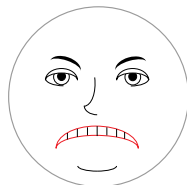
Priser hämtade från databasen Gröna Skolgårdar i Lund:
<http://www.naturskolan.lund.se/gronasko/info.htm>

Inventerings-symboler

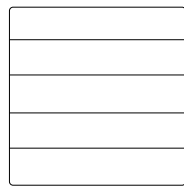
Känlosymboler

Plats jag gillar

Plats jag ogillar

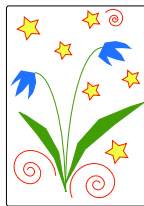
Annat

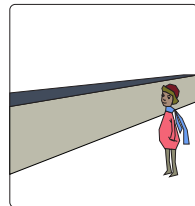
Vinterlek

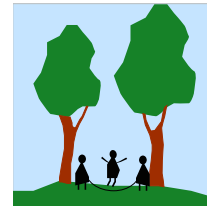
Ful plats

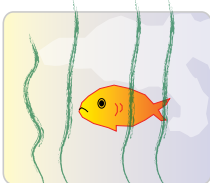
Vacker plats

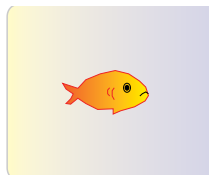
Gräns/barriär

Sommarlek

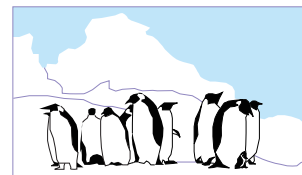
Gömställe

Öppen plats

Höga ljud

Bara vara/hänga

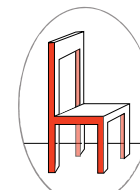

Varning

Här har barn
blivit retade

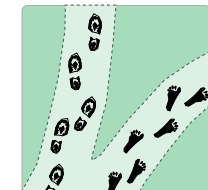
Fysiska symboler

Sittplats

Växtlighet

Stråk

Dessa symboler användes vid inventeringen av Central-skolans skolgård. Eleverna fick enskilt placera ut symbolerna på gården, för att sedan samla ihop dem i grupp tillsammans med pedagoger. Detta blev underlag för förståelse av hur eleverna använder sin skolgård.

Känlosymbolerna användes främst för att förstå hur eleverna leker, och hur de känner inför de olika platserna. Medan de fysiska symbolerna är till för saker som faktiskt finns på skolgården. De sistnämnda fyller en funktion i och med att de aldrig kan vara "fel" - och ger därför elever som känner sig osäkra inför uppgiften en enklare ingång i övningen.